

DIPLOMADOLGOZAT

SZÓKE SZENDE
Pénzügy mesterképzés

Kaposvár
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Pénzügy mesterképzés

**A VILÁG GAZDASÁGI, POLITIKAI ESEMÉNYEINEK
HATÁSA A NEW YORK-I, BUKARESTI, ILLETVE A
BUDAPESTI ÉRTÉKTŐZSDÉKEN**

Belső konzulens: **Dr. Gál Veronika Alexandra**
Egyetemi docens

Készítette: **Szőke Szende**
GZOAQB
Nappali tagozat

Intézet/Tanszék: **Vidékfejlesztés és
Fenntartható Gazdaság
Intézet**

Kaposvár
2023

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	4
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS	6
2.1. A TŐKEPIACRÓL ÁLTALÁNOSÁGBAN	6
2.1.1. A TŐZSDE SZEREPLŐI.....	8
2.1.2. A TŐZSDE TÍPUSAI	9
2.1.3. A TŐZSDEI JELENLÉT ELŐNYEI, ILLETVE HÁTRÁNYAI.....	10
2.1.4. A TŐZSDEPSZICHOLOGIA.....	10
2.2. A NEW YORK-I ÉRTÉKTŐZSDE.....	12
2.3. A BUKARESTI ÉRTÉKTŐZSDE	16
2.4. A BUDAPESTI ÉRTÉKTŐZSDE.....	21
3. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	26
4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK	29
4.1. A NEW YORK-I ÉRTÉKTŐZSDE ELEMZÉSE	29
4.2. A BUKARESTI ÉRTÉKTŐZSDE ELEMZÉSE	35
4.3. A BUDAPESTI ÉRTÉKTŐZSDE ELEMZÉSE	40
4.4. A TŐZSDÉK ÖSSZEHAJONLÍTÁSA.....	47
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	56
6. ÖSSZEFOGLALÓ	58
7. FELHASZNÁLT IRODALOM	59
ÁBRAJEGYZÉK	62
TÁBLAJEGYZÉK.....	62
MELLÉKLETEK	63

1. BEVEZETÉS

A diplomadolgozatom témaválasztásában fontos szerepet játszott a tanulási vágy, az hogy mélyebb tudást szerezzek az adott területen. Tanulmányaim során mindig is foglalkoztatott a tőzsde működése, ezért is választottam kutatási témaként a gazdasági-, politikai események hatását a tőkepiacon. Izgalmas megközelítésnek tartom azt, hogyan befolyásolják az országok saját tőzsdéjük értékét és azokon történő eseményeket. Nem csak az adott ország, de a világban zajló gazdasági, politikai események is befolyásolják az összes tőzsdén az ott történő mozgásokat.

A tőzsde sok ember számára megérthetetlen, misztikus helynek tűnik, valójában a tőzsde helyet ad a vállalatoknak értékesíteni értékpapírjaikat pénzszerzés céljából és eljuttatni a befektetőkhez, akik megvásárolják ugyancsak azzal a céllal, hogy vagyona tegyenek szert.

Diplomadolgozatom címe: A világ gazdasági, politikai eseményeinek hatása a New York-i, Budapesti-, illetve Bukaresti Értéktőzsdéken. Választásom azért esett e három tőzsdére, mivel a New York-i Értéktőzsde a világ legnagyobb és legismertebb tőzsdéje, bárki meghallja a tőzsde szót a New York-i tőzsdére és az előtte lévő bika szobrára gondol. A Bukaresti- és Budapesti értéktőzsdékre azért esett a választásom mert a hazai, illetve szomszédos ország tőzsdéje. Fontos számomra, hogy tisztában legyek hazám tőzsdéjének helyzetéről a világ vezető tőzsdéjéhez viszonyítva.

Dolgozatom célja, hogy bemutassam a tőzsde felépítését, működését, és hasznosságát a New York-i, Bukaresti- és Budapesti értéktőzsdék elemzésén keresztül. Bebizonyítani, hogy a világban történő események, mint például a 2020-ban tetőzött Covid19 világjárvány, a 2022-ben kezdődött orosz-ukrán háború és más gazdasági, politikai döntéseknek mekkora hatása van a tőzsdék működésére.

A dolgozatom felépítését tekintve elsőként fontosnak tartom megismerni a tőzsdét elméleti szinten. A téma megértéséhez elengedhetetlen az elméleti alapismeret. Így tehát azzal kezdem kutatásomat, hogy bemutatom a tőzsde jelentését, működését, szereplőit, felépítését, típusait. Majd szó lesz a tőzsdei jelenlét előnyeiről, illetve hátrányairól, hiszen úgy befektetőként, mint cégvezetőként, fontos felállítani egy tiszta képet arról, hogy milyen előnyökkel, illetve hátrányokkal jár a tőzsdei bevezetés. Utána az egyik legérdekesebb megközelítés bemutatásáról lesz szó, mégpedig a tőzsdepszichológiáról. Tény, hogy minden embert érzelmei befolyásolnak minden döntésében, így a befektetési kérdésekben is. Fontos megtanulni kezelni érzelmeinket miközben befektetünk, mert ellenkező esetben hatalmas veszteségeket érhetünk el.

Az általános bemutatást követően szó lesz mindhárom tőzsde történelméről, felépítéséről, szabályairól, feltételeiről, előnyeiről, hátrányairól, fő és fontosabb indexeinek bemutatásáról. A híres New York-i tőzsde fő indexéről a Dow Jones Industrial Average (DJIA) indexről, amely egyben a világ egyik fő részvényindikátora is. Magába foglalja a 30 legnagyobb amerikai vállalat részvényeit. A Bukaresti Értéktőzsde fő indexéről a BET indexről, mely a tőzsdén

jegyzett 20 leglikvidebb társaság részvényeit tartalmazza. A Budapesti BUX referenciaindexről, amely a magyarországi nagyvállalatok részvényeit tartalmazza. Az indexek bemutatása mellett ábrákkal szemléltetem azok összetételét.

Az elméleti részt követően a gyakorlati részben szó lesz a vizsgálat fő szempontjairól és a módszertan bemutatásáról. Véleményem szerint egy tőzsde működését megfelelően jellemzi a fő indexének alakulása, illetve az adott tőzsdén jegyzett legnagyobb kapitalizációval rendelkező vállalat teljesítménye. A New York-i tőzsde esetében a DJIA indexet és az Apple Inc. technológiai vállalatot választottam elemzésre, a Bukaresti Értéktőzsde esetében a BET indexet és az OMV Petrom R.T. energetikai vállalatot, a Budapesti tőzsde esetében pedig a BUX indexet és az OTP Bank részvényét. Megvizsgálom a részvényindexek és cégrészvények árfolyamának alakulását 2018 és 2022 közti időszakban. Ha már a vállalatokat piaci kapitalizáció alapján választottam, szó lesz a kapitalizáció értékéről és néhány fontosabb tőzsdei mutató elemzéséről.

Végül a vizsgált árfolyamok, mutatók összehasonlítása történik a három tőzsde esetében. Ábrákon szemléltetem a 2018-2022 időszakban bekövetkezett gazdasági és politikai események hatását a tőzsdék eredményeinek befolyásolásában. Ezt követi a kutatási eredményekből adódó következtetések levonása és javaslatok alkotása a jövőre tekintve. Dolgozatomat pedig egy rövid összefoglalóval zárom, amelyben a taglalt téma tömör összefoglalásáról írok és levonom a következtetéseket a kutatásom eredményei alapján.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A tőkepiac, illetve a tőzsde kiváló működése elengedhetetlen eleme egy jól működő gazdaságnak. Bármennyire is hihetetlen, minden ember életét befolyásolja a tőkepiac működése, akár aktív résztvevője akár nem. Ahhoz, hogy megértsük a tőzsde működésének gyakorlati részét szükség van elméleti áttekintésre, szakszavak megértésére.

Számos szerepe van egy tőzsdének, ezek közül az egyik legfontosabb az, hogy megkönnyítse a vállalatok számára a tőkebevonást. Ennek megvalósítása érdekében szükség van egy helyre, ahol találkozik a kereslet és a kínálat, erre megoldást nyújt a tőzsde. Lényegében a tőzsdén a vállalatok értékesítik értékpapírjaikat pénzszerzés céljából és ezeket a befektetők megvásárolják, ugyancsak azzal a céllal, hogy vagyona tegyenek szert. De a tőzsde felépítése és gazdaságban betöltött szerepének taglalása a későbbiekben lesz olvasható.

Minden egyes tőzsde saját követelményeket határoz meg, amelyek betartása nélkülözhetetlen egy tőzsdén jegyzett cég számára, ugyanakkor a vállalatoknak be kell tartaniuk a tőzsde vállalatirányítási normáit is. A vállalatok azért lépnek be a tőzsdére, hogy tőkéhez jussanak. A részvények tőzsdén történő értékesítése az egyik módja annak, hogy gyorsan nagy mennyiségű pénzhez jussanak. Mivel az egyéni befektetők elvárják, hogy bizonyos fokú ellenőrzést gyakoroljanak azon vállalatok felett, amelyek részvényeit birtokolják, a tőzsdén való jegyzés megkönnyíti ezt a feladatot. Tudni illik, egyetlen törzsrészvény birtoklása jogot ad a befektetőnek arra, hogy részt vegyen a vállalat éves közgyűlésén, szavazzon az ott felmerülő kérdésekről. Ezt nem minden vállalatvezető fogadja el, így inkább más módszer után folyamodnak. (www.bet.hu, 2023a)

2.1. A TŐKEPIACRÓL ÁLTALÁNOSÁGBAN

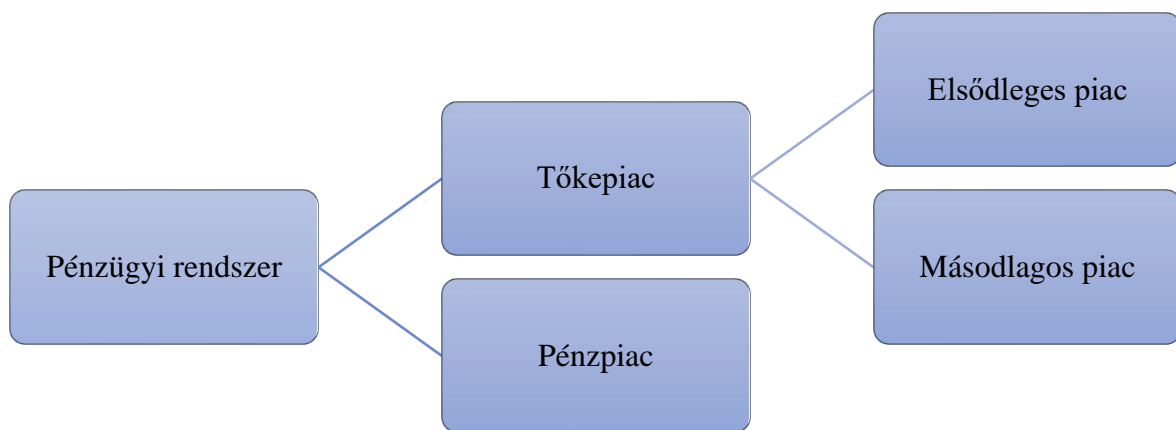
A börze, bursa szó eredete vitatott. Talán a Brugge családról kapta nevét, mivel a kereskedők a híres kereskedőcsalád háza előtt kötötték meg üzleteiket a 13. században. A család címere három darab erszényt ábrázolt, melynek korábbi jelentése „bourse” volt és innen ered a börze kifejezés. A magyar tőzsde szavunk két szóból tevődik össze: tőzsér + de. A tőzsér jelentése marhakereskedő, a de képző pedig valamilyen helységet jelöl. (Merényi és társai, 2023)

A tőkepiac és a pénzpiac képezik a nagy pénzügyi piacok összességét. Magát a pénzügyi rendszert olyan törvények, technikák, szabályok alkotják, amelyek lehetővé teszik a pénz- és tőkepiacok hatékony működését és a piaci megtakarítások eljuttatását azok felhasználóihoz. Lényegében a pénzügyi rendszer közvetítő szerepet játszik a vállalatok és a befektetők között. A tőkepiac és a pénzpiac közötti különbség időtávban mérhető. Míg a pénzpiacot a rövid lejáratú pénzügyi eszközök piacának nevezzük (ide tartozik a váltó, csekk, más rövid lejáratú eszközök) és fő feladata a likviditás biztosítása, addig a tőkepiacot az egy évnél hosszabb lejáratú eszközök piacának nevezzük (melybe beletartozik a kötvény, részvény, más hosszú lejáratú eszközök) és hosszú távú befektetési finanszírozást kínál.

Értékpapírok kibocsátása kétféle módon lehetséges: nyílt és zárt módon. Nyílt kibocsátás esetén a kibocsátó célja egy széles befektetői kör bevonása, míg zárt kibocsátás esetén csak egy szűk kört céloz meg, legtöbb esetben már előre kiválasztott befektetői kört.

A tőkepiac tovább bontható és két fő fajtája van: az elsődleges piac és a másodlagos piac. Elsődleges piacon az újonnan kibocsátott értékpapírokat a megtakarító közvetlenül vásárolhatja meg a kibocsátótól. Itt alakulnak át a megtakarítások tőkévé, ezzel növelve a vállalat tőkéjét és költségvetési tartozását. Másodlagos piacon pedig a már meglévő értékpapírokat lehet vásárolni, olyan befektetőktől, akik már megvásárolták azt. Nem változtatja meg a vállalat tőkéjét, sem a költségvetési tartozását, csupán csak a likviditást biztosítja. (Végh & Szarka, 2019)

Az 1. ábra segítségével könnyebben érthetővé válnak a fentiekben leírt pénzügyi rendszeren belül lévő pénzpiac, tőkepiac, illetve az elsődleges és másodlagos piacok összefüggései.

1.ábra: A pénzügyi rendszer hierarchikus felépítése

Forrás: Saját készítés Végh & Szarka (2019) alapján

A másodlagos piac lehet szabályozott (tőzsde) vagy nem szabályozott (OTC, -over the counter). Az OTC piacokat, teljes nevén "Over the counter" piacokat nevezzük tőzsdén kívüli piacoknak, ez azt jelenti, hogy nem egy központosított tőzsdén történik a kereskedelem. (www.admiralmarkets.com, 2022)

Az OTC piac fő jellemzői a következők:

- A tranzakciókról a felek maguk állapodnak meg.
- Nincs központosított platform, a felek telefonon, illetve más kommunikációs eszköz segítségével állapodnak meg.
- Szabályozatlan piacnak nevezik, mégis számos szabály érvényes rájuk ezzel megakadályozva az esetleges csalásokat.

Az Admiral Markets bróker cég tanító jellegű cikkében ír a hagyományos és OTC piacok közti különbségről, melyeket a lenti 1. táblázatban olvashatunk.

1.táblázat: Különbségek hagyományos- és OTC piacok között

	<i>Hagyományos piac</i>	<i>OTC piac</i>
<i>Szerződések</i>	Alapértelmezett	Rugalmas
<i>Átláthatóság</i>	Magas, mivel az árak nyilvánosak	Alacsony, mivel az árak nem nyilvánosak
<i>Kockázat</i>	Alacsony	Magas
<i>Likviditás</i>	Magas	Alacsony
<i>Költségek</i>	Magas	Alacsony

Forrás: Saját készítés www.admiralmarkets.com (2023a) alapján

Bármely cikkben találkozunk az OTC piac fogalmával biztosan megjelenik az IPO és a SPAC fogalma is. Ezért fontosnak tartom megismertetni őket.

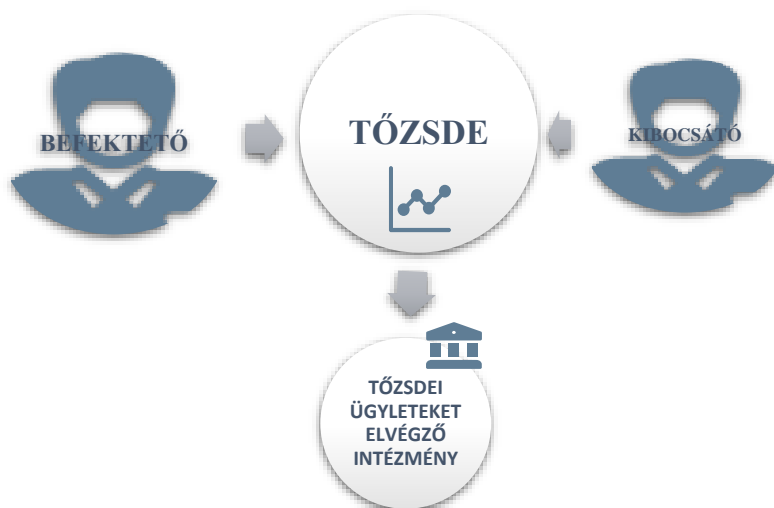
Az Initial Public Offering (IPO) kifejezés az első nyilvános részvénykibocsátást jelenti. Tulajdonképpen ez akkor történik, amikor egy addig magántulajdonban lévő vállalat eladja első részvénytöredékét a befektetői számára. (www.stephenson.law, 2023a)

A Special Purpose Acquisition Company (SPAC) kifejezés lényegében egy speciális célú akvizíciós társaság, más néven egy tőzsdén jegyzett fedőcég, amelynek célja magáncégek felvásárlása, így azok a hagyományos tőzsdei bevezetési folyamat és az ahhoz kapcsolódó szabályozások nélkül kerülhetnek a tőzsdére. (Szemán, 2020)

2.1.1. A TŐZSDE SZEREPLŐI

Szereplőit tekintve a pénzpiacon jelen vannak a hitelintézetek, pénzügyi vállalkozók, amelyek pénzügyi szolgáltatásokat nyújtanak. A tőkepiac szereplői pedig a brókerek, befektetési szolgáltatók, tőzsdék, amelyek az értékpapírok tőzsdére történő bevezetésével és kereskedésével foglalkoznak. A tőzsde egy szabványosított piac, tehát megvalósul a kereslet és kínálat találkozása. Kereslet oldalon a befektetők állnak, kik megvásárolják a kibocsátók, vagyis a kínálat által kibocsátott értékpapírokat. Nemcsak a tőzsdére érvényes, hanem bármely piacra, hogy akkor működik jól, ha jelentős számú szereplő jelenik meg keresleti és kínálati oldalon egyaránt, vagyis ha sok az értékpapírt kibocsátó és az azt megvásárló befektető. A befektetők és kibocsátók a közvetítők által érnek el egymáshoz. Közvetítők olyan intézmények lehetnek, amelyek rendelkeznek kereskedési joggal. Ezek a közvetítők a brókercégek, illetve kereskedelmi bankok. Ahhoz, hogy ez a rendszer jól működjön szükség van egy intézményre, amely elvégzi a tőzsdei ügyleteket. (Merényi és társai, 2023)

Annak érdekében, hogy tisztább képet kapjunk a tőzsde szereplőiről fontosnak tartottam szemléltetni a 2. ábra segítségével.

2.ábra: A tőzsde szereplői

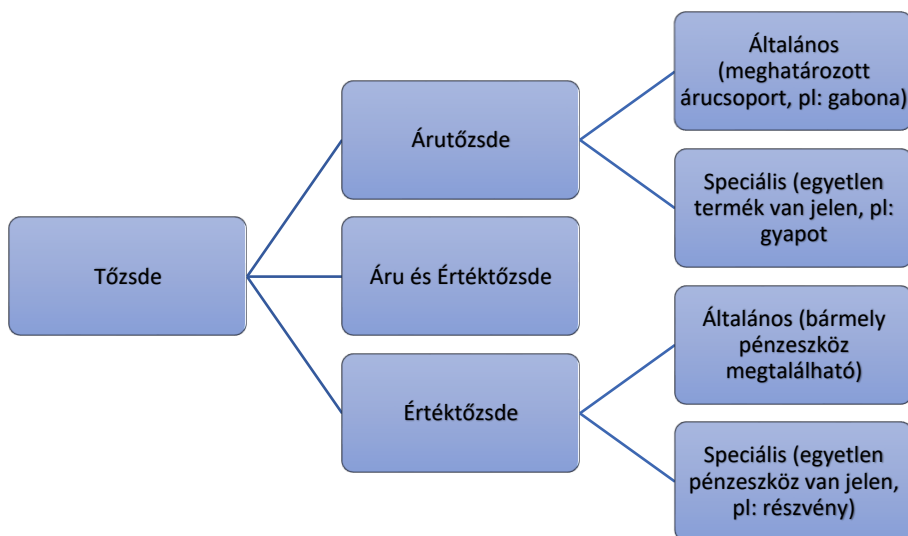
Forrás: Saját készítés a Merényi és társai (2023) alapján

2.1.2. A TŐZSDE TÍPUSAI

Jogállása szerint a tőzsdéket az európai-kontinentális illetve az angol-amerikai típusba sorolhatjuk. Míg az európai-kontinentális tőzsdék közjogi jellegűek és jelentős az állami befolyás, addig az angol-amerikai tőzsdék magánjogi jellegűek, részvénytársaságként működnek és maguk szabályozzák működésüket. (Bokor, 2008)

Magát a tőzsdét kétféle típusba sorolhatjuk: vannak az áru- illetve értéktőzsdék. Az árutőzsdén fizikai árukkal kereskednek, mint például a gabona, az értéktőzsdén pedig pénzügyi termékekkel, értékpapírokkal, mint például a részvény. Egy tőzsde nem kizárólagosan csak áru vagy értéktőzsde, lehet a kettő ötvözése is. (Bokor, 2008)

A 3. ábra segítségével szeretném szemléletesebbé tenni a fentiekben leírt tőzsde típusokat.

3.ábra: A tőzsde típusai

Forrás: Saját készítés www.bet.hu(2023a) alapján

2.1.3. A TŐZSDEI JELENLÉT ELŐNYEI, ILLETVE HÁTRÁNYAI

Számos előnnyel jár az, ha egy vállalat jelen van a tőzsdén, ugyanakkor hátrányai is akadnak bőven. Több cikket írtak már tele pro és kontra érvekkel, viszont ezek legtöbbször szubjektív. Fontos olyan cikkek keresése melyek kész érveken alapulnak.

Finanszírozási igényét egy cég számos úton elérheti belső- illetve külső finanszírozás által. A külső finanszírozás elterjedtebb formái banki úton vagy a tőzsdén keresztül érhetőek el. Abban az esetben, ha a cég már annyira kinőtte magát, hogy megfelel a tőzsdei bevezetések szabályainak, érdemes inkább az értékpapír kibocsátást választania a hitelfelvétellel szemben. Hitel esetén a vállalat eladósodik és kamatfizetés is terheli, ez részvénykibocsátás esetén nem veszélyezteti, sőt folyamatos finanszírozást biztosít magának a befektetők által. Maga a tény, hogy egy szabályozott, számos területen ellenőrzött helyre kerül a vállalat nagy előnyt jelent. A tőzsdei jelenlét egy cég számára folyamatos visszaigazolást jelent, hogy jól működik, vagy jelzi az esetleges hibás döntéseket és teljesítménynövelésre ösztönzi. Különösen nagy ösztönzésnek számít, ha egy vállalat valamely index részévé válik. Ilyenkor igyekszik megtartani helyét a gazdaságban és még jobbra válni. Nemcsak a befektetőknek jelent ez nagy biztonságérzetet, hanem az üzletbe betérő vásárlónak is, hiszen szívesebben vásárolnak egy kiemelt cégnél. Természetesen számos feltétele van a fent sorolt előnyöknek, függ a cég életciklusától, hírnevétől. (www.bet.hu, 2023a)

A felsorolt előnyök mellé hátrányok is társulnak. Már a tőzsdére lépés bizonytalan lehet, mivel számos külső tényező befolyásolja, mint például az iparág körülményei, az hogy újrahasznosítható a termék vagy sem, napjainkban újdonságnak számít vagy már elavult tevékenység. A vállalatoknak terhet jelenthetnek a tőzsdére lépés nagy költségei, a folyamatos beszámolók készítése vagy az, hogy nyilvánosságra hozza pénzügyeit. Költséggként nem csupán magát a tőzsdére lépés költségét értjük, hanem az odáig vezető út költségeit is. A tőzsdére való felkészülés útján felmerülő összes költség beleszámolható. Kezdve a könyvvizsgálati költségeket, a marketing költségeken át egészen a jogi költségekig. Információik nyilvánosságra tétele ronthat a vállalat versenyhelyzetén. A folyamatos jelentések által a versenytársaknak olyan információkat adnak ki, amivel ők előnyre tehetnek szert. Hátránynak mondható az is, hogy a részvényesek szavazati jogot is kapnak és a cég vezetősége nem dönthet nélkülük. (www.bet.hu, 2023a)

2.1.4. TŐZSDEPSZICHOLÓGIA

A tőzsdepszichológia, akár hisszük, akár nem alapvető fontosságú a kereskedésben. A kereskedési hibák oka gyakran nem az elméleti tudás hiánya, hanem a tőzsdepszichológiai gyakorlatok helytelen alkalmazásában rejlik. A híres André Kostolany Tőzsdepszichológia című könyvében is azt mondja, hogy a tőzsde 90 százalékban pszichológia. Szerinte ez is egy művészet, amellyel egy életen át érdemes foglalkozni. (Kostolány, 1992)

Agyunk a befektetéskor is ösztönösen a túlélésért küzd és ezért tele vagyunk félelemmel. Minden erőnkkel kutatjuk a legbiztonságosabb lehetőségeket, a legkevesebb kockázatot ezzel

kényelmet biztosítva magunk számára. Képesek vagyunk eltérni a hosszú távú terveinktől, ha meglátunk egy csökkenő trendet és képesek vagyunk elhamarkodottan dönteni csak azért, hogy jelenlegi pozíciónkból a legtöbbet kihozzuk. Azonban pár pszichológiai tény megértése lehetővé teszi félelmeink enyhítését és azok javunkra való fordítását.

Elsősorban fontos felismernünk, ha torzítunk a történeteken. A torzítás megnyilvánulhat a magas önbizalomban, ennek ellentétében a folyamatos félelemben, a múlthoz való ragaszkodásunkban, és a megerősítések keresésében. Magas önbizalom abban az esetben észlelhető, ha nyereség helyzetben vagyunk és a befektetésünk felfele ível. Ebben az esetben fontos megbizonyosodnunk, hogy elemzéseink helyesek. Ennek ellentéte a túlzottan féltő befektető, aki nem hisz saját elemzésének és csak a veszteséget látja. Számos kereskedő a múlt eseményeire támaszkodik és azt gondolja a jövő pontosan olyan lesz, mint a jelen, de ez nem így van. Képtelenek nem ragaszkodni a múlthoz és nem lépnek ki a vesztes pozícióból. Ebben segít, ha az új körülményekre figyelünk döntéseink során. A folyamatos megerősítés keresése abban nyilvánul meg, hogy a kereskedő folyamatosan olyan eredmények után kutat, amelyekről már rég tudja, hogy igazak, de több és több forrásból akar megbizonyosodni. (www.admiralmarkets.com, 2023b)

Egy pontosan elkészített kereskedési terv segítségével elkerülhetőek ezek a hibák. Csak akkor jön létre egy átlátható terv, ha fegyelmezettek vagyunk és a terv szerint haladunk kisebb szükséges módosításokkal. Hibáink elkerülése érdekében számos kereskedő tanácsolja főként a kezdőknek a stoploss használatát, ez segít a kockázatkezelésben. Azt mondják a fegyelem egyenlő a sikerrel, de legalább annyira fontos, talán még fontosabb is a türelem, mint a fegyelem. Türelemre abban az esetben van szükségünk, ha profitos pozícióban vagyunk és hirtelen elkezd csökkenni a befektetésünk értéke. Hosszú távon tele van ingadozással a piac, de jelenlegi kapzsiságunk érdekében nem tanácsos eltérni eredeti tervünktől, melyet alaposan megterveztünk. (www.admiralmarkets.com, 2023b)

A COVID-19 világjárvány is hatással volt a pénzügyi piac működésére, hiszen folyamatos szorongást, aggodalmat és stresszt okozott az emberiségnek. A befektetők, kik addig normális körülmények között, szabadon éltek életüket, napi 10-15 órát voltak kint, ez idő alatt bekerültek házaikba összezárva hónapokig családtagjaikkal. Hatással voltak egymás pszichológiai egészségére és ez befolyásolta kereskedési döntéseiket is. A járvány kitörésekor a befektetők nem tudták mire számíthatnak a jövőben, ennek hatására erőteljes csökkenés volt észlelhető a világon több részvényben, illetve indexben egyaránt. A médiában megjelenő tőzsdei hírek még nagyobb nyomást gyakoroltak a kereskedőkre és folyamatosan csökkentek az árak. Naseem szerzőtársaival (2021) vizsgálta meg a sanghaji tőzsde, a Nikkei és a Dow Jones indexeinek értékeit naponta 2020. január 20. és április 27. között. Arra a következtetésre jutottak, hogy a járvány okozta pszichológiai nyomás következtében a tőzsdéken csökkenő tendencia mutatkozott. A hirtelen csökkenés a Shanghai esetében 1,6%-ot, a Dow Jones-nál 9,5%-ot, valamint a Nikkei-nál 10,6%-ot jelentett. Az eredmények láttán a kutatók tanácsa a viselkedésterápia volt az esetleges jövőbeli esetek elkerülése érdekében. Ez a tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy az egészségügyi válságok és a pszichológiai zavarok a lakosság körében befolyásolják a befektetők döntéseit és pénzügyi helyzetét. (Naseem et al, 2021)

E fejezetet egy sokatmondó idézettel zárom: “Az intelligens befektető realista, aki elad az optimistáknak és vásárol a pesszimistáktól.” - Benjamin Graham

2.2. A NEW YORK-I ÉRTÉKTŐZSDE

Bizonyára, ha valaki meghallja a tőzsde szót a New York-i tőzsdére asszociál és a nagy bika szobra lebeg a szeme előtt. Nem véletlen, hisz a New York-i tőzsde a világ legnagyobb és legszínesebb múlttal rendelkező tőzsdéje. A New York Stock Exchange, továbbiakban NYSE, a bika szobor mellett számos ikonikus tárggyal rendelkezik, mint például a haranggal, amely mai napig jelzi a kereskedés kezdetét és végét.

A New York-i tőzsde 1792. május 17-én nyitotta meg kapuit, amikor a híres Wall Street 68. szám előtt huszonnégy bróker aláírta a Buttonwood Agreement-nek nevezett alapító okiratot. 1817. március 8-án elkészültek az alapszabályok és a szervezet a „New York Stock & Exchange Board” nevet kapta, melyet 1863-ban rövidítettek jelenlegi megnevezésére New York Stock Exchange-re. Ahogy a világon mindent, úgy a pénzügyek világát is megrengették az első világháború eseményei. A világháború 1914. júliusi kitörése után a tőzsde bezárt, ám november 28-án újra kinyitott és háborús kötvényekkel lehetett kereskedni. A háborút túlélte a tőzsde, viszont hamarosan érkezett a következő csapás, mégpedig a nagy gazdasági válság. 1929. október 24-én, ismertebb nevén „fekete csütörtökön” beütött a XX. század legnagyobb tőzsdekrachja. 1929-et megelőző időszakban a részvények ára kiugróan magasba szökött. Szinte mindenki, akinek egy kevés megtakarítása volt, részvényeket vásárolt, hogy aztán jó áron eladhassa. Sokan jelzalogot vettek fel a siker reményében. A krach előjeleként a részvényárak szeptember folyamán és október elején kisebb mértékben csökkentek. A befektetők bíztak abban, hogy a csökkenés csak átmeneti és a gazdasági növekedés tovább folytatódik. Reményeik nem valósultak meg, hisz október 18-án az értékpapírok zuhanni kezdtek és ennek következtében kitört a pánik. Mindenki igyekezett a lehető leggyorsabban megszabadulni rohamosan értéktelenedő részvényeitől. Pár nappal később, október 24-én 12,9 millió részvény került eladásra azáltal, hogy a befektetők veszteségeiket igyekeztek minimalizálni. A Dow Jones ipari átlag azért zárt csupán 6 pontos eséssel, mert a nagyobb bankok a pánik megfékezése érdekében részvényeket vásároltak. Nem maradhatott el a többi nagyobb részvény zuhanása sem, mint például a General Electric és az American Telephone and Telegraph részvényei sem. A piac csak 1954 vége felé érte el a baj bekövetkezte előtti szintet. (www.nyse.com, 2023)

Úgy látszik a New York-i tőzsdén mottóvá vált a fekete kifejezést, ugyanis megtörtént a tőzsde történelmének legnagyobb egynapos zuhanása 1987. október 19-én, ami a „fekete hétfő” nevet kapta. Ezen a napon Dow Jones Ipari Átlag 554,26 pontot, azaz 22,6%-ot zuhant. Az eset megismétlésének elkerülése érdekében intézkedéseket tettek, mint például 10%-os esésnél egy órára függesztik fel a kereskedést, 20%-nál két órára, 30%-nál pedig másnap reggelig. A kereskedés felfüggesztésének célja az, hogy a befektetőknek legyen idejük lehiggadni és újra értelmezni a pozícióikat. A 80-as és 90-es években fejlesztették technológiájukat azáltal, hogy új asztali gépeket, képernyőket vásároltak és folyamatosan frissítették rendszerüket. Ezen

fejlesztések tették lehetővé, hogy 1997. október 28-án a tőzsde elérte az első egymilliárd részvényes napot. (www.nyse.com, 2023)

Az újabb csapás a tőzsde életében 2001. szeptember 11-én következett be, amikor a világszerte ismert terrortámadás történt. Ennek következtében a tőzsde egy hétig bezárt. A FED, hogy fenntartsa a likviditást napi 100 milliárd dollárt bocsátott a piacra. Megnőtt a kereslet a nyersanyagokra, mint például az olaj, gáz és legfőképp az aranyra, viszont a dollár árfolyama jelentősen esett. (www.hvg.hu, 2009)

Tovább folytatta fejlődését a NYSE az évek során és elért arra a szintre, hogy a Covid-19 világjárvány kezdetekor képes volt a teljeskörű elektronikus kereskedelemre átállni két hónapig, majd folyamatosan hozta vissza a fizikai jelenlétet. (www.nyse.com, 2023)

A NYSE egyedülálló piaci modellt alkalmaz, ami abban rejlik, hogy egyesíti az emberi ítélőképességet a vezető technológiával. Ennek alapja a kijelölt árjegyző. Az árjegyző kötelessége fenntartani a tisztességes és tiszta piacot a kijelölt értékpapír számára. Az árjegyzők a tapasztalataik mellett, emberi ítélőképességüket, a makrogazdasági és az adott iparági híreket is használják a döntéseik meghozatala során. (www.nyse.com, 2023)

Az NYSE tulajdonosa az NYSE Euronext tőzsdeüzemeltető. A New York-i tőzsdén 1366 fő dolgozik és tudni illik, hogy ez a szám több mint 60 éve változatlan. Köztük 700 fő jutalék bróker, 225 fő bróker, 400 fő szakember és 41 fő tőzsdeügynök. Korábban magukat a helyeket adták el a tőzsdén, de napjainkban megvásárolható egy évre egy engedély egy adott hely elfoglalására a tőzsdén. A NYSE kereskedési ülésszaka New York-i idő szerint 9:30-kor kezdődik és 16:00-kor ér véget. Ma a kereskedelem szinte teljesen automatizált. Az egyetlen kivétel a nagyon ritka és drága részvények esetében van. Naponta több mint 4000 cég kereskedik a Wall Street-i irodában, köztük az American Express, a MasterCard, a Johnson & Johnson, a Microsoft és a Visa. (www.elemzeskozpont.hu, 2023a)

A tőzsdén jegyzett vállalatoknak be kell tartaniuk a tőzsde szabályait és az Értékpapír- és Tőzsdebizottság (Securities and Exchange Commission), továbbiakban SEC, előírásait. A tőzsdén jegyzett vállalatoknak negyedéves és éves pénzügyi kimutatásokat kell benyújtaniuk a SEC-nek és a részvényeseiknek. A tőzsdére való bevezetéshez a vállalatnak kérelmet kell benyújtania. Abban az esetben, ha nem felel meg a tőzsdei követelményeknek egy vállalat, azonnal kivezethető a tőzsdéről. A szabványok szerint hároméves működési múlt szükséges ahhoz, hogy egy vállalatot a NYSE-re jegyezzenek. (Kenton, 2022a)

Ahhoz, hogy egy cég a New York-i tőzsdén jegyzett legyen, meg kell felelnie néhány követelménynek, mint például a pénzügyi stabilitás, a közönséges részvényeinek száma, részvényeinek értéke a tőzsdén előírt minimális érték feletti kell legyen. Ezen szabályok időről időre változnak, így fontos a pénzügyi és jogi tanácsadók releváns ismerete.

A már meglévő értékpapírok tőzsdei bevezetését vagy a NYSE-re történő átvezetését kérő vállalatnak legalább 1,1 millió nyilvánosan forgalmazott részvényt kell birtokolnia, amelyek

együttes piaci értéke legalább 40 millió dollár, illetve 100 millió dollár a világméretű kereskedés esetén, és az alábbi három feltétel egyikének kell megfelelnie:

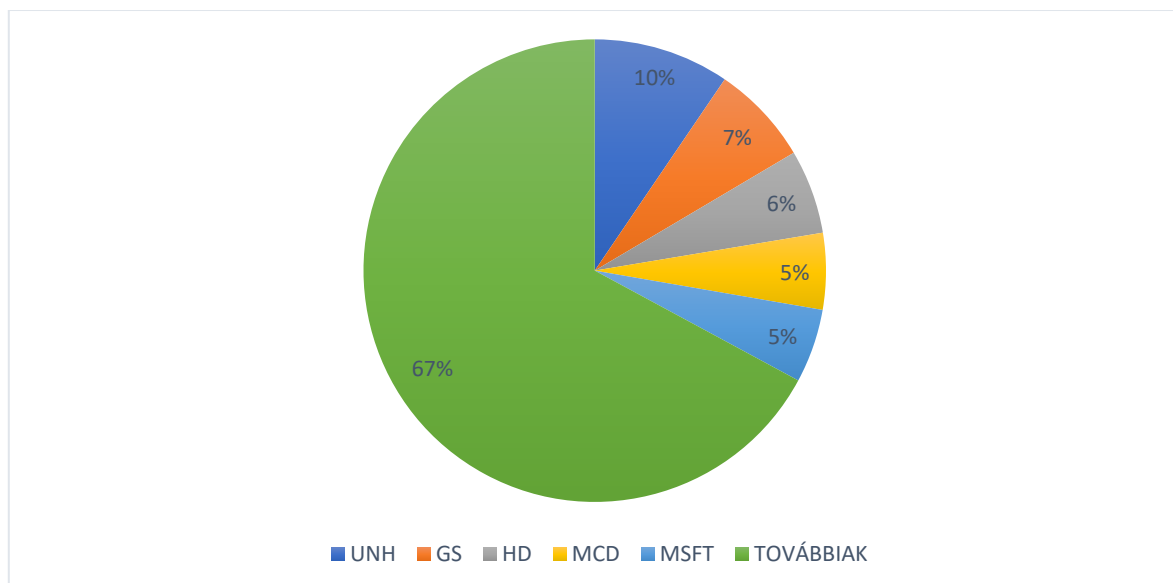
- legalább 400 tulajdonosa legyen 100 vagy 100-nál több részvénynek és legalább 100.000 részvény átlagos havi kereskedési volumenével kell rendelkeznie az elmúlt hat hónapban
- legalább 2200 részvénytulajdonos összesen, és a legutóbbi hat hónapban legalább 100.000 részvény átlagos havi kereskedési volumene
- összesen legalább 500 részvényessel kell rendelkeznie, akiknek átlagos havi kereskedési volumene legalább 1 millió részvény a legutóbbi 12 hónapban

(Tamplin, 2023)

Ma az NYSE öt szabályozott piaccal rendelkezik, beleértve a tőzsdét magát, amellet az Arca, az MKT és az Amex opciókat és az NYSE kötvényeket. Azért jönnek létre ezek a piacok, hogy a nagy-, közép- és kisvállalatok egyenlő eséllyel versenyezzenek, és a legkedvezőbb feltételeket kapják. Bármely befektető többféle eszközosztályban kereskedhet, ideértve a részvényeket, kötvényeket és opciókat. (Kenton, 2022a)

A New York-i tőzsde legrégebbi indexei közé tartozik a Dow Jones ipari átlag, az S&P 500, a NYSE kompozit, NYSE Arca Tech 100 index és a NYSE US 100 index. A Dow Jones Industrial Average, továbbiakban DJIA a legrégebbi és legfontosabb NYSE index, valamint a világ egyik fő részvényindikátora. Jelenleg a DJIA 30 egyesült államokbeli vállalat részvényeit tartalmazza, beleértve az Apple, Nike, Coca-Cola, Boeing és Pfizer vállalatokat. Az index meghatározása pontokban, skálázható átlag módszerrel történik, figyelembe véve az értékpapírok konszolidációját és felosztását. (Hall, 2022)

A DJIA index szerkezete a következő, 4. ábrán látható:

4.ábra: DJIA index összetétele

Forrás: Saját készítés az 1. számú melléklet alapján

Ahogy az a 4. ábra is tükrözi, legnagyobb részt az indexből, azaz 9,5%-ot a UnitedHealth Group Incorporated (UNH) foglalja el, amely egy egészségügyi vállalat. A további négy helyet olyan vállalatok foglalják el, mint a Goldman Sachs Group Inc. (GS), a Home Depot Inc. (HD), a mindenki által ismer McDonald's Corporation (MCD) és a Microsoft Corporation (MSFT).

A Standard and Poor's 500, továbbiakban S&P500, nevéből adódóan 500 amerikai tőzsdén jegyzett vállalat részvényárfolyamainak súlyozott átlagát követi. Az amerikai öszzgazdaság állapotát tükrözi, hiszen az 500 legnagyobb kapitalizációjú céget foglalja magában. Ez az egyik leggyakrabban követett és vásárolt részvényindex. Az index összetevőit egy bizottság választja ki. A bizottság 2017-től bevezette, hogy a kettős részvényosztályokkal rendelkező társaságok nem szerepelhetnek az indexben. (Garzón, 2023)

Az indexhez való hozzáadásnak számos más követelménye van, melyek a következők:

- A piaci kapitalizációnak legalább 12,7 milliárd dollárnak kell lennie, amelynek 50% közkézhiányad.
- Minimális havi kereskedési volumen 250 000 részvény az értékelés dátumát megelőző hat hónap mindegyikében.
- Nyilvánosan jegyzettnek kell lennie a New York-i tőzsdén.
- A cégnek az Egyesült Államokból kell származnia.
- A legutóbbi negyedévben és a legutóbbi évben együttesen is pozitív nyereséggel kell rendelkeznie. (Bloomenthal, 2023)

A fentiekben említett közkézhiányad, más néven Free Float Faktor jelentése: a közkézhiányad módszerrel kivonódnak a vállalat összes részvényéből a valamilyen okból kifolyólag zárolt státuszban lévő részvények. Ilyen részvények lehetnek a vállalat vezetői által birtokolt részvények, vagy azon részvények, amelyeket hosszú távon birtokolnak a főrészvényesek. (www.financialmarket.ro, 2023)

A NYSE Composite index egy finomabb, pontosabb képet képes mutatni a NYSE helyzetéről. Az index két legnagyobb előnye a befektetők számára a minőség, mivel a tőzsde valamennyi szereplőjének meg kell felelnie a szigorú tőzsdei bevezetési követelményeknek; és a globális diverzifikáció, mivel a piaci kapitalizáció mintegy egyharmadát nemzetközi vállalatok teszik ki. A hatvanas évek közepén hozták létre és mindössze 50 pontról indult. Számításában körülbelül 2400 amerikai, illetve nem amerikai vállalat részvényét tartalmazza, amelyek összkapitalizációja meghaladja a 22 ezer milliárd dollárt. (Kenton, 2022b)

Összességében a New York-i tőzsdén való kereskedésnek van számos előnye, illetve hátránya. Előnynek sorolható, hogy mivel a legnagyobb kapitalizációjú tőzsde, napi szinten frissített vállalati híreket kapunk, stabil értékpapírokhoz juthatunk és fejlett technológiájának köszönhetően bármely megbízás másodpercek alatt végrehajtható a tőzsdén. Hátrány is lehet ez a nagy fejlődés. Mivel másodpercenként változnak az előrejelzések, nehezen követhetővé, ellenőrizetlenné válnak a mozgások. Nagy tőzsde révén jelentősek a jutalékok, ezért is nehezebbé válik a profitszerzés.

2.3. A BUKARESTI ÉRTÉKTŐZSDE

A Bukaresti Értéktőzsde, továbbiakban BVB, folyamatos fejlődést mutat, ezzel feltornázva magát Európa nagyobb tőzsdéi közé. Az elmúlt három év eseményei megnehezítették növekedését, mint bármely más tőzsdének, viszont így is a Ziarul Financiar román üzleti sajtó cikkei tele vannak a hazai tőzsde hosszú távú növekedéséről és folyamatos fejlődéséről szóló hírekkel.

A tőzsde tevékenységét fennállása során a kor társadalmi-politikai eseményei, mint például az 1907-es parasztfelkelés és az azt követő 1912-1913-as balkáni háború befolyásolták. Az első világháború alatt a tőzsde teljesen bezárt, majd az újraindítás után 7 évig növekedésen ment keresztül, amelyet 7 évig tartó hanyatlás követett. A BVB tevékenysége 1948-ban a romániai kommunista rendszer bevezetésével és a gazdaság államosításának kezdetével megszakadt. Ekkor 93 vállalat jegyzett részvényeket és 77 fix kamatozású kötvényt jegyeztek. A sok küszködés után 1995-ben alakult újra a Bukaresti Értéktőzsde, ekkor 12 jegyzett vállalat által kibocsátott 905 részvénnyel kereskedtek. 2005-ben már arra a szintre jutott a BVB, hogy bekebelezte a RASDAQ piacot, amely a bukaresti elektronikus tőzsde volt. Megnevezését az amerikai NASDAQ nevének adaptációjából szerezte. Az Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési Ügynöksége (USAID) tanácsadóinak segítségével jött létre. 1996. október 26-án kezdte meg a kereskedést a Rasdaq, és 2005. december 1-jén egyesült a Bukaresti Értéktőzsdével. A RASDAQ alapvetően a kis és nagyon kis cégek alternatívája volt. A nagyvállalatok igyekeznek a fő piacra, azaz a BVB-re bevezetni a tőzsdét, mivel ez egy láthatóbb piac, és könnyebben tudnak pénzt szerezni a befektetőktől, mintha saját maguk keresnének finanszírozást a bankoktól, a kis- és középvállalkozásoknak nincs meg a pénzügyi erejük ahhoz, hogy megfeleljenek a BVB által megkövetelt szabályoknak, ezért számukra ott volt a RASDAQ, amely lazább szabályokkal rendelkezett. A BVB-n jegyzett első nemzetközi vállalat 2008 februárjában az Erste Group Bank osztrák bank lett. Azóta a tőzsde folyamatosan fejlődik. 2010-ben a Bukaresti Értéktőzsde saját szabályozott piacán jegyezték be a tőzsdét. Ugyanebben az évben a BVB elindította az alternatív kereskedési rendszert a finanszírozást kereső kkv-k és induló vállalkozások számára. (Bukaresti Értéktőzsde archívuma, 2014)

Az Alternatív Kereskedelmi Rendszert (AeRO) azért hozták létre, hogy lehetővé tegye a romániai start-up-ok és kkv-k által kibocsátott pénzügyi eszközök bevezetését, valamint a külföldi vállalatok által kibocsátott és más piacokon jegyzett részvényekkel való kereskedést. A rendszer minden típusú vállalat számára nyitott, függetlenül méretüktől vagy attól, hogy mióta működnek. Ezt a rendszert részvények és kötvények, valamint egyéb olyan pénzügyi eszközök számára hozták létre, amelyek nem felelnek meg a szabályozott piac követelményeinek. A jelentéstételi követelmények alacsonyabbak, mint a szabályozott piacon jegyzett vállalatokra vonatkozó követelmények. A vállalat a szabad tőkéjének fokozatos emelésével készítheti elő a szabályozott piacra való áttérést. (Bellu, 2021)

A Bukaresti Értéktőzsde küldetése, hogy a tőkepiacot a román gazdaság finanszírozásának egyik legaktívabb részévé alakítsa át. Így a BVB célja, hogy Közép- és Kelet-Európa egyik legjobb tőzsdéjévé váljon azáltal, hogy átlátható környezetben vonzó lehetőségeket teremt mind

a vállalatok, mind a befektetők számára. A BVB arra törekszik, hogy megkönnyítse a befektetők piacra jutását, növelje a likviditást, és új vállalatokat vonzzon a tőzsdére. (www.bvb.ro, 2023a)

A BVB a Pénzügyi Felügyelet (Autoritatea de Supraveghere Financiară) által engedélyezett piacüzemeltető, amely az európai szabványoknak megfelelően szabályozott piacot és alternatív kereskedési rendszert működtet. A bukaresti tőzsdén a következő típusú pénzügyi eszközökkel kereskednek: részvények, kötvények, alaprészvények, strukturált termékek és határidős ügyletek. A tőzsde bevételei főként a kereskedési tevékenységből, a résztvevők által fizetett díjakból, a tőzsdei jegyzési díjakból és a különböző felhasználóknak történő adatértékesítésből származnak. A tőzsde fő piaca a szabályozott azonnali piac, ahol olyan pénzügyi eszközökkel kereskednek, mint a részvények, romániai szervezetek által kibocsátott vállalati-, önkormányzati- és államkötvények, valamint nemzetközi vállalati kötvények, strukturált termékek és ETF-ek. (www.bvb.ro, 2023b)

Az előbb említett ETF az Exchange Traded Fund szó rövidítése, ami egy tőzsdén kereskedett befektetési alap. Az ETF-ek sok tekintetben hasonlítanak a befektetési alapokra, azzal a különbséggel, hogy az ETF-eket a nap folyamán más tulajdonosoktól vásárolják és adják el a tőzsdéken, míg a befektetési alapokat a kibocsátótól a nap végi árfolyamuk alapján vásárolják és adják el. (Chen, 2023)

A romániai tőkepiaci műveletek jogi keretét a következők határozzák meg:

- 297/2004. sz. tőkepiaci törvény
- a CNVM 1/2006. számú rendelete a kibocsátókról és az értékpapírokkal végzett műveletekről
- a CNVM 2/2006 sz. rendelete a szabályozott piacokról és az alternatív kereskedési rendszerekről (www.wikipedia.org, 2023)

E törvények elrendelik, hogy a szabályozott piacra történő bevezetés előtt a vállalatnak meg kell felelnie bizonyos tőzsdei bevezetési követelményeknek. A tőzsde fő piacára történő bevezetés folyamatának első pillére, hogy közgyűlésén a részvényesek elfogadják a társaság részvényeinek a BVB fő piacára történő bevezetéséről szóló határozatot, és döntenek a kibocsátás jellemzőiről, ha a bevezetést nyilvános ajánlat előzi meg. Majd a társaság kiválasztja a Pénzügyi Felügyelet által engedélyezett közvetítőt, és szerződést köt vele. Közös elkészítik a tájékoztató dokumentumot, amelyet a Pénzügyi Felügyeletnek jóvá kell hagynia. A jegyzési időszak végén, ha a közvetítő általi ajánlatot sikeresen jegyezték, akkor ő lezárja a jegyzési könyvet, a befektetők megkapják a részvényeket, a társaság pedig a finanszírozást. (www.cursdeguvernare.ro, 2023a)

A BVB-re való bevezetés feltételei a szabályozott piac esetében mások, mint az AeRO piac esetében. Szabályozott piac esetén a feltételek a következők:

- Részvénytársaságnak kell lennie.
- Legalább 1 millió euró várható tőkésítési/saját tőkeértékkel kell rendelkeznie.

- Legalább 3 éve aktív, és erre az időszakra vonatkozóan pénzügyi beszámolókkal rendelkezik.
- Legalább 25%-os közkézhányad. (www.cursdeguvernare.ro, 2023a)

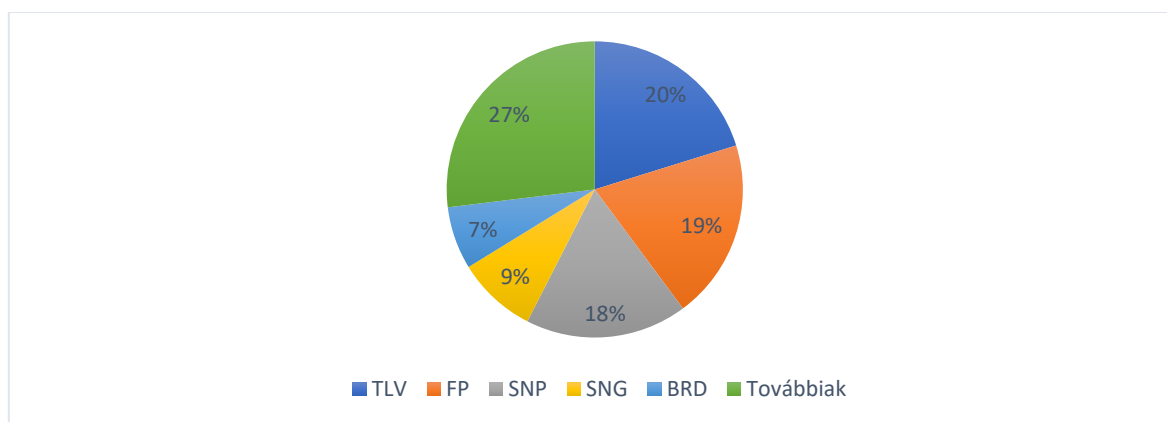
Míg az AeRO piac esetében a következők:

- Részvénytársaságnak kell lennie.
- Legalább 250.000 eurós várható tőkésítési/saját tőkeértékkel kell rendelkeznie.
- Legalább 10%-os közkézhányad (a részvények 10%-a, vagy legalább 30 részvény rendelkezésre kell álljon kereskedésre). (www.cursdeguvernare.ro, 2023a)

A bukaresti tőzsdén nyolc helyi és egy nemzetközi index van. A legnagyobb és fő indexként nevezett a BET index, de fontos indexnek számít még a BET-FI, BET-TR, BET-XT, BETPlus és BETAeRO is. Létrehozott a BVB és a Bécsi Értéktőzsde egy közös indexet, melynek neve ROTX. Ezek az indexek, olyan ágazatok papírjait tartalmazzák, melyek a legkeresettebbek, mint a pénzügyi szektor vagy az energiapiac. Számításuk lejben, euróban és dollárban is történik. Minden index negyedévente felülvizsgálatra kerül, pontosabban márciusban, júniusban, szeptemberben és decemberben.

A BET (Bucharest Exchange Trading Index) a Bukaresti Értéktőzsde által kifejlesztett első index, amely a helyi tőzsde referenciaindex. Már 26 éves múlttal rendelkezik, ugyanis 1997-ben került bevezetésre. A BET a Bukaresti Tőzsde szabályozott piacán jegyzett 20 leglikvidebb vállalat részvényeinek alakulását tükrözi, kivéve az öt pénzügyi befektetési társaságot (SIF). A SIF-ek a pénzügyi szektor papírjait tartalmazzák. A BET egy súlyozott index, mint a legtöbb BVB index is. Az index jelenlegi kapitalizációja 50 milliárd lej felett van. A fő kiválasztási kritérium az indexbe való bekerüléshez a részvények likviditása. 2015-től új követelmények vonatkoznak az indexbe való bekerülésbe, az átláthatóság, a jelentéstételek minősége és a befektetőkkel való kommunikációra is hangsúlyt fektetnek a döntéshozók. (www.cursdeguvernare.ro, 2023b)

A BET indexbe tartozó vállalatok a következő, 5. ábrán láthatóak:

5.ábra: BET index összetétele

Forrás: Saját készítés a 2. számú melléklet alapján

Ahogy az 5. ábrán is látható, legnagyobb részt az indexből, azaz 20,20%-ot a Banca Transilvania (TLV) részvénytársaság foglal el. A következő négy helyet a Fondul Proprietarilor (FP), az energiaipar fő szereplői az OMV Petrom részvénytársaság (SNP), illetve S.N.G.N. Romgaz részvénytársaság (SNG), valamint a BRD Bank (BRD) tölti be. A Fondul Proprietarilor néven ismert ingatlanalap azért jött létre, hogy a kommunizmusban jogtalanul kisajátított személyeket kártalanítsa azáltal, hogy részvényeket bocsát ki számukra. A 2. számú mellékletben megtalálható a BET index összetételét tartalmazó bővebb táblázat, amelyben többek között megtalálható az adott cégek részvényeinek száma.

Egy másik jelentős index a BET-TR, amely a BVB által bevezetett első teljes hozamú index és a piaci benchmark, a BET szerkezetére épül. A BET-TR index tükrözi mind a benne szereplő vállalatok árfolyam teljesítményét, mind az általuk fizetett osztalékot. Az index a 13 leglikvidebb részvényből áll, a SIF-ek kivételével. Egy szimbólum maximális súlya 20% körül mozog és az index kapitalizációja ugyancsak 50 milliárd lej felett van. (Iacomi, 2022)

A BET-FI a tőzsde által indított első ágazati index, amely a pénzügyi befektetési társaságok (SIF-ek) és más hasonló szervezetek teljesítményét tükrözi, összesen 6 vállalat papírjai szerepelnek benne. Egy szimbólum maximális súlya 32% és az index kapitalizációja 7 milliárd lej felett mozog. (www.financer.com, 2021)

A BET-XT a BVB szabályozott piacán a 25 legtöbbet kereskedett vállalat árfolyamának teljesítményét tükrözi, beleértve a pénzügyi befektetési társaságokat (SIF) is. Ebben az indexben egy szimbólum maximális súlya 16% és a kapitalizációja 49 és 50 milliárd lej között mozog. (www.financer.com, 2021)

A BET-NG egy ágazati index, amely a BVB szabályozott piacán jegyzett azon vállalatok teljesítményét tükrözi, amelyek fő tevékenysége az energiaiparra és a hozzá kapcsolódó szektorra irányul. Egy szimbólum maximális súlya az indexben 30% és ennek kapitalizációja 17 milliárd lej felett van. A benne lévő vállalatok száma változó. (www.financer.com, 2021)

A BETPlus a bukaresti tőzsde szabályozott piacán jegyzett romániai vállalatok teljesítményét tükrözi, amelyek megfelelnek a likviditással és a részvények értékével kapcsolatos minimális kiválasztási kritériumoknak, kivéve a pénzügyi befektetési társaságokat (SIF). Egy szimbólum maximális súlya 21% és az index kapitalizációja 54 milliárd lej feletti értéken van. Az indexben szereplő részvények száma változó. (www.financer.com, 2021)

Egy nagyon friss index a BETAeRO, mely az AeRO piac első indexe. 2021 október 1-én indult 1.000 pontról és 20 vállalatot tartalmaz. Másfél év alatt elérte az 54 milliárd lejes kapitalizációt az index. Egy szimbólum maximális súlya 20%. (www.financer.com, 2021)

A ROTX a Bukaresti Értéktőzsde és a Bécsi Értéktőzsde (Wiener Borse AG) által közösen kifejlesztett index, amely valós időben tükrözi a Bécsi Értéktőzsdén forgalmazott bluechip részvények mozgását. A ROTX egy közkézhányad kapitalizációval súlyozott index, amelyet a Bécsi Értéktőzsde valós időben terjeszt. Jelenleg hét cég részvényeit tartalmazza és a maximális

súly értéke 21%, az index kapitalizációja megközelíti a 32 milliárd lejt. (www.financer.com, 2021)

A 2023-ben rendelkezésre álló adatok szerint a legnagyobb piaci kapitalizációjú vállalatok a Bukaresti Tőzsdén a következők: Banca Transilvania R.T., OMV Petrom R.T., Nucearelectrica R.T., Fondul Proprietatea, S.N.G.N. Romgaz R.T. és a Transport Trade Service S.A. (www.bvb.ro, 2023c)

2010 óta a Bukaresti Értéktőzsde saját részvényeit is saját piacán jegyzi. Egyetlen osztályú törzsrészvényt és 80.492.460 lejes tőkével rendelkezik, amely 8.049.246 darab 10 lej/részvény névértékű részvényre oszlik. A BVB részvények szabad részvényállománya 100%. Minden részvény teljes mértékben befizetett. A tőkepiacról szóló 297/2004. sz. törvényt módosító és kiegészítő 90/2014. sz. sürgősségi kormányrendelet rendelkezéseivel összhangban a piaci szereplő egyetlen részvényese sem rendelkezhet közvetlenül vagy közvetve az összes szavazati jog több mint 20%-ával. 2022. december 31-én a BVB legnagyobb részvényesi csoportját jogi személyek alkották (83,07%), őket követték a magánszemélyek (16,93%). A tőzsde hírlevelet bocsát a befektetők rendelkezésére, akárcsak a többi tőzsde, amelyben tájékoztatást ad a Bukaresti Értéktőzsde részvényesi közgyűlésekről, pénzügyi jelentésekről, osztalékokról és a kibocsátó vállalati akciókról. Ugyanakkor rendszeresen szervez találkozót és konferenciahívásokat elemzőkkel és befektetőkkel. (www.bvb.ro, 2023d)

A BVB valós idejű árképzési és kereskedési adatokat kínáló eszközök széles skáláját bocsátja a résztvevők rendelkezésére. A BVB által rendelkezésre bocsátott legfontosabb termékek közé tartoznak a következők:

- ArenaXT - a befektetők számára valós idejű hozzáférést biztosít a piaci adatokhoz, amelyeket a kereskedési tevékenységben részt vevő kereskedők láthatnak. Lehetővé teszi a befektetők számára a valós idejű, mélyreható piaci információkhoz való hozzáférést, amelyek költséghatékony és felhasználóbarát módon állnak rendelkezésre.
- Terminál ON LINE - online kereskedési információkat nyújt a legjobb árak alapján
- ON LINE Quotes - lehetővé teszi a kereskedési aktivitás online nyomon követését szimbólumszinten (www.bvb.ro, 2023e)

A bukaresti tőzsdén hétfőtől péntekig naponta lehet kereskedni. A kereskedési órák a piacoktól és a pénzügyi eszközök típusától függően eltérőek. A szabályozott piacon a nyitást megelőző ülésszak 9:45-től 10:00-ig tart (kelet-európai idő szerint), a rendes kereskedési ülésszak 10:00-tól 17:45-ig tart, a zárás előtti ülésszak 17:45-től 17:50-ig tart, 17:50-től 18:00-ig tart a záró kereskedési ülésszak, a piac pedig 18:00-kor zár. A bukaresti tőzsdén szombaton és vasárnap, valamint a BVB által előre bejelentett romániai nemzeti ünnepnapokon nem kereskednek. (www.bvb.ro, 2023f)

Összegezve a Bukaresti Értéktőzsde Európa szinten fejlődő tendenciát mutat. Maga után hagyva számos fejlettebb ország tőzsdéjét. A bukaresti tőzsdén való kereskedésnek van számos előnye, ugyanakkor hátránya is. Előnynek mondható, hogy folyamatosan fejlődő technológiájának köszönhetően megbízásainkat másodpercek alatt végrehajthatjuk a tőzsde

oldalán. Más nagy tőzsdékhez viszonyítva alacsonyabbak a jutalékok és így egyszerűbbé válik a profitszerzés. Hátránynak sorolható, hogy a másodpercenként változó események nehezen követhetőek, ellenőrizetlenné válnak a mozgások a weboldal akadozása miatt.

2.4. A BUDAPESTI ÉRTÉKTŐZSDE

A Budapesti Értéktőzsde, továbbiakban BÉT, piaci kapitalizációja és likviditása tekintetében Közép- és Kelet-Európa második legnagyobb tőzsdéje. Az elmúlt évek eseményei nemcsak a New York-i, illetve bukaresti tőzsdék életét nehezítették meg, befolyással voltak a BÉT működésére is.

A Magyar Értéktőzsde, a mai BÉT elődje 1864. január 18-án kezdte meg működését a Lloyd Biztosító Társaság épületében. A tőzsde 1864-es indulásakor 17 részvényt, egy hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt, 11 darab külföldi pénznemet jegyeztek. 1864-től 1868-ig értékpapírtőzsdéként funkcionált, majd 1868-ban megváltoztatták nevét Pesti Érték-, Árutőzsde és Gabonacsarnokra és ekkortól nem csak árutőzsdei, hanem gabonátőzsdei szekciói is voltak. Néhány év lassú növekedés után 1872-ben következett be az első jelentős fellendülés a piacon, amikor a kereskedelmi miniszter jóváhagyta 15 ipari vállalat és 550 pénzügyi vállalat létrehozását, amelyek részvényeit ekkor jegyezték a tőzsdén. A II. világháború alatti inaktív időszakot követően a Budapesti Értéktőzsde 1946 augusztusában, a forint augusztus 1-jei bevezetését követően nyitotta meg újra kapuit. Az árfolyamok folyamatosan csökkentek, mivel a korábban kibocsátott koronában és pengőben kibocsátott kötvények kifizetése miatt a vállalatok csődbe mentek, és mivel a részvénytársaságok a háború miatt nem fizettek osztalékot részvényeik után. Két hónappal a legtöbb magyar magánvállalat 1948-as államosítása után a kormány hivatalosan is feloszlatta a Budapesti Értéktőzsdét, és a tőzsde vagyona állami tulajdonba került. A Budapesti Értéktőzsde újraindításának első mérföldköve az volt, hogy a magyar kormány engedélyt adott az 1989-es értékpapírtörvény előkészítésének. A törvényjavaslatot 1990 januárjában nyújtották be az Országgyűlésnek, és március 1-jén lépett hatályba. 1990. június 21-én a BÉT megtartotta törvényes közgyűlését, és a tőzsde újra megnyitotta kapuit. A Budapesti Értéktőzsde 41 alapító taggal, önálló jogi személyként jött létre. 1991. április 2-án ideiglenes tőzsdeindexként publikálta a BUX indexet, viszont hivatalossá csak 1995. január 6-án vált a sokak által ismert fő index. Az azonnali piacot jellemző open-out rendszerű fizikai kereskedés 1995-ig részben elektronikus formában működött. 1995-től 1998 novemberéig az értékpapír-kereskedelem egyszerre zajlott a kereskedési platformon és a távkereskedési rendszerben, amikor is elindult az új, kizárólag távkereskedésre épülő MultiMarket Trading System (MMTS). A hagyományos kereskedés egy éven belül, 1999 szeptemberében megszűnt, ekkor a fizikai kereskedést teljes egészében felváltotta az elektronikus származtatott piaci távoli kereskedési platform. A BÉT határidős, illetve opciós származtatott ügyletek piaca 1995-től áll a befektetők rendelkezésére. 1998 júliusában a magyar tőzsde az elsők között vezette be az egyedi részvényen alapuló kontraktust. Az opciós piacon 2000 februárjában jelent meg egy újabb szabványosított derivátivasorozat, 2004. szeptember 6-án pedig elindult a Budapesti Értéktőzsde második indexe, a BUMIX. 2010 januárjában hatalmas lépést tett a BÉT azzal, hogy a Közép- és Kelet-európai Tőzsdecsoport

tagja lett. 2013. december 6-án az új Xetra kereskedési rendszer váltotta fel a 15 évig használt rendszert, ezzel lehetővé téve a gyorsabb és hatékonyabb kereskedést. (Végh & Szarka, 2019)

2015. november 20-án a Magyar Nemzeti Bank adásvételi szerződést kötött az osztrák CEESEG AG és az Österreichische Kontrollbank AG társaságokkal, amelyek eddig a BÉT alaptőkéjének 68,8%-át birtokolták, ezzel átszervezve a tőzsde tulajdonosi szerkezetét. Tehát elmondható, hogy a tőzsdét a tőzsdén jegyzett cégek, magyar magánbefektetők és a jegybank ellenőrzik és birtokolják. A BÉT tagja a Tőzsdei Világszövetségnek és az Európai Tőzsdei Szövetségnek. A Budapesti tőzsde bonyolítja a magyar piac teljes forgalmát és a közép-kelet-európai piacok forgalmának jelentős részét. 2007-ben a BÉT beegyeztetett, hogy a fizikai kereskedés megszüntetésére lépjen és elkezdje működését az online térben. Ma a kereskedés a Xetra rendszeren keresztül zajlik, amely a magyar részvények és tőzsdén kereskedett alapok teljes tőzsdei kereskedésének referenciapiaca. A Xetra árfolyamai szolgálnak alapul a BUX, Magyarország legismertebb részvényindexének kiszámításához. A Xetra kereskedés Budapesten 09:00-tól 17:00-ig tart, az aukció 17:00-17:05 között zárul, az utó kereskedés pedig 17:20-ig tart. A BÉT bevezette a 08:15-től 08:30-ig tartó előkereskedést és a 08:30-tól 09:00-ig tartó aukciónyitó felhívást is. (Korányi & Szeles, 2023)

A BÉT-re való bevezetés a tőzsdére lépő vállalat számára egy finanszírozási lehetőséget hoz létre, ez pedig a tőzsdei befektetőknek, kereskedőknek egy új terméket biztosít. Hogy ez a rendszer gördülékenyen működni tudjon a tőzsde feladata a megfelelő feltételek felállítása a cégek bevezetéséhez, ezzel is védve a befektetőik gördülékeny kereskedési tevékenységeit.

Mielőtt egy társaság a BÉT-re lépne, a tőzsde a következőket vizsgálja meg:

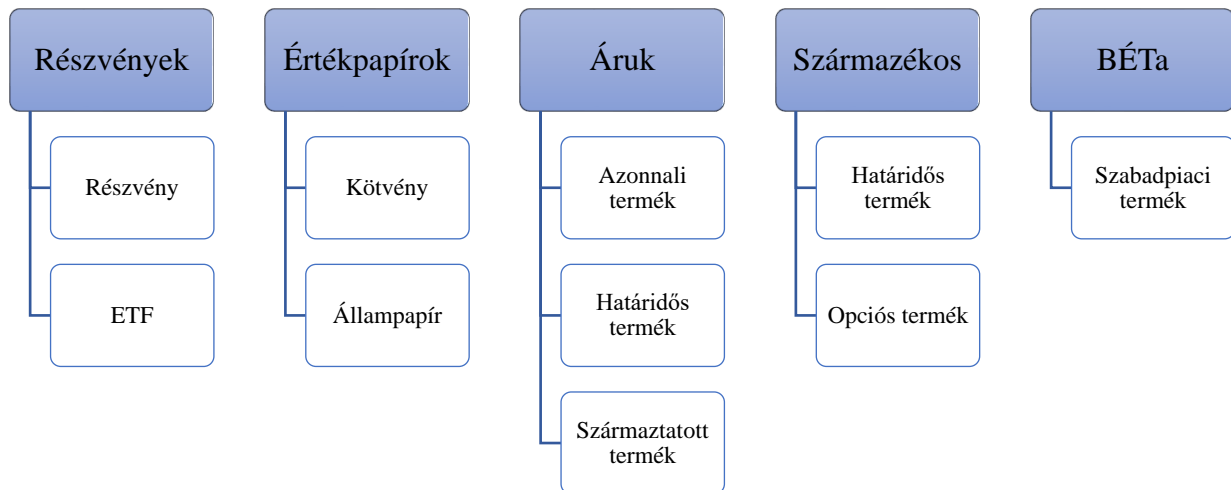
- Forgalomképes-e a bevezetendő értékpapír?
- A tőzsdére lépő cég betartja-e a KELER-ben összefoglalt előírásokat?
- A kibocsátó elfogadja-e a KELER által kibocsátott igazolást, mely igazolja az értékpapír tulajdonjogát?
- A kibocsátó vállalja-e, hogy a BÉT Általános Üzletszabályzata szerint bocsátja ki alaptőke emelés céljából új értékpapírokat, melyek már szerepelnek a terméklistán?
- Rendelkezésre áll-e a tőzsdei bevezetéshez összeállított tájékoztató dokumentum, melynek közlését a megfelelő felügyeleti szerv jóváhagyta?
- Az adott társaság nyilvános formában funkcionál?
- Abban az esetben, ha befektetési vállalkozáson keresztül történik a bevezetés, közös nyilatkozat szükséges arról, hogy a befektetési vállalat a kérelmező cég nevében jár el.
- Nyilatkoznia kell arról, hogy minden megfelel a jogszabályokban előírtaknak, különösen a Bizottság (EU) 2017/568. számú rendeletében foglaltaknak. (www.bet.hu, 2023b)

A kereskedések kezdésének feltétele, hogy a cég a www.bet.hu honlapon, valamint a hivatalos közzétételi helyeken közzétegye:

- a tőzsdei bevezetéshez előállított tájékoztatót,
- a vállalat tulajdonosi struktúráját,
- az adott vállalat alapszabályát,
- a részvénykönyvvezető nevét és címét,

- tájékoztatást arról, hogy a társaság értékpapírjainak forgalomban tartása során az MNB által elfogadott angol, illetve magyar nyelven tesz eleget tájékoztatási kötelezettségének. (www.bet.hu, 2023b)

A Budapesti Értéktőzsde rendszerében szekciókra vannak osztva a kereskedhető termékek, ezek alapján lehet megvásárolni az arra jogosult tagoknak. A tőzsde hivatalos oldala szerint öt szekció különböztethető meg, melyek a 6. ábrán láthatóak:

6.ábra: A budapesti tőzsde szekciói

Forrás: Saját készítés www.bet.hu(2023b) alapján

A 6. ábra szemlélteti, hogy melyik szekcióba milyen termék tartoznak bele, kivéve a BÉTa. A BÉTa szekcióba a külföldi részvények sorolhatók be.

A romániai AeRo-hoz hasonlóan a budapesti értéktőzsdén is létezik a BETXtrend, amely finanszírozási lehetőséget nyújt a magyarországi KKV-knak. Számos előnyt kínál azon vállalatok számára, melyek folyamatosan növekednek, de a fő piacra lépés feltételeit még nem teljesítik. A BÉT feltételrendszerében több szempontból nincsenek követelmények, csupán a működési feltételek vannak, miszerint két pénzügyi év adatai szükségesek. (www.bet.hu, 2023b)

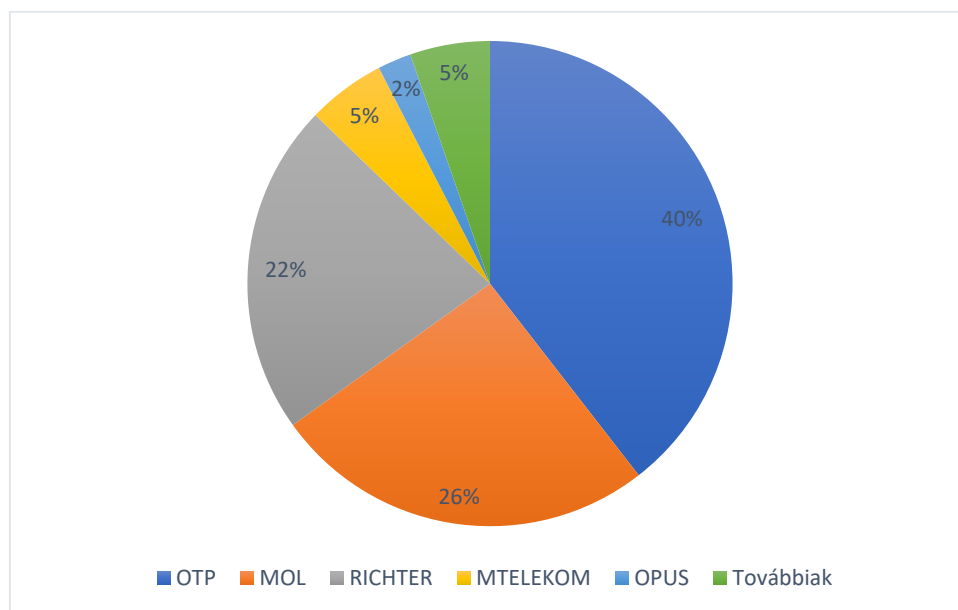
A Budapesti Értéktőzsde hivatalos részvényindexei a BUX, a BUMIX, valamint a közép európai bluechip index, a CETOP. A BUX a legismertebb index, amely a tőkepiaci műveletek jelzésére jött létre a Budapesti Értéktőzsde hivatalos részvényindexeként, a BÉT közepes és kis kapitalizációjú részvényeinek hazai indexe. A BÉT-en jegyzett részvények alakulását sűríti össze egy mutatószámba, valós időben kerül kalkulációra az aktuális piaci árak alapján. Az index kiszámítása a Xetra rendszerében feltüntetett árak alapján történik, amely egyben referencia árfolyamot is jelent a magyar tőkepiac számára. Az index funkciója megegyezik az amerikai DJIA index szerepével a gazdaságban. Az indexbe kerülő részvények súlyának megállapításakor a közkézhányad alapú súlyozás módszerét használja a tőzsde a tisztán

kapitalizáció súlyozásról lemondva, úgy vélik ez a módszer közelebb áll a valósághoz. (Magyar Indexek Kézikönyv, 2023)

Öt kritériumból háromnak meg kell lennie ahhoz, hogy egy vállalat az index kosarába tartozzon. Az öt kritérium a következő:

- A forgalmas napok aránya 95% kell legyen.
- A nyilvános pénzügyi kimutatásokban a saját tőke a tőzsdére bevezetett részvények teljes saját tőkéjének minimum 0,5%-a kell legyen.
- A közkézhányad kapitalizációja minimum 5 milliárd forint kell legyen vagy a teljes tőzsdére bevezetett részvénytőzsdéjének minimum 0,5%-a.
- Ügyletkötések darabszáma 5000 felett kell legyen egy félév alatt vagy a ranglistán az első 20 között kell legyen.
- Az adott részvény árfolyamértéken vett forgalma minimum 5 milliárd forint kell legyen. (www.bet.hu, 2023b)

A 7. ábra segítségével szemléltetem a BUX indexbe tartozó vállalatok összetételét:

7.ábra: BUX index összetétele

Forrás: Saját készítés a 3. számú melléklet alapján

Az index mozgását főként a bluechipek (OTP részvény, MOL részvény, MTELEKOM részvény, Richter részvény) mozgása befolyásolja. Az OTP és a MOL részvények súlya az index mozgásának több, mint a felét, pontosabban 66%-át teszi ki, ahogy azt a 7. ábra is tükrözi és a 3. számú mellékletben is szerepel. Ezt követi a Richter részvénye 22%-kal, így a megmaradt 13%-on osztozik a további 13 vállalat.

A BUMIX index is, ahogy a BUX, egy hazai index, amely a BÉT-en jegyzett közepes- és kis kapitalizációjú részvények alakulását tükrözi. Az indexbe minimum 12 és maximum 25

részvényt vehető fel és évente két alkalommal változtatható összetétele: márciusban, illetve szeptemberben.

Az indexbe való belépés kritériumai a következők:

- Ügyletkötések darabszáma 1250 felett kell legyen egy félév alatt vagy a ranglistán az első 20 között kell legyen.
- Az adott részvény árfolyamértéken vett forgalma minimum 1250 millió forint kell legyen.

(Magyar indexek kézikönyv, 2023)

A regionális bluechip index, ismertebb nevén CETOP index a 20 legnagyobb tőkeértékű és forgalmú közép-európai vállalatok részvényeinek teljesítményét mutatja a befektetők számára. A budapesti mellett számos európai tőzsdéről tartalmaz részvényeket, mint például a varsói, a zágrábi és a prágai tőzsde. Mivel több ország részvényeit tartalmazza, árfolyamát euróban mérik. Magyarországi vállalatok közül az OTP bank, a MOL és a Richter részvényei jelennek meg az indexbe, romániai cégek közül pedig az OMV Petrom, a Banca Transilvania és a BRD bank részvényei. (www.bet.hu, 2023c)

Összességében a Budapesti Értéktőzsde jelentős sikereket ért el fennállása óta. Számos magán- illetve jogi személy életére volt hatással. Bár a nagy állami vállalatok eladásához gyakran stratégiai befektetők közreműködésével került sor, a BÉT jelentős szerepet játszott számos ismert magyar vállalat privatizációjában is, így a MOL-csoport, az OTP Bank, a Danubius Hotels Group, a Richter Gedeon Rt, az IBUSZ és sok más vállalat privatizációjában.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

Dolgozatom gyakorlati részében válaszokat keresek arra, hogy gazdasági és politikai események hogyan befolyásolják a tőzsdék működését. A részvények grafikonjait milyen hatások érik, hogyan mozdul a trendjük. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy mit is jelent a trend fogalma és a vele gyakran használt támasz és ellenállás kifejezések. A trend az az ármozgás, amely azt mutatja, hogy emelkedik vagy csökken az adott áru értéke. (www.capital.com, 2023). A támasz és ellenállás pedig azt az árfolyamszintet mutatja, mely alatt vagy fölött a konszenzus nem alakul ki. Növekvő trendnek támasza, csökkenő trendnek ellenállása van. Támasz és ellenállás között mozog az árfolyam, ezt nevezzük csatornának. (Bíró, 2022)

Nagyon jó módja a tőzsde elemzésének, ha a fő indexe és legnagyobb kapitalizációval rendelkező részvénye kerül elemzésre. Ezek segítségével tiszta képet kaphatunk a tőzsdéről. Elsőként külön fogom megvizsgálni mindhárom tőzsde fő indexét és a jelen pillanatban legnagyobb kapitalizációval rendelkező vállalatát. A New York-i tőzsde esetében ez a Dow Jones Industrial Average index és az Apple Inc. részvénye. A Bukaresti Értéktőzsde referenciaindexa a BET index és legnagyobb kapitalizációval rendelkező részvénye az OMV Petrom S.A. vállalat. A Budapesti Értéktőzsde esetében pedig a BUX indexet elemzem és az OTP Bank részvényét.

Mindhárom tőzsde esetében külön indexenként és részvényenként meg fogom vizsgálni az árfolyamát 2018-2022 időszakban. A szükséges árfolyam adatokat a www.investing.com oldalról töltöm le, amelyekből Excel segítségével ábrákat hozok létre. Az adatok napi, illetve havi lebontásban kerültek letöltésre és felhasználásra. Ki fogom számolni az adott részvény, illetve index legmagasabb, legalacsonyabb árfolyamát és százalékban mért elmozdulásait. Az eredményeket elemezve magyarázatokat fogok keresni bizonyos mozgások megtörténéseire. Fontos, hogy minden egyes részvény az adott tőzsde pénznemében kerül számításra. Az indexek esetén fontos tényező, hogy nem pénznemben, hanem pontokban vannak kifejezve. Lényegében az indexeket nem lehet megvásárolni, csak replikálni, ami annyit jelent, hogy az indexben lévő részvényeket vásároljuk meg.

Az árfolyam vizsgálata után meg fogom vizsgálni mindhárom részvény leginkább fundamentális elemzésben használt mutatóit. Alapvetően a tőzsdei elemzésnek két elterjedt módszerét ismerjük: a fundamentális elemzést és a technikai elemzést. A technikai elemzés a befektetések értékelésére és a kereskedési lehetőségek azonosítására alkalmazott kereskedési módszer, amely a kereskedési tevékenységből, például az ármozgásból és a forgalmából származó statisztikai trendek elemzésével történik. Múltbéli események alakulásának megfigyeléséből próbál következtetéseket levonni a jövővel kapcsolatban. A technikai elemzés fő eszközei közé tartozik a vonal diagram, a japán gyertya, az O-x diagram, elemzési időtáv és a különböző indikátorok, melyek segítségével ábrázolni lehet a múltbéli adatokat. A fundamentális elemzés a technikai elemzésnél összetettebb, mondhatni megbízhatóbb, hisz célja a részvény belső értékének keresése, a hosszú távra való tervezés. Olyan nyilvános

információk elemzésén alapul, mint a kereslet – kínálat elemzése, az eredménykimutatás elemzése és a menedzsmenté. (Végh, 2016)

Minden nap használt indikátor és nagy jelentőségűnek számít a piaci kapitalizáció értéke, a P/E mutató és az EPS mutató. Ezen adatokat a www.companiesmarketcap.com oldalról, a www.otpbank.hu és a www.omvpetrom.com oldalról töltöm le és egységesítem dollár értéken. Az adatok éves szinten töltődnek le az oldalakról és éves szinten kerülnek elemzésre.

A piaci kapitalizáció egy vállalat forgalomban lévő részvényeinek teljes piaci értékét jelenti. A befektetők ezt a számot használják egy vállalat méretének meghatározására az eladások vagy a teljes eszközállomány helyett. Egy vállalat piaci tőkeértékének kiszámításához meg kell szorozza a forgalomban lévő részvények számát egy részvény aktuális piaci értékével. A nagyobb piaci kapitalizációjú vállalatokat gyakran biztonságosabb befektetéseknek tartják, mivel ezek a vállalatok megalapozottabb, általában hosszabb üzleti múlttal rendelkező vállalatok. (Fernando, 2023a)

A piaci kapitalizáció kiszámításának képlete:

$$\text{Piaci kapitalizáció} = \text{Aktuális részvényárfolyam} * \text{Bevezetett részvénytármennyiség}$$

Az EPS mutató az Earnings Per Share rövidítése, magyar jelentése egy részvényre jutó eredmény. Az EPS értékét úgy számítják ki, hogy a vállalat nyereségét elosztják a forgalomban lévő törzsrészvények számával. Az így kapott szám a vállalat jövedelmezőségének mutatójaként szolgál. Minél magasabb egy vállalat EPS-je, annál nyereségesebbnek tekintik. (Fernando, 2023b)

Az egy részvényre jutó nyereség kiszámításának képlete:

$$\text{EPS} = \text{Nyeresség} / \text{Bevezetett részvénytármennyiség}$$

A P/E mutató a Price to Earnings rövidítése, magyar jelentése árfolyam - nyereség arány. Az árfolyam-nyereség arány egy vállalat értékelésére szolgáló arányszám, amely a részvények aktuális árfolyamát méri az egy részvényre jutó nyereséghez, EPS mutatóhoz viszonyítva. Az ár-nyereség arányt néha árszorozónak vagy nyereségszorozónak is nevezik. (Fernando, 2023c)

A P/E kiszámításának képlete:

$$\text{P/E} = \text{Aktuális részvényárfolyam} / \text{Egy részvényre jutó nyereség}$$

A piaci mutatók elemzése után következni fog pár jövedelmezőséget és eladósodottságot leíró mutató elemzése. Ezen mutatók az eszközarányos nyereség, a sajáttőke-arányos megtérülés és az idegen tőke-saját tőke arány mutató.

Az eszközarányos megtérülés, rövidítése ROA, mely az angol Return on Assets kifejezésből adódik. A ROE mutató jelzi, hogy egy társaság mennyire nyereséges a teljes eszközállományához viszonyítva. A vállalatvezetés, az elemzők és a befektetők a ROA

segítségével meghatározhatják, hogy az adott cég milyen hatékonyan használja fel eszközeit a nyereségtermelés érdekében. Ezt a mérőszámot általában százalékban fejezik ki a vállalat nettó jövedelmének és átlagos eszközállományának felhasználásával. A magasabb ROA azt jelenti, hogy a vállalat hatékonyabban és eredményesebben kezeli az eszközeit a nyereségtermelés érdekében, míg az alacsonyabb ROA azt jelzi, hogy van még hova fejlődni. (Hargrave, 2022)

A ROA kiszámításának képlete:

$$\text{ROA} = \text{Adózott eredmény} / \text{Átlagos eszközállomány}$$

A saját tőke megtérülés, rövidítése ROE, mely az angol Return on Equity kifejezésből adódik. A ROE a pénzügyi teljesítmény mérőszáma, amelyet a nettó nyereség és a saját tőke hányadosaként számítanak ki. Mivel a saját tőke egyenlő a vállalat eszközeivel mínusz az adósságával, a ROE-t a nettó eszközök megtérülésének tekintik. A ROE a vállalat jövedelmezőségének és a nyereségtermelés hatékonyságának mérője. Minél magasabb a ROE, annál hatékonyabb a vállalat vezetése abban, hogy a saját tőke finanszírozásából jövedelmet és növekedést termeljen. Azonban a kapott eredmények értékelése során tekintettel kell lenni a vállalat tőkeáttételében bekövetkezett változások hatására is, ugyanis az eladósodottság növekedése önmagában is eredményezheti a ROE mutató kedvező változását. (Fernando, 2023)

A ROE kiszámításának képlete:

$$\text{ROE} = \text{Adózott eredmény} / \text{Átlagos saját tőke}$$

Az adósság/saját tőke arány rövidítése D/E, mely az angol Debt to Equity kifejezésből adódik. A D/E mutatót egy vállalat pénzügyi tőkeáttételének értékelésére használják, és úgy számítják ki, hogy a vállalat tartós kötelezettségét elosztják a saját tőkével. A D/E arány fontos mérőszám a vállalati pénzügyekben. Azt méri, hogy egy vállalat milyen mértékben finanszírozza tevékenységét adósságból, nem pedig saját forrásból. Az adósság/saját tőke arány a tőkeáttételi arány egy sajátos típusa. (Fernando, 2023)

A D/E kiszámításának képlete:

$$\text{D/E} = \text{Hosszú lejáratú idegen tőke} / \text{Sajáttőke}$$

A tőzsdék indexeinek és részvényeinek vizsgálata után következni fog azok összehasonlítása. Ehhez segítségemre vannak az előzőekben elemzett adatok. Az árfolyam összehasonlítás külön fog megtörténni az indexek esetében és külön a részvények esetében. Éves szinten történik átlagos éves árfolyammal számolva. A bukaresti illetve budapesti tőzsdék esetében szükség van a lej és forint átszámítására dollárra. Ebben az esetben az adott év átlagos váltási árfolyamával számolom ki a dollárban kifejezett értéket. Annak érdekében, hogy pontosabb képet kapjak a vírus és az orosz-ukrán háború hatásairól, a tőzsdén külön kiemelve elemzem a 2020 márciusi árfolyamokat és a 2022 februári adatokat. A piaci kapitalizációt és a mutatókat is ábrák segítségével szemléltetem majd.

4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

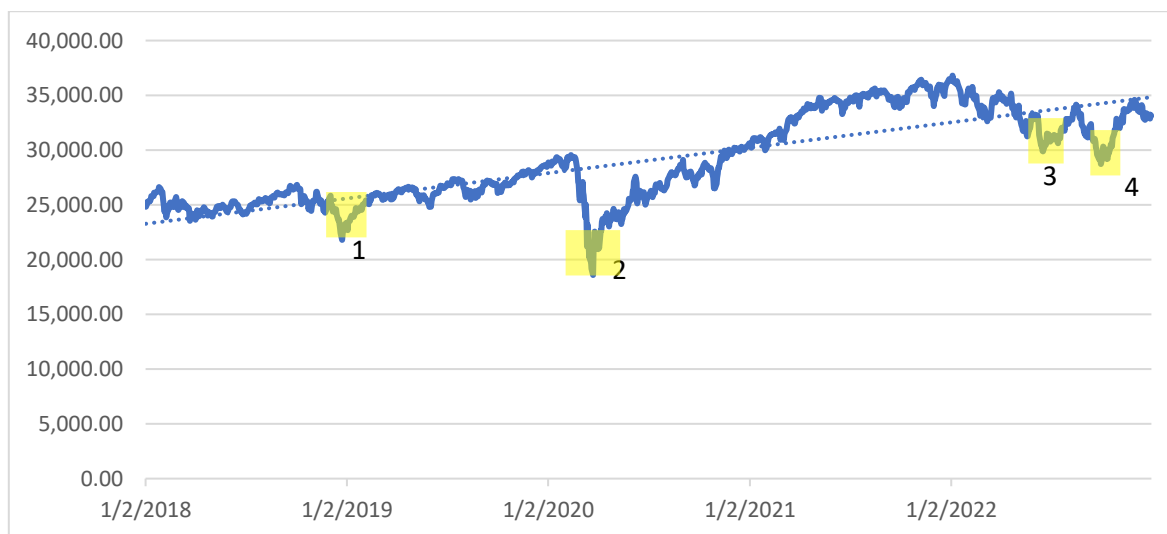
E fejezet célja megvizsgálni mindhárom tőzsde referenciaindexét, illetve legnagyobb piaci kapitalizációval rendelkező részvényét, majd végén összehasonlítani a kapott eredményeket.

4.1. A NEW YORK-I ÉRTÉKTŐZSDE ELEMZÉSE

A New York-i tőzsde elemzéséhez az elmúlt években, pontosabban 2018-2022 között, a Dow Jones Ipari Átlag indexet választottam és a legnagyobb kapitalizációval rendelkező vállalatot, az Apple Inc. részvényét.

Korábban már volt szó a DJIA index összetételéről és felépítéséről. A New York-i tőzsde fő indexeként ismert DJIA a tőzsde legrégebbi részvényindexe, amely 30 amerikai vállalat részvényeit tartalmazza köztük a tőzsde legnagyobb kapitalizációval rendelkező cégét az Apple-t. Az index számítása dollárban történik az NYSE rendszerében.

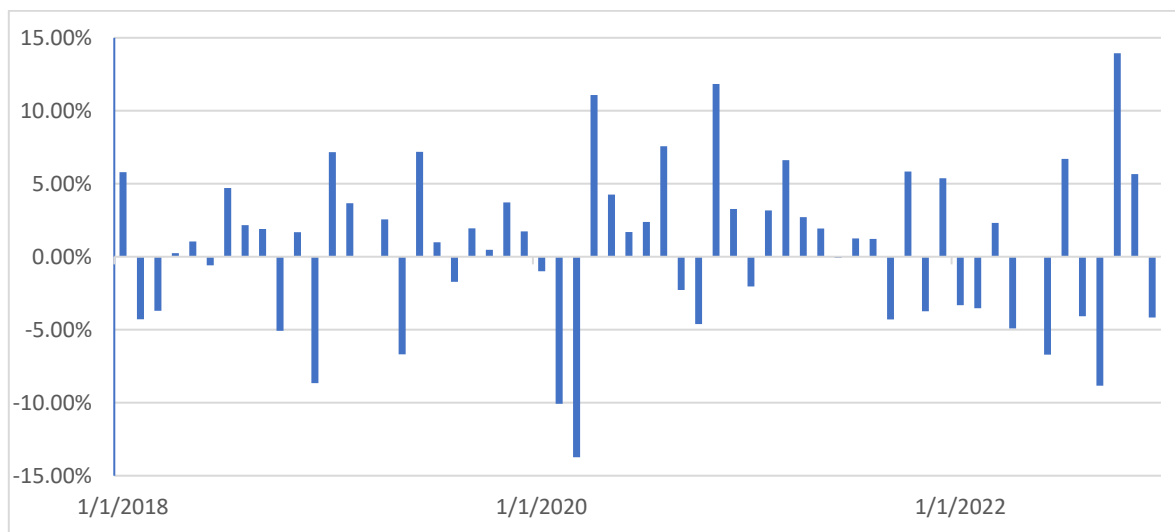
Elsőként a DJIA index árának alakulását vizsgáltam meg 2018-2022 közötti időszakban. A 8. ábra segítségével könnyen észrevehetőek a világ eseményei, mint például az év végi adózások hatása (1), a koronavírus következtében történt korlátozások (2), háborúk hatásai (3) és az infláció növekedése (4) is.

8.ábra: DJIA index árfolyamalakulása 2018-2022 között
Forrás: Saját készítés, a www.investing.com adatai alapján

A 9. ábrán lévő havi százalékos változásokból látható, hogy 2018-ban év közben nem történtek nagyobb százalékos kilengések. Viszont az évet összességében -5,63%-os csökkenéssel zárta 23.327,46 ponton, ez 1.496,55 ponttal kevesebb az év kezdetéhez viszonyítva. Az index a vizsgált időszakban először 2018 decemberében mutatott nagyobb esést, amikor -8,66%-ot csökkent az előző hónaphoz viszonyítva, mindez a december végi adózások következtében alakult ki. A 2019-es évben folyamatos növekedés volt észlelhető. A január 1-i 23.346,24 pontról december 31-én elérte a 28.538,44 pontot, ezzel 5.192,20 pontos változást érve el a

2019-es év végére. Ez az eredmény százalékban viszonyítva 22,34%-os növekedést jelent egy év alatt. A második és egyben legnagyobb csökkenést a koronavírus váltotta ki 2020 februárjában. Február első felében érte el az index addigi legnagyobb csúcsát 29.551,42 ponton, majd a vírus és az olajháború hatására az első negyedévet 23%-os eséssel zárta. Az elemzett időszak alatt ez volt a legrosszabb negyedév. A Pfizer-BioNTech sikeres klinikai eredményeinek hatására az index év végére újabb csúcspontot ért el és 30.606,48 ponton zárta az évet. Más indexekkel és részvényekkel ellentétben a DJIA pozitívan zárta az évet 7,25%-os emelkedéssel. Miután a korlátozásokat enyhítették, a 2021-es évet folyamatos növekedés jellemezte és rekord értékeket ért el az index értéke. Az fellendülő gazdasági helyzet hatására év végéig elérte a 18,73%-os növekedést a 2020-as évhez viszonyítva. A növekedés 2022 februárjáig tartott, ekkor vette kezdetét az orosz-ukrán háború. A háború, illetve a háború következtében kialakult olajipari helyzet hatása az index értékét is befolyásolta és -4,91%-os esést okozott a februári hónapra. Év közepére elérte az index év eleji értékét, viszont a szeptemberi inflációs hírek hatására újra bezuhant az árfolyam, pontosabban -8,83%-os havi csökkenés következett be. Ezt az ingadozást a 2022-es év végéig sikerült kiigazítani, mégis éves szinten -8,78%-os csökkenés következett be.

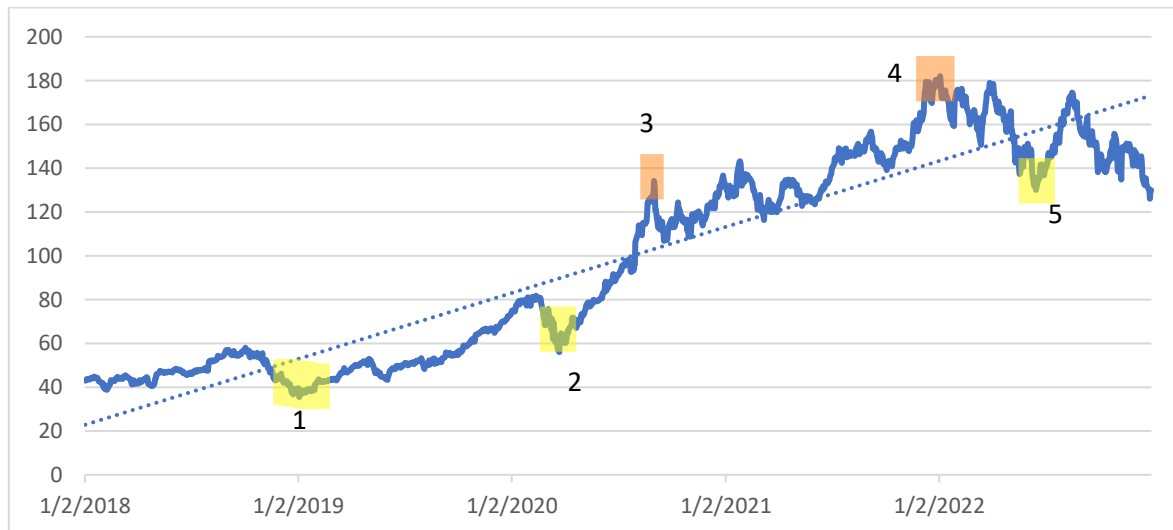
9.ábra: DJIA index százalékos alakulása 2018-2022 között

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

Az 9. ábra bizonyítja, hogy a DJIA index mozgásában nem történtek nagyobb mértékű százalékos havi kilengések. 60 hónap vizsgálatában 23 hónap esetében negatív változást produkált az index, míg 37 hónapban pozitívan zárta a hónapokat. Ez az esetek 61,67%-át jelenti és bizonyítja az index stabilitását.

Mindezen események ellenére hosszabb távon az index növekedő trendet mutat. Míg 2018. január 1-én az árfolyam 24.824,01 pont volt, addig 2022. december 30-ra elérte a 33.147,28 pontot, ez 8.323,27 pont különbséget jelent és ezzel 34,10%-os növekedést ért el öt év alatt, ami éves 6%-os átlagos növekedésnek felel meg. A DJIA index a vizsgált időszak alatt legmélyebb pontját 2020 március 23-án érte el, ekkor 18.213,65 ponton volt és legmagasabb értékét pedig 2022 január 5-én, 36.952,65 ponton.

Másodikként az Apple részvényt vizsgáltam 2018. és 2022. közti időszakban, mivel ez rendelkezik a legnagyobb piaci kapitalizációval. Része a DJIA indexnek, súlya pedig 3,07%. Tőzsdén feltüntetett szimbóluma: AAPL. Az Apple Inc. a világ legnagyobb technológiai vállalata, a top 5 amerikai informatikai vállalat között tartják számon. Foglalkozik termékei tervezésével, fejlesztésével, gyártásával és forgalmazásával. Árfolyamának alakulása a vizsgált évek folyamán a lenti, 10. ábrán látható:

10.ábra: Apple részvény árfolyamalakulása 2018-2022 között (dollar)

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

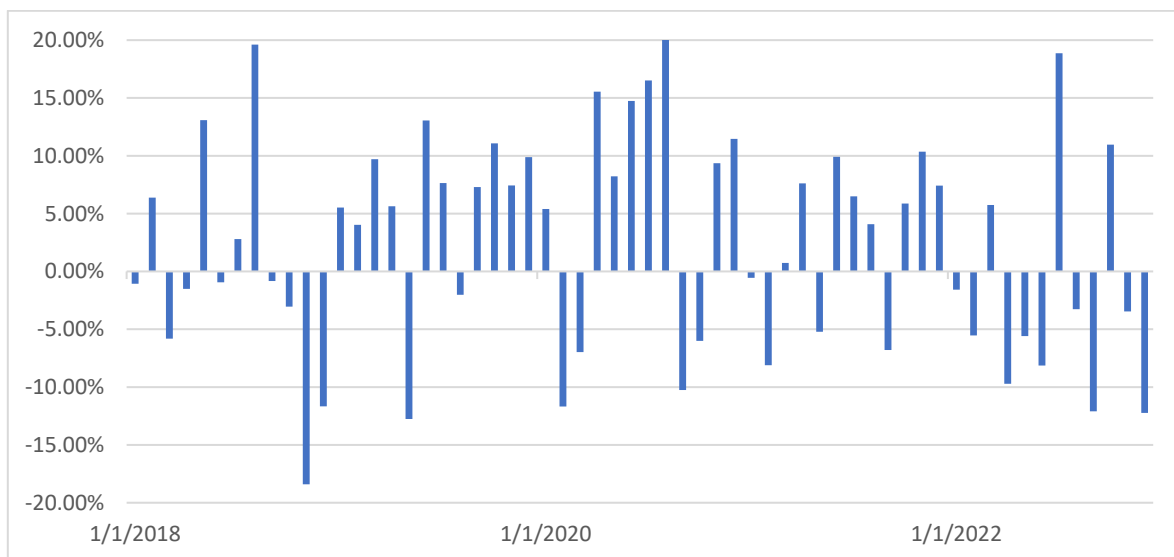
A 10. ábrát figyelve, észrevehetőek úgy az Apple fejlesztési tevékenységei, mint a világ történései. Az Apple részvény értéke látványos eredményeket ért el 2018. és 2022. között. Az Apple értéke 2018 augusztusában elérte elsőként, a többi tőzsdén jegyzett vállalat közül, az ezer milliárd dolláros cégértéket. Ennek hatására 19,62%-os emelkedéssel zárta az augusztust a részvény. Ugyanakkor novemberre -18,40%-os visszaesés következett be, ahogyan azt a 11. ábra is hangsúlyozza. Ez valószínűleg annak köszönhető, hogy az Apple Inc. bevételeinek ütemére lassulás volt jellemző és annak a bejelentésnek, miszerint a továbbiakban nem lesz elérhető darabszámú eladási jelentés.

Éves szinten is negatív eredményt ért el az Apple részvénye -6,79%-os eséssel (1). 2019-ben hűen követte misszióját, miszerint innovációi által a legjobb felhasználói élményt biztosítsa felhasználói számára. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint részvényei éves 86,16% növekedése. Mint minden más vállalat részvényei, úgy az Apple részvényei is bezuhantak (2) 2020 márciusában a vírus hatására. Ekkor érte el az év legkisebb értékét, pontosabban 53,15 dollárt. Ugyancsak 2020-ban érte el a kétezer milliárd dolláros értékét az Apple Inc. Ez részvényei alakulására is hatással volt és 2020 augusztusára 21,44%-os növekedést eredményezett (3). Más ágazatokkal szemben az Apple profitált a vírus ideje alatt, mivel több ember otthonról dolgozott vagy tanult, így szükség volt laptopokra, telefonokra. Ennek köszönhetően év végére majdnem háromszoros növekedést ért el a részvény és 132,69 dolláros értéken zárta az évet. 2021-ben kiugró adatokat ért el a vállalat és ez hatással volt részvényeire is (4). A 2020-as évhez viszonyítva 91.302 dollárral több lett a vállalat bevétele, ez 33,26%-os növekedést hozott az

Applenek. Ebben az évben felváltotta Intel processzorát saját M1 elnevezésű processzorára, mivel az Intel nem volt képes az elvárt teljesítményeket betartani. Szintén ebben az évben adta ki híres iPhone 13 Pro Max modelljét. Ezek hatására az Apple részvénye is 33,82% növekedést ért el a 2021-es évben.

Ahogy az a 10. ábrán is látható, a 2022-es évben a cég részvényei nagyon ingadozóak voltak. Ez az instabil politikai és gazdasági helyzet miatt alakult ki. Miután a 2022-es évet történelmi maximummal, azaz 182,94 dollárral kezdte, az Apple részvényeinek értéke csökkenésbe kezdett (5). 2022-ben bemutatta a Mac Studio nevű számítógépét, amely egy félprofi gépnek számít. Ennek hatására a részvények értéke is megnövekedett rövid időre, de a 2022-es évet végül összességében -26,83%-os eséssel zárta az elmúlt évhez viszonyítva.

Az 11. ábra bizonyítja, hogy a részvény mozgásában nem történtek kiugró százalékos havi kilengések. 60 hónap vizsgálatából több mint felénél, pontosabban 32 hónap esetében pozitív eredményeket ért el havi szinten a részvény, míg a többi 28 hónapot negatívan zárta. A növekedés az esetek 53,33%-át teszi, ezzel biztosítva a részvény stabilitását.

11.ábra: Apple részvény százalékos alakulása 2018-2022 között

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A vizsgált időszakban bekövetkezett kisebb-nagyobb esések ellenére 5 év alatt 207,11%-os növekedést mutatott az Apple részvénye, ami éves több mint 25%-os átlagos hozamnak felel meg. Ezen időszak alatt a legkisebb érték 35,5 dollár volt 2019 január 3-án és a csúcspontot rá három évre érte el 2022 január 4-én 182,94 dolláron.

Az Apple Inc. részvény árfolyamának vizsgálata után fontosnak tartom a piaci kapitalizációt, az EPS mutatót, illetve a P/E mutató értékeinek ismertetését és elemzését a vizsgált 2018. és 2022. közötti időszakban, melyeket minden befektető megfigyelni kell mielőtt az adott részvénybe fektetne. A 2. táblázat ezen fontos elemek értékeit tartalmazza.

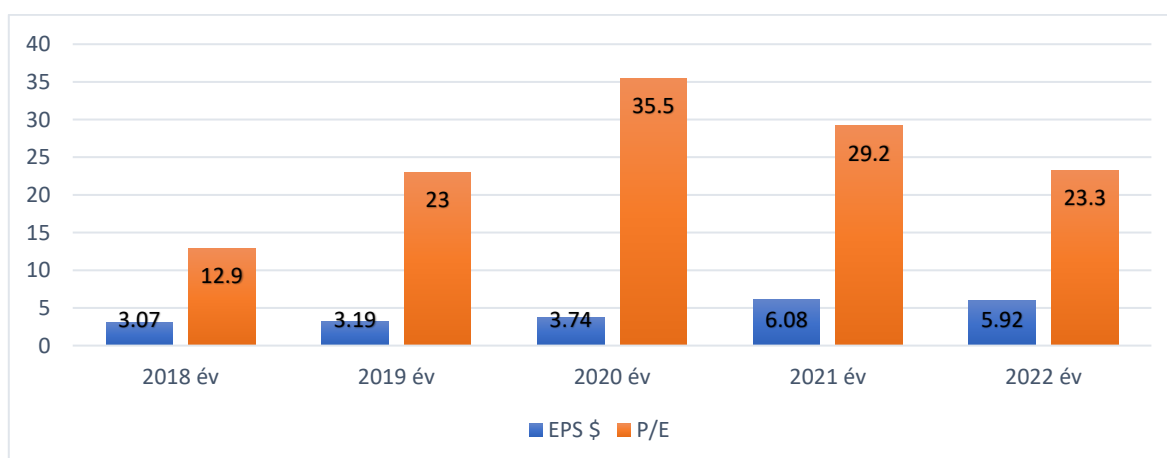
2.táblázat: AAPL részvény piaci kapitalizációja, EPS és P/E mutatója 2018-2022 között

Év	Piaci kapitalizáció \$	Árfolyam \$	EPS \$	P/E
2018	746.07 Mrd	46,86	3,07	16,475
2019	1.287 EMrd	53,30	3,19	18,2
2020	2.255 EMrd	97,09	3,74	30,025
2021	2.901 EMrd	141,68	6,08	29,95
2022	2.066 EMrd	153,91	5,92	23,25

Forrás: Saját készítés a www.companiesmarketcap.com adatai alapján

A 2. táblázatban szereplő értékek folyamatos növekedése tükrözi az Apple részvény népszerűségét, a vállalat eredményeinek növekedését az idők során. A táblázat tartalmazza a részvény piaci kapitalizációját, az EPS mutatót, vagyis az egy részvényre eső adózott nyereség értékét és a P/E ráta értékeit, amely a részvény jövedelmezőségét mutatja. A táblázatban szereplő P/E mutató értékei magasak, ami nem meglepő egy technológiai cég esetében, hiszen a befektetők nagy növekedésre számítanak a jövőben. Ábrák segítségével látványosabb képet lehet kapni ezen mutatókról, ezért készítettem el a 13. ábrát, amely az EPS mutatót és a P/E mutatót láttatja.

A táblázat tükrözi az AAPL piaci kapitalizációjának növekedését az évek során. Nagy változás vehető észre az AAPL piaci kapitalizációjában 2019-ben a 2018-as évhez viszonyítva, köszönhetően az elért rekord bevételének. A 2018-ban elért 746,07 milliárd dollár értékű piaci kapitalizáció 2019-ben 72,59%-ot emelkedve elérte az 1.287 ezer milliárd dolláros kapitalizációt. Volumenében nagy változás nem történt 2019-ben 2018-hoz viszonyítva, viszont a részvény átlagos árfolyama a 2018-as 41,07 dollárról 52,06 dollárra emelkedett. A folyamatos fejlesztések hatására és a vírus okozta technikai eszközök szükségességének köszönhetően 2020-ban és 2021-ben is folyamatosan növekedett a piaci kapitalizáció. A 2022-es évben visszaesett 28,77%-ot, 835 ezer dollárral a háború, illetve a magas infláció hatására.

12.ábra: Az Apple részvény EPS és P/E mutatója 2018-2022 közti időszakban (dollár)

Forrás: Saját készítés a www.companiesmarketcap.com adatai alapján

Az EPS és a P/E mutatók fontos szerepet töltenek be az AAPL értékének meghatározásában. Ahogyan az a 12. ábrán is látható az EPS dollárban mért értéke 2021-re megduplázta addigi értékét. Míg 2018-ban az egy részvényre jutó nyereség 3,07 dollár volt, addig ez 2021-re elérte a 6,08 dollárt. 2022-ben ez az érték 0,16 dollárral csökkent. A 12. ábrán észrevehető párhuzam a két mutató között. Nem meglepő, hiszen a P/E mutató kiszámításához szükség van az EPS mutató értékére. A technológiai cégek esetében az átlag P/E mutató 18 körül mozog az elmúlt 10 évben, ebből következtetve elmondható, hogy az AAPL részvény a vizsgált időszakban túlértékelt volt. Míg 2018-ban az egy részvényre jutó nyereség 12,90 volt, addig 2019-re majdnem megduplázódott és elérte a 23-at. A vizsgált időszak alatti legnagyobb túlárzását 2020-ban érte el a részvény 35,5-os P/E értéken, ami azt jelenti, hogy a befektetők ez évben vásárolt részvényének ára a jövőbeli nyereség 35,5% teszi ki. A 2021 és 2022-es években visszaesett a mutató értéke és 2022-ben már 23,30 nyereség jutott az akkori piaci árra.

A fentiekben elemzett piaci mutatók mellett fontosnak tartom néhány jövedelmezőséget, illetve eladósodottságot leíró mutató elemzését. A 3. táblázat ezen mutatók értékeit tartalmazza.

3.táblázat: Apple Inc. vállalat ROA, ROE és D/E mutatója 2018-2022 között

Év	ROA %	ROE %	D/E
2018	16,33	50,92	0,83
2019	17,13	60,18	0,95
2020	19,44	90,59	1,36
2021	28,75	149,81	1,61
2022	27,46	163,45	1,72

Forrás: Saját készítés a www.macrotrends.net adatai alapján

A 3. táblázatban szereplő eszközmegtérülési mutatót, saját tőke megtérülését mérő mutató és az eladósodottságot tekintve kiderül, hogy a vállalat teljesítménye évről évre fokozatosan növekszik.

A fenti táblázat tükrözi, hogy az Apple vállalat évről évre hatékonyabban végzi munkáját, hiszen a ROA mutató 11,13% növekedett a vizsgált 5 év folyamán. Ez azt jelenti, hogy míg 2018-ban az Apple Inc. eszközállományának 16,33% volt a nyereségtermelő képessége, addig ez 2022-re elérte a 27,46%-ot. A sajáttőke-arányos megtérülés mutatót figyelve hatalmas növekedés figyelhető meg, mivel 112,52% pontos emelkedést ért el a mutató az 5 év alatt. Míg 2018-ban a vállalat saját tőkéjének éves hozama 50,92% volt, addig ez 2022-ben elérte a 163,45% hozamot köszönhetően az Apple termékek minőségének és hírnevének. A D/E mutató értéke a vizsgált időszakban a kedvező kategóriába sorolható mivel az átlagos 1 és 1,8 értékek körül mozognak. A 2022-ben elért 1,72 érték azt mutatja, hogy a vállalat több mint másfélszer annyi idegen forrást alkalmazott, mint saját forrást.

Összegezve elmondható, hogy az AAPL részvényt növekedő trend jellemezte az elmúlt 5 év során. Ez az emelkedő trend főként az Apple termékek iránti nagy keresletnek volt köszönhető,

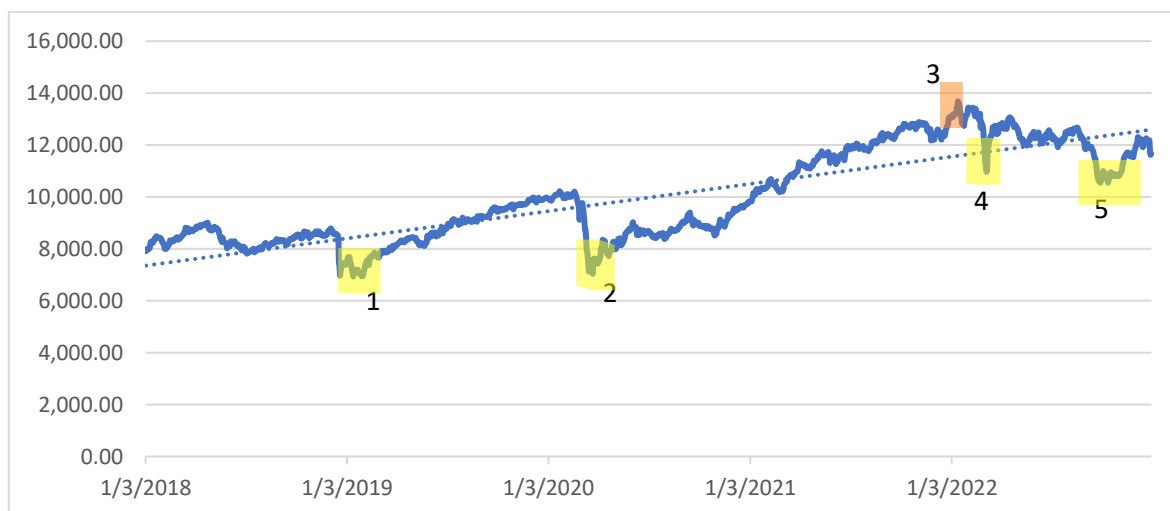
amely a magas minőségű termékeinek és a Covid-19 járvány miatti intézkedések globális hatásainak egyaránt betudható volt.

Megvizsgálva a Dow Jones Industrial Average indexet és az Apple Inc. részvényét arra a következtetésre jutottam, hogy megtérült, sőt megsokszorozódott azon személyek befektetése, akik 2018. és 2022. között a vizsgált pénzügyi termékekbe fektettek be. Hiszen ha az indexet nézzük, ami több részvényt tömörít, átlagosan éves 6%-os növekedést láttunk, míg az Apple értékpapírja jelentősen felülmúlva a tőzsdeindex, mint piaci portfólió teljesítményét éves átlagos 25%-os növekedést produkált a vizsgált időszakban.

4.2. A BUKARESTI ÉRTÉKTŐZSDE ELEMZÉSE

A Bukaresti értéktőzsde elemzéséhez szintén a fő indexét, a BET indexet és a legnagyobb kapitalizációval rendelkező vállalatát választottam, amely az OMV Petrom R.T. energetikai vállalat.

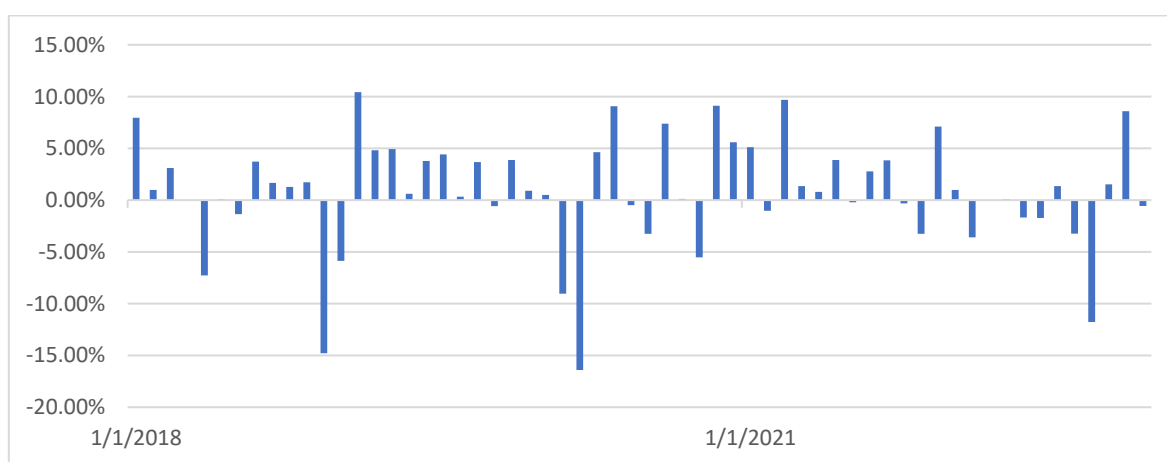
Ahogy az előző fejezetekben is volt szó róla, a BET index, teljes nevén Bucharest Exchange Trading Index az értéktőzsde referenciaindex és a leglikvidebb 20 vállalat részvényeiből tevődik össze. Számítása lejben történik a Bukaresti Értéktőzsdén. A 13. ábrán láthatóak a 2018-2022 közötti időszakban történt gazdasági, politikai események hatásai világ- és országszinten.

13.ábra: BET index árfolyamalakulása 2018-2022 között
Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A 2018-as évben az index értéke folyamatosan növekedett mégis -4,77%-os csökkenéssel zárta az évet. Ez az esés a 2018 decemberi adótörvényeknek volt köszönhető, amelyet a banki, távközlési és energetikai szektorra vetettek ki. Hat év után ez volt az első év mikor negatívan (1) zárta az évet az index 11.663,53 ponton. A következő évben megtöbbszörözte előző évi eredményét az index és év végére elérte a 35,13%-os növekedést. Történelmi értékeket ért el az index a 2019-es évben, hiszen a szerkezetében lévő részvények nagy többsége pozitív eredményeket ért el az év folyamán. Ez a vállalatok pénzügyi eredményeinek és

osztalékpolitikájának volt köszönhető. A nagy növekedés mindössze 2020 márciusáig, a vírus bekövetkeztéig tartott, ekkor az index -16,40%-ot csökkent egy hónap alatt (2). A kezdeti sokk ellenére növekedésbe kezdett, mégis az évet -1,72%-os eséssel zárta. A 2021-es évben újabb rekordokat ért el az index (3), látványosabb emelkedés történt a 2018-as évhez viszonyítva. Ebben az évben 33,20%-ot emelkedett az értéke annak köszönhetően, hogy új részvények kerültek kibocsátásra. A növekedés 2022 februárjáig, az orosz-ukrán háború kitöréséig tartott, ekkor az index -3,59%-ot csökkent (4) egy hónap alatt. Ennél nagyobb esés az év folyamán szeptemberben volt észlelhető (5), ekkor az index -11,77%-ot csökkent. A Covid-19 járvány után ekkor történt meg a legnagyobb esés az indexben. Ennek oka, hogy az indexben szereplő vállalatok likviditása megingott a háború hatására és a befektetők eladták részvényeiket. Az 14. ábra bizonyítja, hogy az index mozgásában nem történtek nagyobb mértékű százalékos havi kilengések.

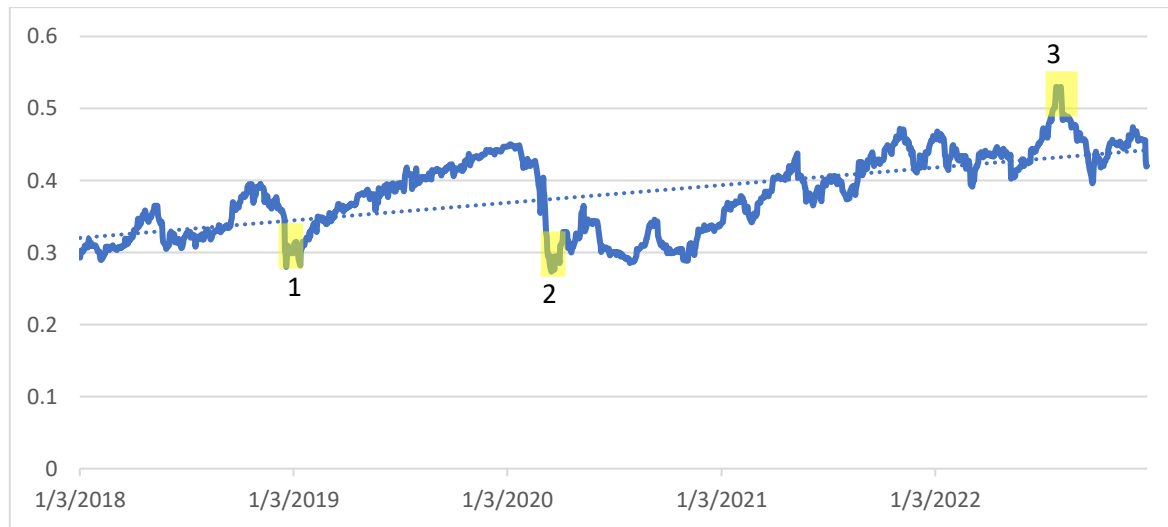
14.ábra: BET százalékos árfolyamalakulása 2018-2022 között
Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

60 hónap vizsgálatából 22 hónap esetében negatív havi eredményt ért el az index, míg az esetek többségében, 38 hónapban pozitívan zárta az évet. Ez az esetek 63,33%-át jelenti és bizonyítja az index stabilitását. A legnagyobb negatív érték 2022 februárjában volt mérhető a vírus következményei miatt.

A BET index 2018-2022 közti időszakban 50,42%-os növekedést ért el, ami éves 8%-os átlagos növekedésnek felel meg. A vizsgált időszak alatt 2022. január 17-én érte el csúcspontját az index 13.921,20 pont értéken. Ezen időszak alatt legmélyebb pontját pedig 2019. január 15-én érte el, ekkor 6.771,68 ponton volt az értéke.

A tőzsde fő indexe mellett a legnagyobb piaci kapitalizációval rendelkező vállalatot választottam, az OMV Petrom R.T. energetikai vállalatot. Délkelet-Európa legnagyobb energetikai vállalata, amely a kitermelés, a finomítás, a földgáz és a villamos energia területén tevékenykedik. Románián kívül Bulgáriában, Moldovában és Szerbiában van jelen Petrom és OMV márkaneven. A vállalat részvénye részese a BET indexnek 17,67% súlyozással SNP szimbólummal és értékének számítása lejben történik a Bukaresti Értéktőzsdén. A következő,

15. ábra segítségével vizsgálom meg a SNP részvény árfolyamának alakulását 2018. és 2022. évek között.

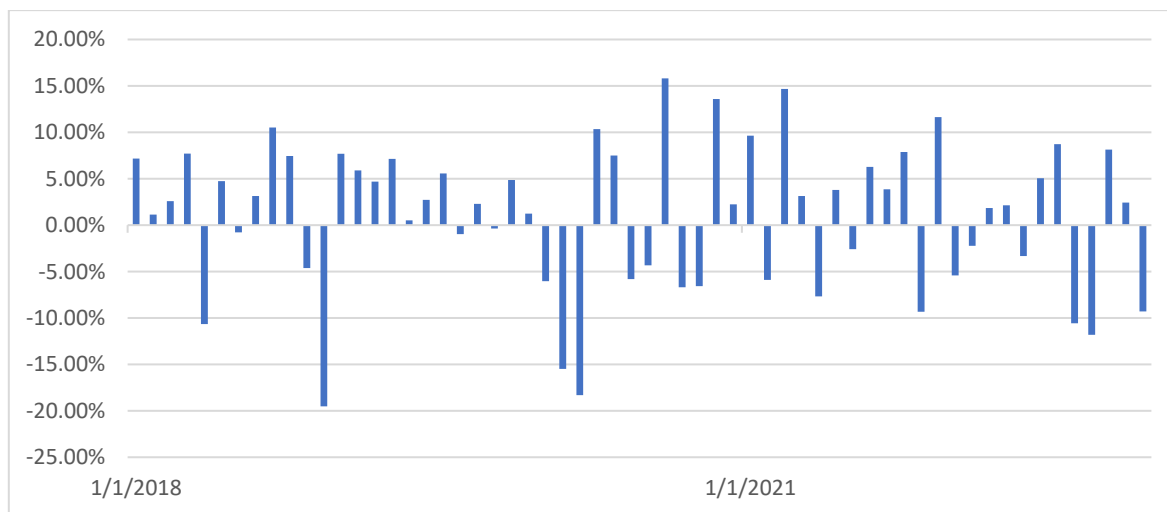

15.ábra: SNP részvény árfolyamalakulása 2018-2022 között (lej)

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A vizsgált időszak első évében a vállalat részvénye 4,54% növekedést ért el az előző évhez viszonyítva. A 2018-as évben a SNP árfolyama változékony volt. Első kiemelkedő értékét áprilisban érte el, az első negyedéves eredményeinek köszönhetően, majd októberben 0,3955 lejen érte el újabb csúcsát. Az év során legnagyobb esés decemberben történt, ebben a hónapban -19,52%-os csökkenést (1) ért el a részvény. Az iparág folyamatos fejlődése és az előnyös gazdasági helyzetnek köszönhetően a 2019-es évre a folyamatos növekedés volt jellemző, ahogy azt a 17. ábra is tükrözi. A kezdeti 0,2992 pontról év végére 0,447 pontra nőtte ki magát, ezzel elérve az évi 49,49%-os emelkedést. A következő nagy esés 2020 márciusában következett be a vírus hatására, ekkor egy hónap alatt -18,31% csökkenés (2) történt, ahogyan azt a 18. ábra is mutatja. A teljes évet instabilitás jellemezte a kialakult bizonytalan helyzetnek köszönhetően és az évet -18,68%-os csökkenéssel zárta a részvény. A vírus múlásának és a korlátozások enyhítésének köszönhetően 2021-ben 37,27% emelkedést ért el a részvény és újabb csúcspontot ért el 0,51 ponton az év utolsó negyedévében. A 2022-es évben újabb látványos elmozdulásokat mutatnak az ábrák, ugyanakkor ebben az évben rekordot ért el 0,539 lejen az év közepén (3). Az orosz-ukrán háború következményei nagy hatással voltak úgy az OMV Petrom vállalatra mint összességében az iparágra. Ennek köszönhetően a 2022-es évet -15,83% csökkenéssel zárta a részvény.

Az 16. ábra bizonyítja, hogy az OMV részvényének alakulása pozitív irányban mozgott a vizsgált 5 év alatt, hiszen 60 megvizsgált hónap közül 37 hónapban pozitív eredményekkel zárt a részvény, ami az esetek 61,66%-át jelenti.

16.ábra: SNP részvény százalékos alakulása 2018-2022 között
Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A legalacsonyabb havi százalékos alakulást 2018 decemberében érte el, amikor -19,52% esést ért el egy hónap alatt. Legnagyobb százalékos változást pedig 2020 augusztusában érte el 15,81%-os havi emelkedéssel.

A SNP részvény 2018-2022 közti időszakban emelkedő trendet mutatott és 46,85%-os emelkedést ért el, ami éves 7%-os átlagos növekedésnek felel meg. Legalacsonyabb árfolyamát a vizsgált időszak alatt 2020 március 6-án érte el 0,267 lejen, legmagasabb árfolyamát pedig 2022 július 28-án 0,539 értéken érte el. Nagy meglepetésemre a 2022. március 9-i pánikszerű üzemanyag vásárlás nem befolyásolta kiugró mértékben a cég részvényének alakulását.

A SNP részvény árfolyamának vizsgálatát követi a piaci kapitalizáció, az EPS mutató, illetve a P/E mutató felsorolása és elemzése 2018. és 2022. között, melyeket minden befektető megfigyelni kell az adott részvénybe fektetése előtt. A 4. táblázat ezen fontos mutatók értékeit tartalmazza.

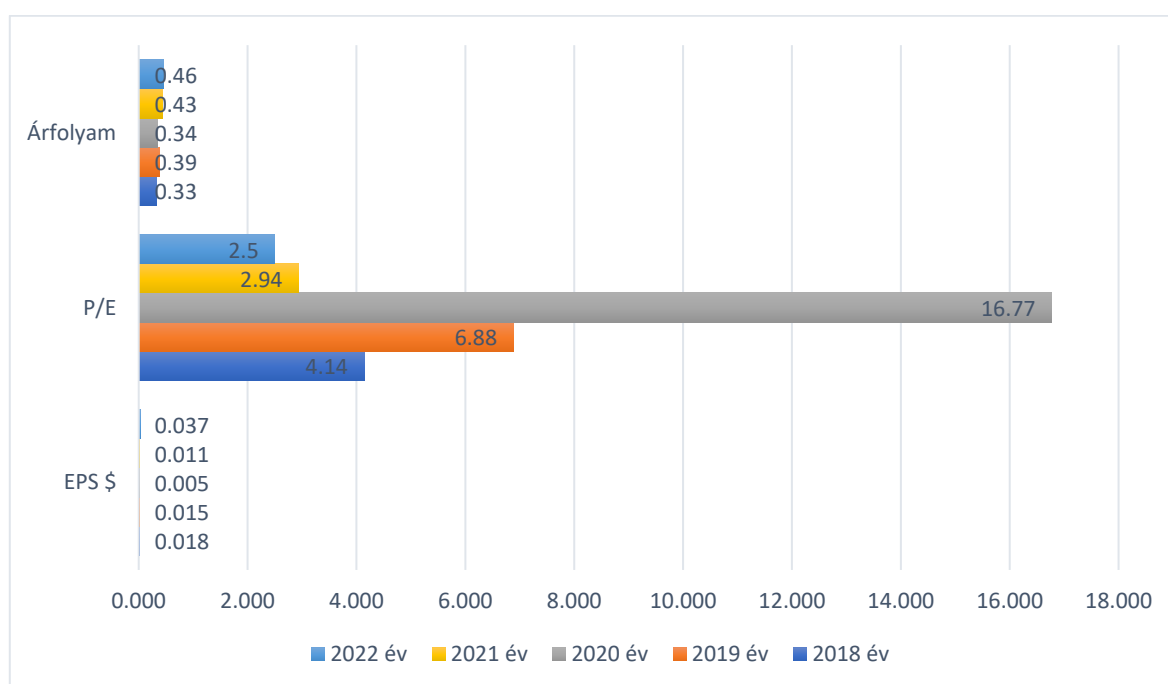
4.táblázat: A SNP részvény piaci kapitalizációja, árfolyama, EPS és P/E mutatója 2018-2022 között

Év	Piaci kapitalizáció \$	Árfolyam Lej	EPS \$	P/E
2018	4294,04 M	0,33	0,0182	4,14
2019	5972,54 M	0,39	0,0151	6,88
2020	4852,81 M	0,34	0,0053	16,77
2021	6790,72 M	0,43	0,0112	2,94
2022	5715,69 M	0,46	0,0367	2,50

Forrás: Saját készítés a www.omvpetrom.com adatai alapján

A 4. táblázat tartalmazza a részvény piaci kapitalizációjának dollárban kifejezett értékét, az EPS mutatót, vagyis az egy részvényre eső adózott nyereség értékét és a P/E ráta, amely a részvény jövedelmezőségét mutatja.

A részvény piaci kapitalizációja 4.000 és 6.000 millió dollár között mozgott a vizsgált időszak alatt, ezzel biztosítva első helyét a Bukaresti Értéktőzsdén. A 18. ábrán észrevehető a világvárvány okozta helyzet hatása a 2020-as évben. Ekkor 1.112 millió dollárral kevesebb lett a SNP piaci kapitalizációja mint 2019-ben. Legnagyobb értékét 2021-ben érte el a vállalat folyamatos fejlődésének köszönhetően 6.790 millió dolláros értéken. 2022-ben a háború okozta olajipari nehézségeknek köszönhetően 1.075 millió dollárral csökkent a részvény piaci kapitalizációja, ezzel -15,75%-os csökkenést érve el az előző évhez viszonyítva.

17.ábra: SNP árfolyama, P/E és EPS mutatójának alakulása 2018-2022 közti időszakban
Forrás: Saját készítés a www.omvpetrom.com adatai alapján

A 17. ábrán látható alacsony EPS mutató a részvények nagy részvényszámából adódik. Az értéke 0,018 és 0,037 dollár között mozgott 2018-2022 között. Míg 2018-ban 0,018 dollár jövedelmet termelt a cégben, addig 2022-ben ez az érték 0,037 dollárra emelkedett ezzel elérve a 48,65%-os EPS növekedést az 5 év alatt. Az iparág átlagos P/E értéke 5 körül mozog. Ebből adódóan észrevehető a kiugró adat 2020-ban, amikor 16,77 volt a részvény P/E értéke. Ez az érték nagy túlárazást sugall és az elméletbeni megtérülés majdnem 17 éven belül történne meg. Ez a hatalmas kiugrás a Covid-19 járvány következtében kialakult kereslet visszaesés miatt következett be. Csökkent a vállalat nyeresége és ennek hatására nőtt az árfolyam-nyereség rátája. 2021-re ez az érték az ipari átlag alá esett, pontosabban 2,94-re. Sokkal kedvezőbb ez az érték a befektetők számára, mivel azt mutatja, hogy 3 éven belül megtérül a befektetésük.

A korábban elemzett piaci mutatók mellett hasznosnak tartom néhány jövedelmezőséget, illetve eladósodottságot leíró mutató elemzését. Az 5. táblázat ezen mutatók értékeit szemlélteti.

5.táblázat: Az OMV Petrom vállalat ROA, ROE és D/E mutatója 2018-2022 között

	ROA %	ROE %	D/E
2018	9,5	14	0,42
2019	8	11	0,43
2020	2,7	4	0,45
2021	5,9	9	0,49
2022	19,2	28	0,44

Forrás: Saját készítés az OMV Petrom S.A. 2018-2022 éves jelentésében lévő adatai alapján

Az 5. táblázatban lévő eszközmegtérülési mutatót és a saját tőke megtérülését leíró mutatót tekintve kiderül, hogy a vállalat teljesítményét befolyásolta a vírus és a háború okozta helyzet. A táblázat segítségével látványosabb képet lehet kapni ezen mutatókról, ezért készítettem, amely a ROA, ROE és D/E mutatókat ábrázolja.

A fenti táblázatban látható, hogy az OMV Petrom vállalat hatékonyságát nagyban befolyásolták a világ eseményei, hiszen a ROA mutató 5,30% pontot esett 2020-ban és 13,3% pontot növekedett 2022-ben az előző évekhez viszonyítva. Ez azt jelenti, hogy míg 2020-ban az OMV Petrom S.A. eszközállományának 2,70% volt a nyereségtermelő képessége, addig ez 2022-re elérte a 19,20%-ot. A sajáttőke-arányos megtérülés mutatót figyelve párhuzamosságot vehetünk észre az előző ROA mutató változásával. Míg 2020-ban vállalat tőkéjének éves hozama 4% volt, addig ez 2022-ben elérte a 28% hozamot köszönhetően az energetikai vállalat adózott eredmények megsokszorozódásának. A D/E mutató a vizsgált időszak alatt nem változott jelentősen, ennek is köszönhető a ROA és ROE mutatók tendenciáinak együtt mozgása. Az értékek minden évben 0,4 körül mozogtak, ez azt jelenti, hogy a vállalat nem támaszkodott túlzottan idegen tőkére finanszírozása során.

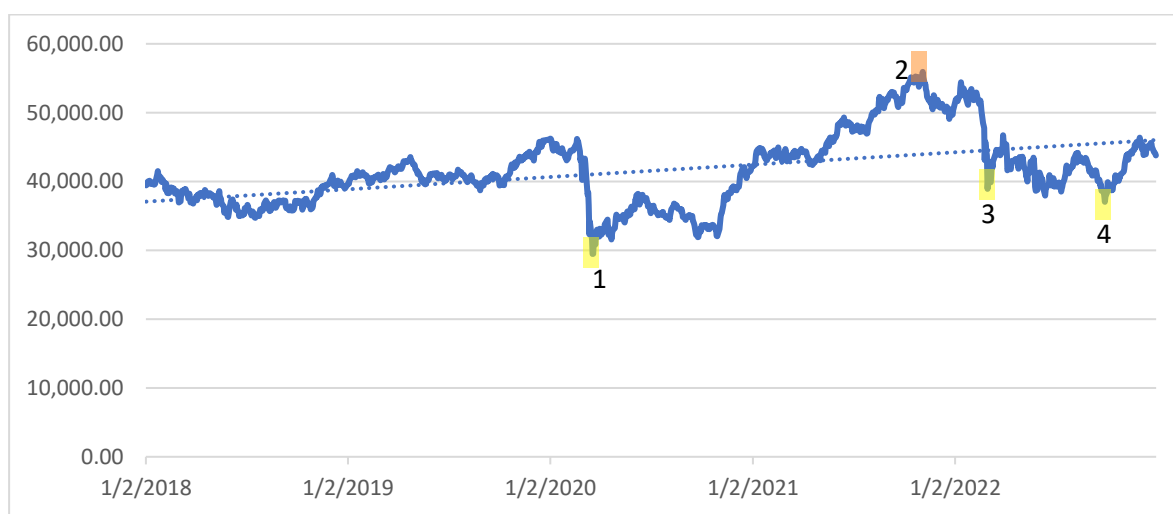
A romániai tőzsde legnagyobb piaci kapitalizációjával rendelkező vállalat részvényét vizsgálva elmondható, hogy növekedés jellemezte és mutatóit vizsgálva jó befektetésnek számított ezen időszak alatt.

Összességében a Bukaresti Értéktőzsde emelkedő trendet követett a 2018-2022 közötti időszakban. Gyarapodott azon személyek vagyona, akik 2018-ban befektettek a bukaresti tőzsdén akár a fő indexbe, akár a legnagyobb piaci kapitalizációval rendelkező energetikai vállalatba az OMV Petrom részvényébe. Éves átlagos növekedését tekintve 7%-os növekedést ért el.

4.3. A BUDAPESTI ÉRTÉKTŐZSDE ELEMZÉSE

A Budapesti Értéktőzsde esetében a BUX fő indexet választottam és az OTP Bankot, hiszen ez a bank rendelkezik a legnagyobb piaci kapitalizációval a tőzsdén. Az elemzés során szintén a 2018. és 2022. közötti időszakban vizsgáltam meg a tőzsde működését.

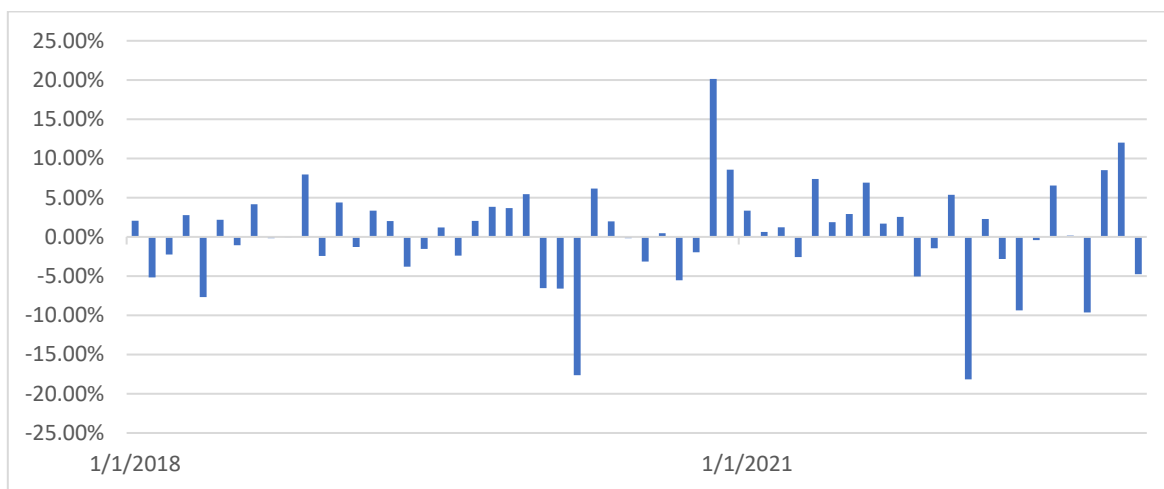
Korábban már volt szó a BUX index szerkezetéről és felépítéséről, amely a közepes és kis kapitalizációjú részvények indexe. Jelenleg 16 vállalat részvényeit tartalmazza. Számítása forintban történik a BET-en. A 18. ábra segítségével megvizsgálható árfolyamának alakulása az 5 év során.

18.ábra: BUX index árfolyamalakulása 2018-2022 között
Forrás: Sajtó készítés a www.investing.com adatai alapján

2018-ban nem történtek nagy ingadozások az index értékében, viszont év végére negatív eredményt ért el. Pontosabban -0,61%-os csökkenést produkált, az ország politikai és gazdasági helyzetének köszönhetően. Ezt követően a 2019-es évben több hónapot is pozitív eredménnyel zárt a stabilizálódott politikai, illetve gazdasági helyzetnek köszönhetően és év végén elérte a 17,74 százalékos emelkedést, 39.734,06 pontról 46.082,82 pontra növekedett. E növekedés 2020 márciusáig tartott, amikor a vírus következményeinek hatására -17,64%-ot zuhant (1) egy hónap alatt az index értéke. Habár novemberben elérte a 20,15% emelkedést, nem volt képes az évet pozitív eredménnyel zárni (2). Még a 2018-as évnél is rosszabb eredményt ért el -8,63%-os eséssel. A 2021-es év nagy részében pozitív havi értékeket ért el az index és az évet 20,46%-os emelkedéssel zárta 50.720,71 ponton. Ahogy a világ többi indexére és részvényére, úgy a BUX indexre is hatással volt az orosz-ukrán háború kitörése és annak rövid távú eseményei, hiszen 2022. februárját -18,17% eséssel (3) zárta, ahogyan azt a 23. ábra is mutatja. Ez a csökkenés és a 2020 márciusi voltak a legkiemelkedőbb havi esések a vizsgált időszak alatt. A 2022-es évet nem sikerült korrigálni (4), hiszen év végi eredménye -13,66% volt, 43.793,76 ponton, köszönhetően a közel 25%-os éves inflációnak. Legnagyobb százalékos növekedést 2020 novemberében ért el, e hónapban havi 20,15%-ot növekedett ezzel elérve a vírus kezdete óta a legmagasabb százalékos növekedést.

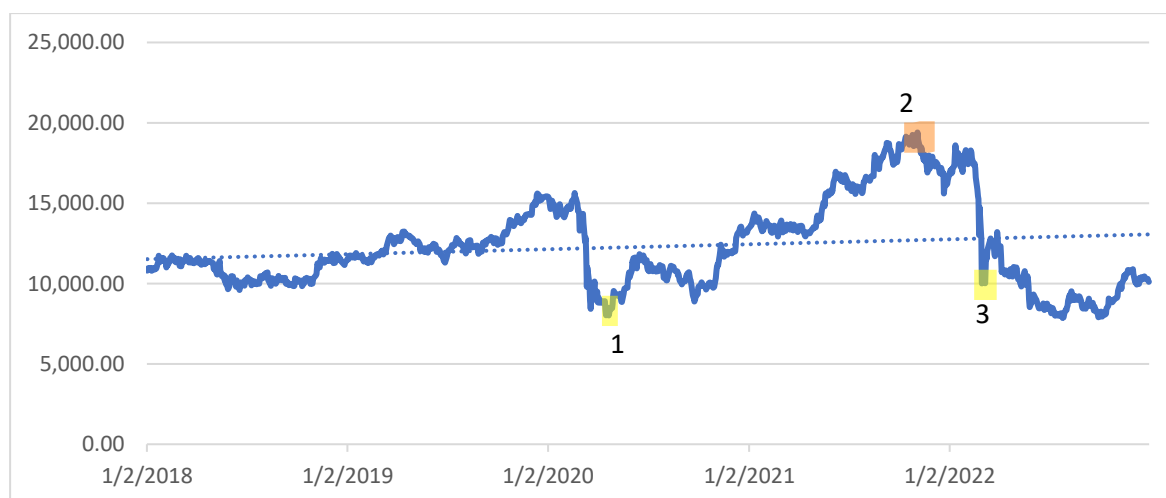
A 19. ábra alapján a vizsgált 60 hónapos százalékos elmozdulásából 27 esetben negatívan teljesített az index, míg 33 hónapban pozitív eredményeket ért el. Ez az esetek 55%-át jelent, bizonyítva az index mérsékelt mozgását.

19.ábra: BUX index százalékos alakulása 2018-2022 között
Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

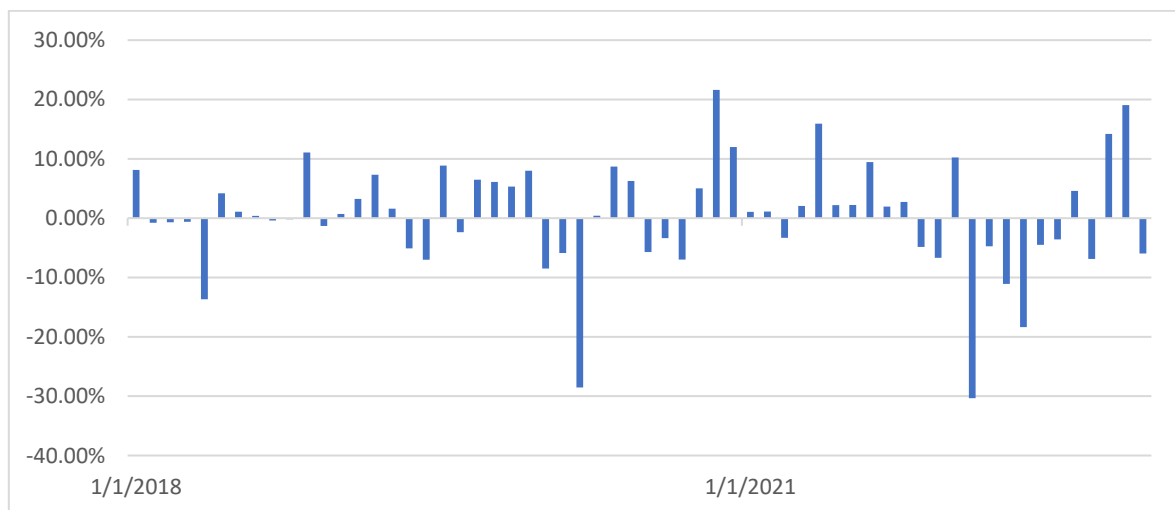
Öt év távlatában a magyar fő index kisebb intenzitású, 11,22%-os emelkedést ért el, 2018 január 1-én 39.443,57 ponton volt és 2022 december 31-re elérte a 43.793,76 pontot. Ez a növekedés nem számít jelentősnek a nagy tőzsde indexek mozgásához viszonyítva. A vizsgált időszak alatti csúcspontját 2021. november 5-én érte el, ezen a napon elérte az 56.233,21 pontot. Legalacsonyabb értékét pedig 2020. március 19-én érte el 28.980,93 ponton. Kettő közti különbség 27.252,28 pont, mely megközelítőleg 7.900 dollárnak megfelelő forint.

A legnagyobb piaci kapitalizációval rendelkező cég a Budapesti Értéktőzsdén az OTP Bank Nyrt., amely a legnagyobb kereskedelmi bank Magyarországon. Számos bankfiókkal van jelen Európában, köztük Romániában is. Számítása forintban történik a BÉT-en. A 20. ábra szemlélteti árfolyamalakulását a vizsgált időszakban.

20.ábra: OTP bank részvényeinek árfolyamalakulása 2018-2022 között (forint)
Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

Az OTP Bank részvényének trendje tükrözi a BUX index trendjének alakulását, nem véletlen, hiszen súlya 39,49% az indexben. 2018-ban éves szinten 5,3% emelkedése volt az OTP részvénynek. Ezen időszakban a májusi hónapban érte el a legkisebb százalékos eredményt, -13,66%-ot köszönhetően az első negyedéves jelentéseknek. A következő évben már jobban teljesített és több hónapot is pozitív eredménnyel zárt, ahogyan azt a 24. ábra is mutatja. Éves szinten 36,7% növekedést ért el. A 2020-as évben a bank részvényeinek értéke is, mint más részvények értéke, zuhanni kezdtek (1) a járvány okozta intézkedések miatt. Márciusi hónapban elérte a -28,52% esést a részvény és éves szinten is -13,40%-os eséssel zárt. A 2020-as év egy eredményekben gazdagabb évvel folytatódott a részvény számára, éves tekintetben 24,30% növekedést ért el 2021-ben (2). Ez a növekvő trend a 25. ábrán is látványosan észrevehető. Ugyanebben az évben érte el a részvény eddigi csúcspontját 19.590 ponton. A 2021-es éves szárnyaló eredményeket 2022 februárjában az orosz-ukrán háború megtörte (3). Februárt az OTP részvénye 30,33%-os eséssel zárta. A háború okozta helyzetek és az ország rohamos infláció növekedésének hatására éves szinten negatív maradt a részvény százalékos eredménye, pontosabban -39,10% eséssel zárta az évet. A 21. ábra szemlélteti a fentiekben is említett százalékok alakulását az OTP részvény esetében.

21.ábra: OTP bank részvényeinek százalékos alakulása 2018-2022 között
Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A 21. ábrán két kiemelkedő negatív százalékos érték figyelhető meg. Az első 2020-ban a második 2022-ben. Első a vírus hatásaként, második pedig a háború következménye. A 60 hónap százalékos alakulását vizsgálva hasonlóság vehető észre a BUX index százalékos alakulását vizsgálva, hiszen az OTP részvényeinek esetén is 27 esetben negatívan teljesített a részvény, míg 33 hónapban pozitív eredményeket ért el. Ez az esetek 55%-át jelent, bizonyítva az adott részvény mérsékelt mozgását.

A 20. ábrát megtekintve elmondható, hogy nem volt megfizetődő befektetés az OTP Bank Nyrt. részvénye, mivel értéke 2022-ben vissza esett a 2018 év elején elért értéke alá. 2018. január 1-én 10.800 forinton indult és 2022. december 31-ét 10.110 forinttal zárta. 2018-2022 közti időszakban csúcspontját 2021. november 21-én érte el a részvény 19.590 forinton, azaz 61,80 dolláron, mélypontját pedig 2022. július 27-én 7.738 forinton, vagyis 19,45 dolláron.

A OTP részvény árfolyamának vizsgálatát követően elemzésre kerül a piaci kapitalizáció, az EPS mutató, illetve a P/E mutató 2018. és 2022. között, hiszen ezek fontos értékeket tartalmaznak a befektetők számára. A 6. táblázat ezen fontos mutatók értékeit tartalmazza.

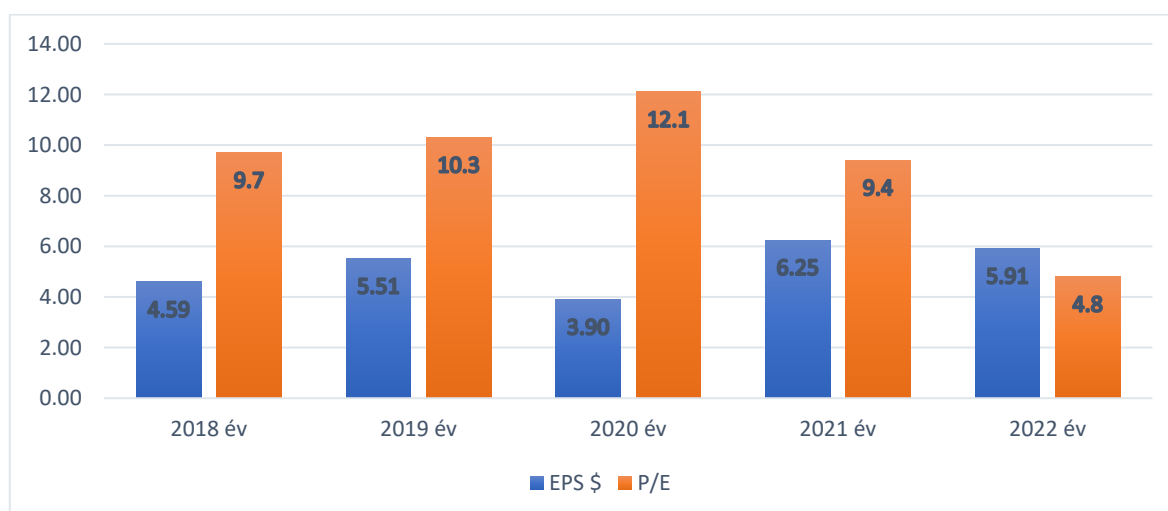
6.táblázat: Az OTP részvény piaci kapitalizációja, árfolyama, EPS és P/E mutatója 2018-2022 között

Év	Piaci kapitalizáció \$	Árfolyam Ft	EPS \$	P/E
2018	11,57 Mrd	129.900	4,59	9,7
2019	14,67 Mrd	152.350	5,51	10,3
2020	11,65 Mrd	132.710	3,90	12,1
2021	14,91Mrd	190.835	6,25	9,4
2022	7,48 Mrd	125.645	5,91	4,8

Forrás: Saját készítés az OTP Bank Nyrt. 2018-2022 éves jelentésében lévő adatai alapján

A 6. táblázatban lévő értékek folyamatos növekedése tükrözi az OTP részvény népszerűségét, a bank eredményeinek növekedését az évek folyamán. A táblázat tartalmazza a részvény piaci kapitalizációját, a P/E ráta, amely a részvény jövedelmezőségét mutatja és az EPS mutatót, vagy az egy részvényre eső adózott nyereség értékét. A táblázatban szereplő P/E mutató értékei optimálisak, 8 érték körül mozog, a 2022-es évet kivéve. Ábrák segítségével látványosabb kép kapható ezen mutatókról, ennek érdekében készítettem el a 22. ábrát, amely az EPS és a P/E mutatókat jeleníti meg.

Piaci kiapitalizációját tekintve hatalmas változás vehető észre a 2022-es évben a korábbi évekhez viszonyítva. Az előző évhez viszonyítva 50%-os esés következett be 2022-ben a kedvezőtlen adórendszer, az rohamos infláció és a háború következtében. Előző években tartotta a 11 milliárd dollár és a 15 milliárd dollár körüli piaci kapitalizációs értéket, ezzel is megszerezve az első helyet a tőzsdén.

22.ábra: Az OTP részvény EPS és P/E mutatója 2018-2022 közti időszakban

Forrás: Saját készítés az OTP Bank Nyrt. 2018-2022 éves jelentésében lévő adatai alapján

Az EPS és a P/E mutatók fontos szerepet töltenek be az OTP részvény értékének meghatározásában. Ahogyan azt a 27. ábra is tükrözi az EPS dollárban mért értéke 3,90 és 6,25 dollár körül mozgott 2018-2022 között. Ez annyit jelent, hogy míg 2020-ban 3,90 dollár jövedelmet hozott 1 darab részvény, addig 2021-ben 6,25 dollár jövedelmet termelt 1 részvény. A 2020-as évben elért nagy EPS esés az OTP Bankot is érintő járvány helyzetnek volt köszönhető. P/E mutatót tekintve látható, hogy 2020-as évben kiemelkedő 12,10 értéket ért el, az addigi 9, 10 értékekhez viszonyítva. Míg 2018-ban 9,7 kellett fizetni az értékpapírért addig 2020-ban 12,10 növekedett ez az arány, köszönhetően a vírus okozta befektetői magatartás változásnak. Következő években ez az érték folyamatosan csökkent, tehát 2022-ben már csak 4,8 kellett a befektetők fizessenek a részvény jövedelmezőségéhez képest.

A fentebb elemzett piaci mutatókon kívül fontosnak tartom néhány jövedelmezőséget és eladósodottságot jelző mutató elemzését. A 7. táblázat ezen mutatók értékeit tükrözi a vizsgált időszakban.

7.táblázat: Az OTP Bank Nyrt. ROA, ROE és D/E mutatója 2018-2022 között

	ROA %	ROE %	D/E
2018	2,3	19,1	4,63
2019	2,4	20,6	5,13
2020	1,4	13	5,65
2021	2	18,5	6,55
2022	1,9	18,8	8,86

Forrás: Saját készítés az OTP Bank Nyrt. 2018-2022 éves jelentésében lévő adatai alapján

A 7. táblázatban szereplő eszközmegtérülési mutatót, saját tőke megtérülését mérő mutató és az eladósodottságot tekintve kiderül, hogy a bank teljesítménye a vizsgált időszak alatt csökkent.

A fenti táblázat tükrözi, hogy az OTP Bank hatékonysága csökkent a vizsgált időszak során, hiszen a bank ROA mutatója nem mutatott nagy elmozdulást az elmúlt években. Bank esetében ha csökken a ROA, az azért van mert befagy a hitelezés, illetve magasan vannak a kamatok, ami visszafogja a hitelfelvételi, beruházási kedvet. Ez azt jelenti, hogy míg 2018-ban a bank eszközállományának 2,3% volt a nyereségtermelő képessége, addig ez 2022-re 1,9%-ra csökkent. Legkevésbé hatékony 2020-ban volt, ekkor csupán 1,4%-os ROA értéket ért el. A 2020-as érték az egész világot befolyásoló Covid19 okozta helyzet hatására lett alacsony. A kialakult helyzet hatással volt a sajáttőke-arányos megtérülés mutató 2020-ban elért értékére az előző évhez viszonyítva, hiszen 7,6% pont-ot csökkent a 2019-es évhez viszonyítva. Míg 2020-ban a bank tőkéjének éves hozama 13% volt, addig ez az érték más években 18% és 20% körüli hozamot jelentett. A D/E mutató értéke folyamatos növekedést mutat a vizsgált időszak során és mind az 5 évben jóval a nemzetközi kedvező érték fölött volt. Míg 2018-ban 4,63-szer több

idegen forrást használ az OTP Bank mint saját tőkét, addig ezen érték 2022-re 8,86-ra növekedett.

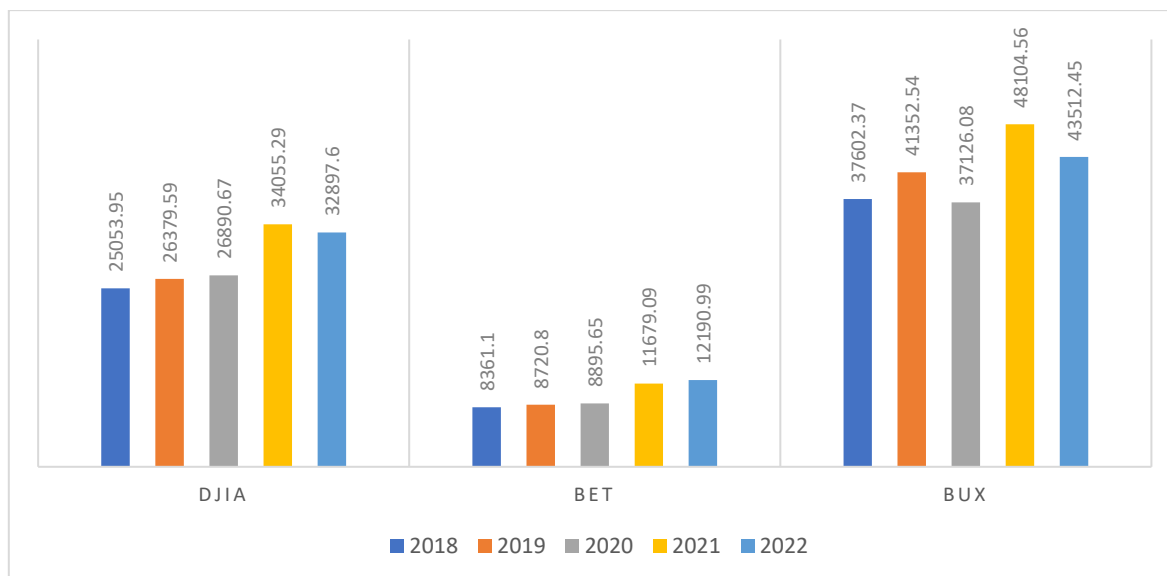
Árfolyamát, piaci-, jövedelmezőségi, illetve eladósodottsági mutatóit vizsgálva az OTP Nyrt. részvénye az elmúlt 5 évben nem volt sorolható a megtérülő befektetések közé. Már az ábrákra nézve szembetűnő a stagnálás és a csökkenő értékek.

Össességében a Budapesti Értéktőzsdén való kereskedés az 5 év folyamán kis mértékben volt jövedelmező a befektetők számára. A tőzsde 2021-ben szárnyalt, viszony a háború és a kedvezőtlen adórendszer miatt 2022-ben visszaesés volt észrevehető.

4.4. A TŐZSDÉK ÖSSZEHAISONLÍTÁSA

Miután mindhárom tőzsde elemzése megtörtént, következik a világ legnépszerűbb tőzsdéjének összehasonlítása a hazai, illetve magyarországi tőzsde összehasonlításával.

Elsőként az indexek árfolyam változása került vizsgálatra a 23. ábra segítségével. Azért a saját változás a vizsgálati szempont és nem mindhárom index összehasonlítása, mivel a jóval nagyobb amerikai tőzsde indexének nyilvánvalóan nagyobb az értéke, mint a másik kettő indexek értéke és nem releváns azok egymáshoz viszonyított elemzése.

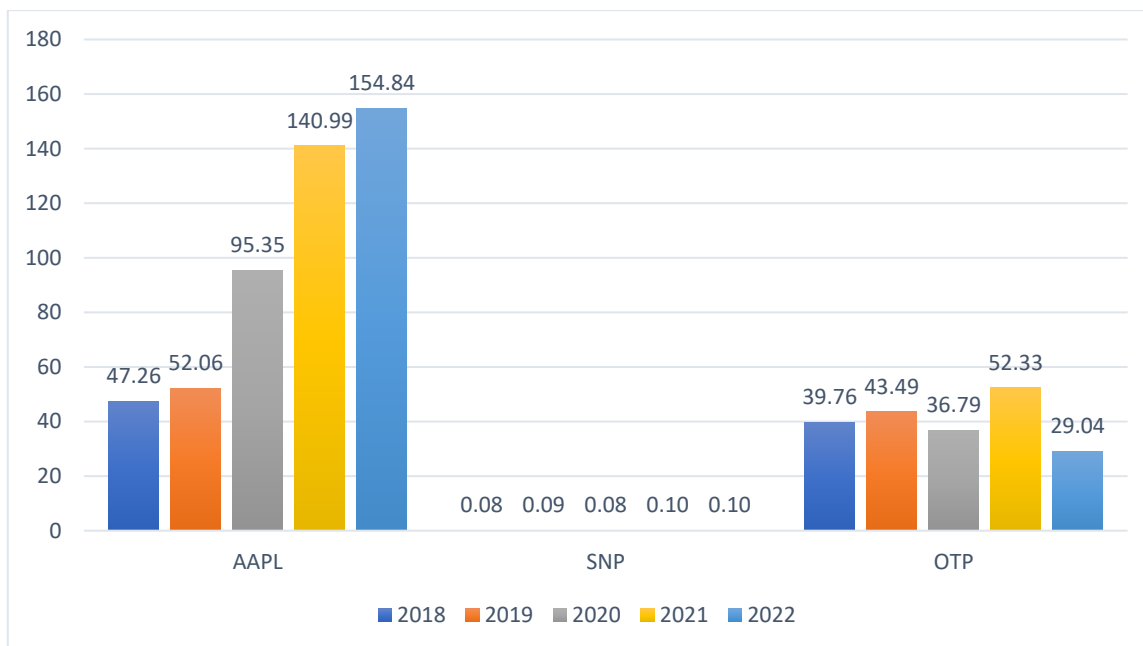

23.ábra: DJIA, BET és BUX indexárfolyamok pontban kifejezett alakulása 2018-2022 között

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A New York-i tőzsde referenciaindexének átlagos éves alakulását növekedés jellemezte. A vírus után 2021-ben kimagasló átlagos árfolyamot ért el. 2022-ben a háború okozta helyzet, az infláció hatására kissé visszaesett az éves átlagos árfolyam. Az elemzett 5 év során a DJIA átlag árfolyama 31,30%-kal növekedett. A bukaresti fő index esetében is folyamatosság vehető észre. A BET indexe szépen fölfelé ívelő tendenciát mutatott átlag árfolyam tekintetében. 2018 és 2022 között a BET index átlag árfolyama 45,80% emelkedett. A budapesti referenciaindex ennél hektikusabb képet mutat. Az öt év alatt folyamatos ingadozás jellemezte az éves átlag árfolyam változását. A Covid19 után a magyar index is kimagasló árfolyam növekedést ért el az előző évekhez viszonyítva, ami 2022-ben a kedvezőtlen gazdasági helyzet hatására visszaesett. Összességében a vizsgált időszak alatt a BUX index 15,71% növekedett, ami éves 2%-os átlagos növekedésnek felel meg

Nem csak az indexek árfolyamában van különbség, hanem a tőzsdék legnagyobb kapitalizációval rendelkező vállalatainak árfolyamában is. Ennek sikeres elemzésében segít a lenti 24. ábra.

24.ábra: AAPL, SNP és OTP részvényárfolyamok dollárban kifejezett alakulása 2018-2022 között

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A 24. ábrán látható, hogy a SNP részvény árfolyama jóval alacsonyabb szinten mozgott, mint az AAPL, illetve az OTP részvényeké. 2018-ban az Apple és OTP részvények átlagos árfolyama megközelítően 500-szorosai voltak az OMV Petrom részvényeinek. Míg az AAPL esetében ez 2022-re az 1500-szorosára nőtt, addig az OTP esetében lecsökkent a 300-szorosára. Az Apple részvény és az OTP részvény 2018-2019 között arányosan mozogtak, szinte azonos árfolyamon, majd a 2020-as év eseményeit követően az AAPL árfolyama felfele ívelt, az OTP árfolyama pedig lefele ívelő trendet mutatott. Bizonyítékul szolgál, hogy 2018-ban 7,5 dollárral volt nagyobb az Apple részvényének árfolyama az OTP részvényéhez viszonyítva, viszont 2022-ben ez az érték már 125,8 dollárra növekedett. Százalékos elmozdulását figyelve az AAPL részvény öt év alatt 207,09%-ot növekedett. A részvény ára 2018. január 1-én 43,06 dollárba került és 2022. december 31-én 129,93 dollárba. A SNP részvény árfolyama 46,85%-ot emelkedett. 2018. január 1-i árfolyama dollárban számítva 0,075 dollár volt, 2022. december 31-re elérte a 0,09 dollárt. Az OTP részvény negatív eredményt ért el a vizsgált időszak alatt, pontosabban -5,70% esést produkált. Míg 2018. január 1-én egy OTP részvény 42,12 dollárba került, addig 2022. december 31-én 27,07 dollárra csökkent. Ha csak az árfolyamot figyelem meg, akkor a legnagyobb növekedést az Apple részvény érte el.

A három tőzsde piaci kapitalizációja közti hatalmas eltérés miatt nem lenne látványos ábrán szemléltetni, ezért készült el a 8. táblázat, amely tükrözi a mindhárom tőzsde jelenleg legnagyobb piaci kapitalizációjával rendelkező vállalatának dollárban kifejezett értékét.

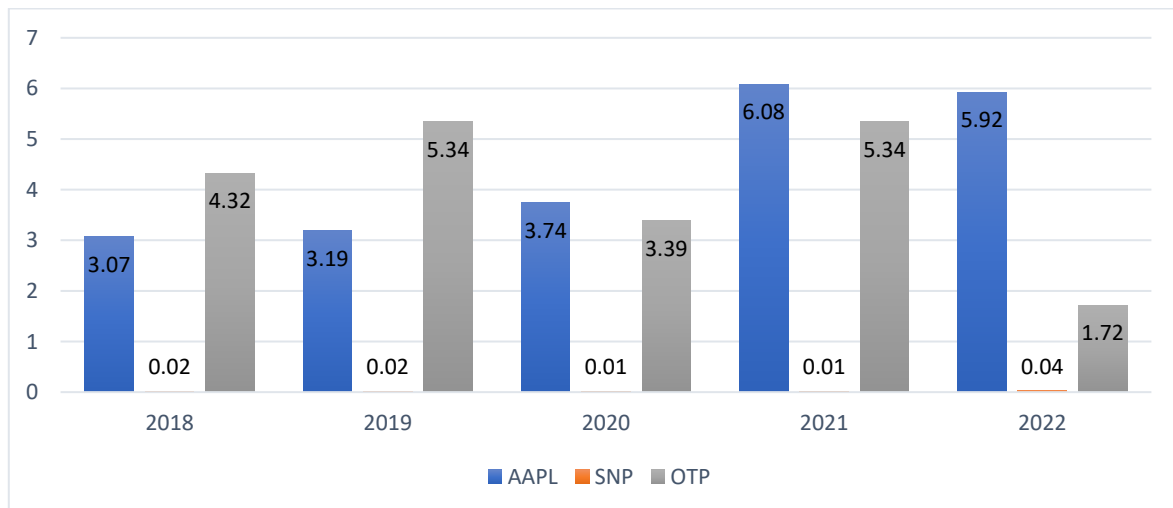
8.táblázat: Az AAPL, SNP és OTP piaci kapitalizációja 2018-2022 között (dollár)

	AAPL	SNP	OTP
2018	746,07 Mrd	4,29 Mrd	12,57 Mrd
2019	1.287 EMrd	5,97 Mrd	14,67 Mrd
2020	2.255 EMrd	4,85 Mrd	11,65 Mrd
2021	2.901 EMrd	6,79 Mrd	14,91 Mrd
2022	2.066 EMrd	5,71 Mrd	7,48 Mrd

Forrás: Saját készítés az OTP Bank Nyrt. és OMV Petrom 2018-2022 éves jelentésében lévő adatok, illetve a www.companiesmarketcap.com adatai alapján

Sorrendben kitűnő értékekkel rendelkezik az Apple technológiai vállalat piaci kapitalizációja, amely több ezer milliárd dolláros piaci kapitalizációval rendelkezik és ez az érték az évek során folyamatosan növekedett. Második helyet az OTP Bank részvénye érte el pár tíz milliárd dollárral. Értéke az évek során csökkenő tendenciát mutatott. Az OMV Petrom részvénye e sorban az utolsó helyezést érte el a 4 és 6 milliárd dollár közti piaci kapitalizációval. A 8. táblázatban látható összegek tükrözik a tőzsdék egymáshoz viszonyított helyzetét és a tény, hogy mennyire alacsony szinten vannak a hazai vállalatok egy világszerte ismert és kiválóan teljesítő vállalathoz viszonyítva.

A lenti 25. ábra célja az Apple, OMV Petrom és OTP Bank részvényeinek egy részvényre jutó nyereség, EPS mutatójának szemléltetése.

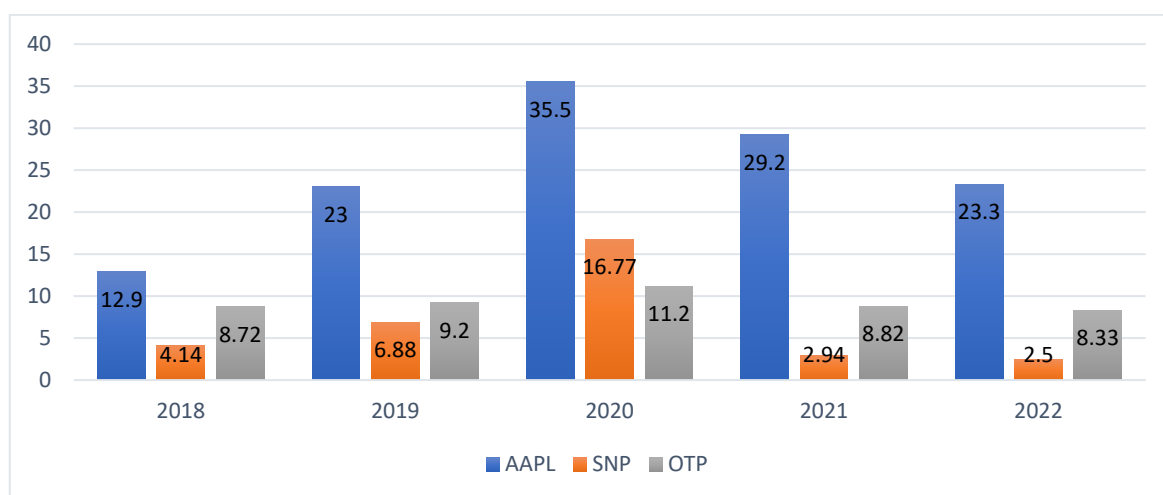

25.ábra: AAPL, SNP és OTP dollárban kifejezett EPS mutatójának alakulása 2018-2022 közti időszakban

Forrás: Saját készítés www.companiesmarketcap.com és a www.omvpetrom.com adatai alapján

Nagy részvénytárából és kis nyereségből adódóan az OMV Petrom részvényének jövedelmezőségi mutatója nagyon kicsi az Apple, illetve az OTP jövedelmezőségi mutatójához viszonyítva. A 25. ábra tükrözi ezt a látványos különbséget, hiszen alig vehető észre a

narancssárgával jelölt SNP értéke a kézzel jelölt AAPL és a szürkével jelölt OTP értékeihez viszonyítva. A romániai energetikai vállalat egy részvénye 2018-2022 időszakban 0,01 és 0,02 dollár jövedelmet generált. Ezzel szemben az Apple Inc. részvénye 3 és 6 dollárnyi jövedelmet termelt. Az OTP bank egy részvényre eső jövedelme 3 és 5 dollár között mozgott, viszont 2022-ben lecsökkent 1,72 dollárra a kedvezőtlen gazdasági helyzetnek köszönhetően. A következő, 26. ábra célja az Apple, az OMV Petrom és az OTP Bank árfolyam/nyereség (P/E) értékeinek bemutatása.

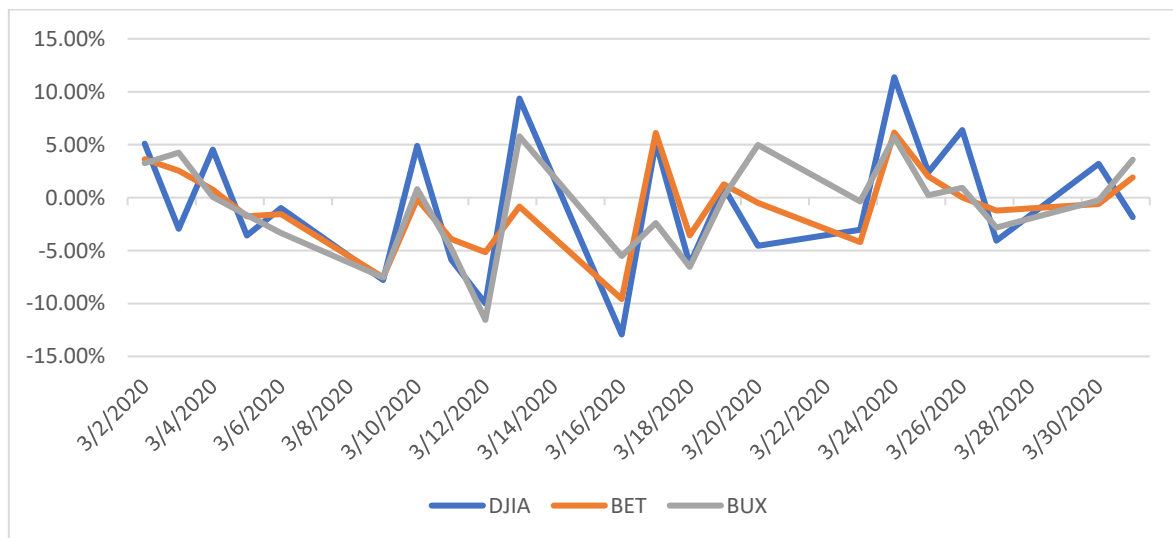
26.ábra: AAPL, SNP és OTP P/E mutatójának alakulása 2018-2022 között
Forrás: Saját készítés www.companiesmarketcap.com és a www.omvpetrom.com adatai alapján

Az árfolyam/nyereség mutató nehezen összehasonlítható mivel mindegyik iparágnak meg van a maga átlagos P/E értéke. Egyik vizsgált vállalat sem tartozik ugyanabba az iparágba. Az Apple Inc. technológiai vállalatok közé tartozik, ebben az iparágban az átlag P/E mutató értéke 18 körül mozog. Ehhez viszonyítva az AAPL részvény a 2018-as éven kívül túlárazottnak tűnhet. Az olaj- és gáziparba tartozó OMV Petrom részvényének P/E értéke csak 2020-ban tért el jelentősen az átlagos ipari árfolyam/nyereség mutatótól. Az ipari átlag a mutató tekintetében 3 körül mozog. Az OTP Bank részvénye nem mutatott kiugró eltéréseket az átlag banki P/E mutatóhoz viszonyítva, hiszen az átlag érték 8 körül mozog.

A vállalatok ROA, ROE és D/E mutatójának összehasonlítására nem kerül sor, mivel mindhárom vállalat különböző iparágba sorolható (az Apple Inc. technológiai vállalat, az OMV Petrom S.A. olaj- illetve gázcég és az OTP Bank pedig pénzügyintézet), melyekben más-más értékek számítanak ideálisnak, elfogadhatónak.

Következőekben fontosnak tartom kiemelni az indexek és a részvények árfolyamának alakulását a Covid19 világjárvány kitörésének kezdetén, 2020 márciusában. A hatalmas értékbeni eltérések miatt nem lenne látványos a pontbeli, illetve dollárban számított árfolyamalakulás, amely a 4. számú mellékletben található meg, ezért vizsgáltam a százalékos változásokat.

Mivel 2020 márciusában nagy változások történtek az indexek, illetve részvények árfolyamváltozásában, ezért külön ábrázolom a 27. ábrán az indexek százalékos mért alakulását és a 28. ábrán a részvények százalékos alakulását.

27.ábra: Az indexek százalékos árfolyamalakulása 2020 márciusában
Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A fenti ábrán látható indexek árfolyam alakulása 2020 márciusában nagyon változó volt. A kék színnel ábrázolt DJIA index havi szinten -13,74% esést ért el. Legalacsonyabb értékét 18.213,65 ponton érte el március 23-án és legmagasabbat pedig 27.102,34 ponton március 4-én. Márciusi legalacsonyabb pontban mért értékét egy nap alatt sikerült is ellensúlyoznia és +11,37% növekedést ért el e hónap 24-én. Százalékban számítva március 16-án érte el mélypontját -12,93% napi eséssel. Ez a súlyosbodó járványhelyzet miatt történt, hisz e napon zártak be több iskolát. A narancssárgával jelölt BET helyzete is hasonlóan mutatkozik az ábrán. A bukaresti tőzsde fő indexe -16,40% eséssel zárta a 2020 márciusi hónapot. 2020. március 5-én érte el havi csúcspontját 9.833,72 ponton és e hónap 23-án mélypontját 6.936,37 ponton. A DJIA indexhez hasonlóan a BET index is március 16-án zárt a legalacsonyabb százalékon, pontosabban -9,58%-t esett egy nap alatt és legnagyobb növekedést ő is 24-én szerezte 6,15% emelkedéssel. A budapesti tőzsde indexe, a BUX index 2020 márciusában -17,64%-t esett. Ahogyan azt a fenti ábra szürkével jelölt eleme is mutatja a legalacsonyabb szintjét 13-án érte el -11,55% napi eséssel és rögtön másnap megdöntötte a legmagasabb százalékos eredményt is +5,79% emelkedéssel. Pontokban mért csúcspontját március 4-én érte el 43.770,78 ponton és mélypontját 19-én 28.980,93 ponton.

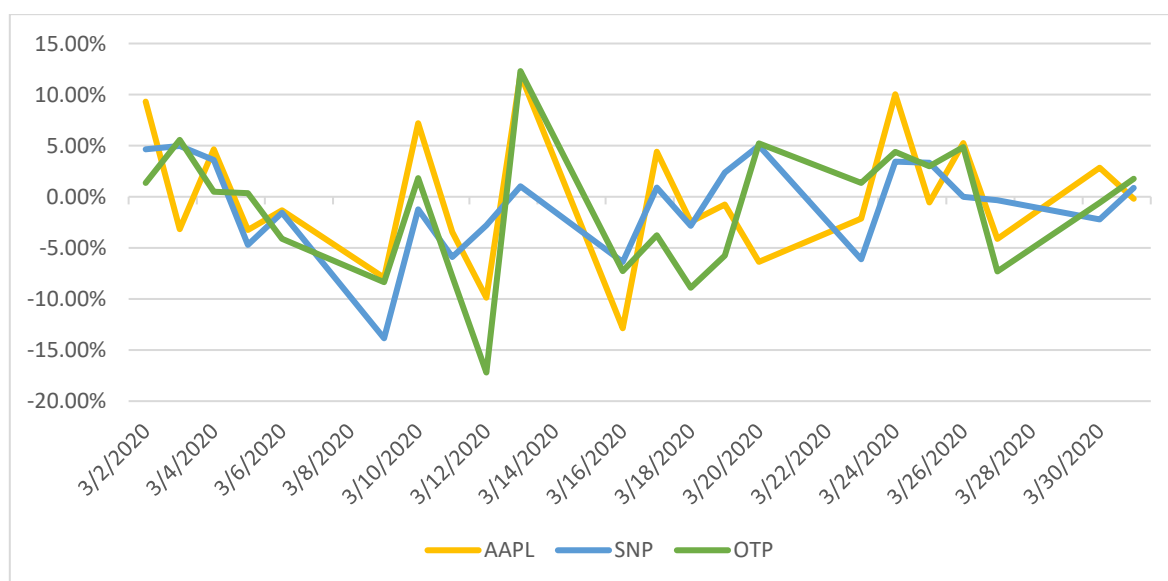
Az, hogy március 23-án érte el két index is árfolyambeli mélypontját annak köszönhető, hogy e napot számos ország szükségállapotot rendelt el és több millió ember munkanélkülivé vált ennek hatására. A befektetők ennek hatására visszavonták tőkéjüket a tőzsdékről. Mindhárom tőzsde negatív eredményeket ért el e hónapban. Leginkább a BUX indexet rázta meg a 2020 márciusában történt események, hiszen -17,64%-t esett március folyamán. Őt követi a hazai főindex a BET, -16,40% csökkenéssel és a legjobban e hónapot a DJIA index zárta -13,74% eséssel.

9.táblázat: DJIA, BET, BUX indexek 2020 márciusában lévő korrelációs kapcsolata

	<i>DJIA</i>	<i>BET</i>	<i>BUX</i>
<i>DJIA</i>	1		
<i>BET</i>	0.783951	1	
<i>BUX</i>	0.694174	0.681164	1

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A 9. táblázatban szereplő adatokat elemezve, közepes korreláció van a BUX index és a másik két vizsgált index között, ez jelentős kapcsolatot tükröz a mozgásukban. Markáns kapcsolat van a romániai BET index és a DJIA indexek között, mivel a 0,78 érték magas korrelációt jelent.

28.ábra: A részvények százalékos árfolyamalakulása 2020 márciusában

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A fenti 28. ábra is akárcsak az előző ábra jelentős változékonyságot tükröz. Ahogyan az indexek úgy az őket alkotó részvények árfolyamai is ingadozóak voltak 2020 márciusában. Az AAPL részvény legmagasabb és legalacsonyabb értéke között 22,85 dollár különbség volt a márciusi hónapban. Legmagasabb értékét 76 dolláron 3-án érte el, ekkor még nem volt világszintű a járvány. Legalacsonyabb értékét pedig 23-án érte el 53,15 dolláros árfolyamon. Havi szinten -6,98% esést ért el az Apple részvény. Ahogyan azt a sárgával jelölt rész is mutatja nagyobb százalékos eséseket a járvány megjelenése, terjedése napjaiban mutatott. A késsel jelölt SNP részvény e hónapban -18,31%-t esett. Március 5-én érte el csúcspontját 0,40 lej értéken és legalacsonyabb értékét 17-én 0,27 lejes árfolyamon. Az OTP részvényt jelölő zöld mutató tükrözi a részvény instabilitását. Havi szinten -28,50%-t esett a részvény értéke. Március 3-i 14.500 forintos csúcspontját 19-re megfelezve és 8.200 forintot ért el.

Mindhárom tőzsde részvénye negatív eredményeket ért el e hónapban. Leginkább az OTP részvényt rázták meg a 2020 márciusában történt események, hiszen -28,50%-t esett március folyamán. Őt követi az OMV Petrom részvénye, -18,31% csökkenéssel és a legjobban e hónapot az AAPL részvény zárta -6,98% eséssel.

A 27. illetve 28. ábrák hektikus alakulásából kitűnnek a 2020 márciusi hónapban történt bizonytalanságok, kételyek. A befektetők nem tudtak logikus döntéseket hozni ezen egyedi helyzet kialakulásának idején. Összességében a legrosszabb eredményeket a Budapesti Értéktőzsde érte el, azt követte a Bukaresti Értéktőzsde és legjobban a márciusi hónapot a New York-i Értéktőzsde zárta.

10.táblázat: AAPL, SNP, OTP részvények 2020 márciusában lévő korrelációs kapcsolata

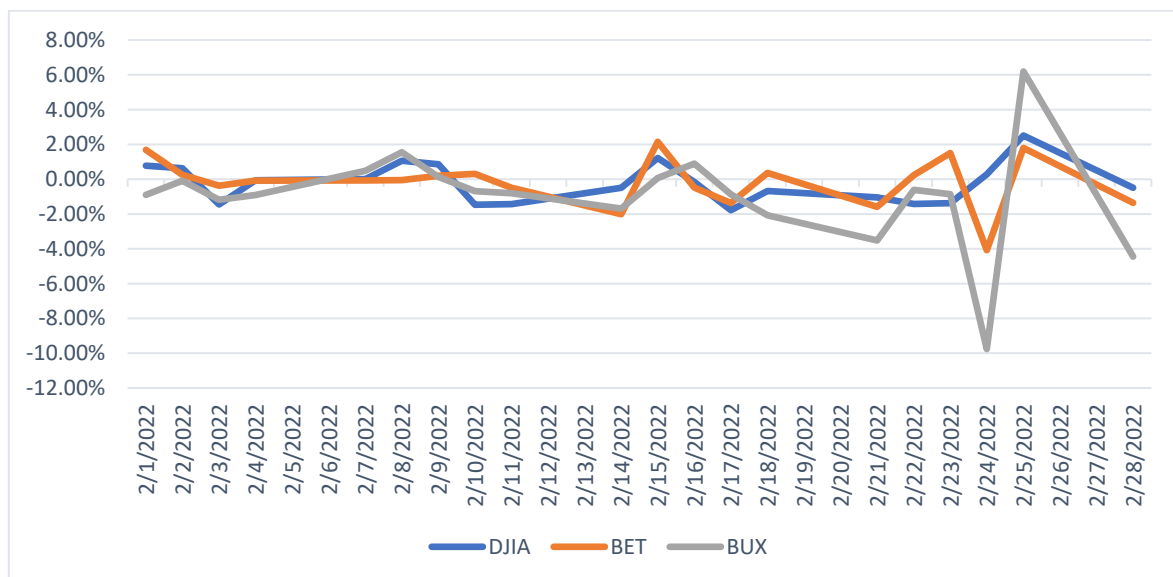
	<i>AAPL</i>	<i>SNP</i>	<i>OTP</i>
<i>AAPL</i>	1		
<i>SNP</i>	0.505371	1	
<i>OTP</i>	0.649801	0.52988	1

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A 10. táblázatban szereplő adatokat elemezve, közepes korreláció van mindhárom részvény között, mivel 0,4 és 0,7 közti értékeket tartalmaz. Ez jelentős kapcsolatot tükröz a mozgásukban.

A 2020 márciusi események bemutatása után fontosnak tartom elemezni mindhárom index és részvény árfolyamának alakulását az orosz-ukrán háború kitörésének hónapjában, 2022 februárjában. A hatalmas értékbeni eltérések miatt nem lenne látványos a pontbeli és dollárban számított árfolyamalakulás, amely a 5. számú mellékletben található meg, ezért vizsgáltam a százalékos változásokat.

Mivel 2022 februárjában nagy változások történtek az indexek, illetve részvények árfolyamváltozásában, ezért külön ábrázolom a 29. ábrán az indexek százalékban mért alakulását és a 30. ábrán a részvények százalékos alakulását.

29.ábra: Az indexek százalékos árfolyamalakulása 2022 februárjában

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

Ahogy az a 29. ábra is tükrözi mindhárom index nagyobb ingadozások nélkül teljesített a háborút megelőző hetekben. Február 24-én, a háború kitörésének napján a DJIA index értéke nem változott hatalmasat, ahogyan azt a kék mutató is jelzi. Meglepő módon 25-re még +2,51% emelkedést is ért el. Havi szinten pedig -3,53% csökkenést ért el. A BET indexet ábrázoló narancssárga mutató értéke látványosabb elmozdulást tükröz. Február 24-én -4,08% csökkenést ért el az index, ez havi szinten sem javult, így a hónapot -3,59% eséssel zárta. A BUX index esetében -9,76% esés történt 24-én, ezt korigálta 25-én +6,19% emelkedéssel viszont a hónapot mégis -18,17% eséssel zárta.

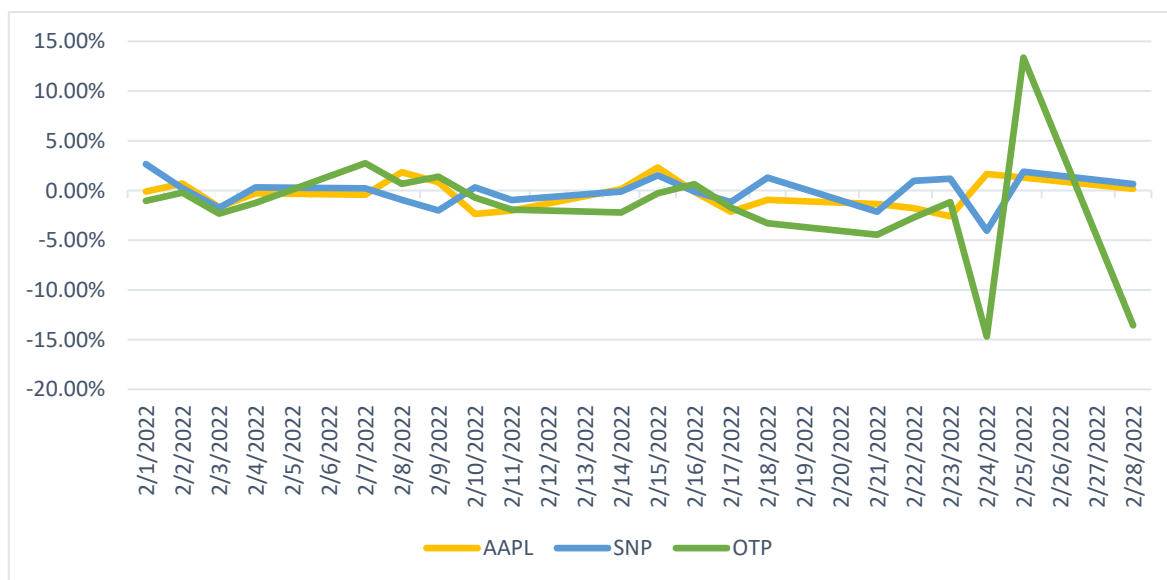
A fenti ábrán látványosan kiugró elmozdulás jelenti a BUX index legnagyobb zuhanását a három index közül, -18,17% eséssel. A BET index -3,59% és a DJIA index -3,53% esése elenyésző a BUX indexéhez viszonyítva.

11.táblázat: DJIA, BET, BUX indexek 2022 februárjában lévő korrelációs kapcsolata

	DJIA	BET	BUX
DJIA	1		
BET	0.338702	1	
BUX	0.390044	0.743571	1

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A 11. táblázatban szereplő adatokat elemezve, közepes korreláció van a DJIA index és a másik két vizsgált index között, ez jelentős kapcsolatot tükröz a mozgásukban. Markáns kapcsolat van a romániai BET index és a magyar BUX indexek között, mivel a 0,74 érték magas korrelációt jelent.

30.ábra: A részvények százalékos árfolyamalakulása 2022 februárjában

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A fenti ábrán szereplő részvények százalékos elmozdulása hasonló az előző ábrán szereplő indexek elmozdulásához. Nem meglepő, hiszen minden egyes részvény nagyan része az indexeknek. Az AAPL részvény esetében nem történt nagy százalékos kiugrás 2022

februárjában, -5,53% eséssel zárta a hónapot. Árfolyamban is 25 dollár különbséget mutatott a legmagasabb, illetve legalacsonyabb értékek között. Az OMV Petrom részvénye -4,05% esést ért el február 24-én, havi szinten pedig -2,22%-ot csökken az értéke. Az OTP részvényt ábrázoló zöld mutató tükrözi a legnagyobb kiugrásokat. Február 24-én -14,69% esést produkált elérve a 13.010 forintos értéket a február 23-án mért 15.250 forint helyett. Másnap korrigálva helyzetét elérte a +13,37% növekedést 14.750 forinton érteken. Ennek ellenére a hónapot -30,3% eséssel zárta.

Mindhárom tőzsde részvénye negatív eredményeket ért el február hónapban. Leginkább az OTP részvényt rázta meg a 2022. február 24-én kitört háború, hiszen -30,30%-t esett március folyamán. Őt követi az AAPL részvénye, -5,53% csökkenéssel és a legjobban e hónapot a SNP részvény zárta -2,22% eséssel.

A 29. illetve 30. ábrák február végi zavarodottságából kitűnnek a 2022 február hónapban történt bizonytalanságok. Összességében a legrosszabb eredményeket a Budapesti Értéktőzsde érte el, a Bukaresti Értéktőzsde és a New York-i Értéktőzsde mellett, akiket jóval kevésbé érintett rövidtávon a háború.

12.táblázat: AAPL, SNP, OTP részvények 2022 februárjában lévő korrelációs kapcsolata

	<i>AAPL</i>	<i>SNP</i>	<i>OTP</i>
<i>AAPL</i>	1		
<i>SNP</i>	-0.03545	1	
<i>OTP</i>	0.063811	0.442364	1

Forrás: Saját készítés a www.investing.com adatai alapján

A 12. táblázatban szereplő adatokat elemezve, közepes korreláció van az OTP és a SNP részvény mozgása között, mivel 0,4 és 0,7 közti értékeket tartalmaz. Ez jelentős kapcsolatot tükröz a mozgásukban. Az AAPL és az OTP részvények közötti érték gyenge korrelációt tükröz. Az AAPL részvény és a SNP részvény mozgása között nincs kapcsolat mivel negatív értéket mutat a korrelációs egyenlete.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Következésképpen elmondható, hogy az elemzett New York-i, Bukaresti és Budapesti tőzsdékre befolyással voltak a világ gazdasági, politikai eseményei, főként a Covid19 világjárvány okozta különleges helyzet és az orosz-ukrán háború kitörése.

A tőzsdék fő indexeit vizsgálva arra a következtetésre jutottam, hogy a bukaresti tőzsde BET indexe teljesített a legjobban. Az index 50,42%-os növekedést ért el 2018-2022 közti időszakban. 2018 január 1-i árfolyama 7.910,81 pont volt és 2022 december 31-re elérte a 11.663,53 pontot, ami 3.752,72 pont különbséget jelent. Őt követi a New York-i tőzsde DJIA indexe 34,10%-os növekedéssel. 2018 január 1-i árfolyama 24.824,01 pont volt és 2022 december 31-re elérte a 33.147,28 pontot, ez 8.323,27 pont különbséget jelent. Utolsó helyen a budapesti tőzsde BUX indexe végzett csupán 11,22%-os növekedéssel. 2018 január 1-i árfolyama 39.443,57 pont volt és 2022 december 31-re elérte a 43.793,76 pontot, ez 4.350,19 pontnyi különbséget jelent. Ha csak az árfolyamokat tekinteném a BET index utolsó helyet ért volna el, viszont növekedésben 2018 évhez viszonyítva ő fejlődött a legnagyobbat az indexek közül 2022 decemberéig.

2020 márciusát kiemelve mindhárom index negatív eredményeket ért el. Leginkább a BUX indexet rázta meg a 2020 márciusában történt események, hiszen -17,64%-t esett. Őt követi a hazai főindex a BET, -16,40% csökkenéssel és a legjobban e hónapot a DJIA index zárta -13,74% eséssel. A 2022 februárban kitört háború hatására a BUX index zuhant a legnagyobbat a három index közül, -18,17% eséssel. A BET index -3,59% és a DJIA index -3,53% esése elenyésző a BUX indexéhez viszonyítva.

Ha a részvények árfolyamának alakulását tekintjük, az Apple Inc. technológiai vállalat részvénye teljesített kimagaslóan első helyen. A vizsgált öt év alatt 207,09%-os emelkedést ért el. A részvény ára 86,87 dollárt növekedett 2018 és 2022 között. Míg 2018 január 1-én egy AAPL részvény 43,06 dollárba került, addig 2022 december 31-én 129,93 dollárba. Őt követi a bukaresti tőzsdén jegyzett SNP részvény 46,85%-os növekedéssel. 2018 január 1-i árfolyama dollárba számítva 0,075 dollár volt, ezt megduplázva 2022 december 31-re elérte a 0,09 dollárt. Részvényeket tekintve az OTP részvény volt ami negatív eredményt ért el a vizsgált időszak alatt, pontosabban -5,70% csökkenést ért el. Míg 2018 január 1-én egy OTP részvény 42,12 dollárba került, addig 2022 december 31-én 27,07 dollárra csökkent. Ebben az esetben is, ha csak az árfolyamot figyeltem volna meg, akkor a SNP utolsó helyre került volna de százalékban számítva ő megduplázta árfolyamát, míg a OTP árfolyama csökkent.

A részvények piaci kapitalizációját tekintve kiemelkedő értékekkel rendelkezik az Apple technológiai vállalat, amely több ezer milliárd dolláros piaci kapitalizációval rendelkezett az elemzett évek során. Második helyet az OTP Bank részvénye érte el pár tíz milliárd dollárral. Értéke az évek során csökkenő tendenciát mutatott. Az OMV Petrom részvénye e sorban az utolsó helyezést érte el a 4 és 6 milliárd dollár közti piaci kapitalizációval.

Az OMV Petrom részvényének jövedelmezőségi mutatója nagyon alacsony az Apple illetve az OTP jövedelmezőségi mutatójához viszonyítva. Az OMV Petrom vállalat egy részvénye 2018-2022 között 0,01 és 0,02 dollár jövedelmet generált. Ezzel szemben az Apple részvénye 3 és 6 dollárnyi jövedelmet termelt. Az OTP bank egy részvényre eső jövedelme 1,5 és 5 dollár között mozgott.

A vállalatok árfolyam/nyereség, ROA, ROE és D/E mutatója nehezen összehasonlítható mivel mindegyik vállalat különböző iparágba sorolható. Az Apple Inc. technológiai vállalat, az OMV Petrom S.A. olaj- illetve gázcég és az OTP Bank pedig pénzügyi, melyekben más-más értékek számítanak ideálisnak, elfogadhatónak.

A befektetők nem tudtak logikus döntéseket hozni a 2020 márciusában kialakult egyedi helyzet idején. Ennek hatására a legrosszabb eredményt az OTP részvény érte el -28,50%-os eséssel. Őt követte az OMV Petrom részvénye, -18,31% eséssel és a legjobban e hónapot az AAPL részvény zárta -6,98% csökkenéssel. A 2022 februárban kitört háború következtében az OTP részvény -30,30%-ot esett a hónap folyamán. Őt követi az AAPL részvénye, -5,53% csökkenéssel és a legjobban e hónapot a SNP részvény zárta -2,22% eséssel.

Indexeit és legnagyobb kapitalizációjával rendelkező vállalatát vizsgálva összességében a legrosszabb eredményeket a Budapesti Értéktőzsde érte el a vizsgált öt év során, majd a Bukaresti Értéktőzsde és legjobban a New York-i Értéktőzsde teljesített.

A tőkepiaccal kapcsolatosan nehéz javaslatokat megfogalmazni, mivel a múltbeli teljesítmények nem garantálják a jövőbeli történéseket. Elemzéséhez hosszú távú, alapos kutatás és rendszeres monitorizálás szükséges. Javaslatként mégis megemlíteném a diverzifikációt, vagyis a pénzünk több vállalatba való befektetése és a professzionális segítség kérését vagy alapos utánajárást. Ezek mellett kutatási javaslatként megfogalmazható, hogy akár a jövőbeli vagy több éves múltbeli adatok segítségével érdemes az elemzést hosszabb távra is kibővíteni.

6. ÖSSZEFOGLALÓ

A dolgozatom elején említett cél, miszerint a tőzsde felépítését, működését, és hasznosságát bemutassam a New York-i, Bukaresti- és Budapesti értéktőzsdék elemzésén keresztül sikeresnek bizonyult. Bebizonyítottam, hogy a világban történő események, mint például a 2020-ban tetőző Covid19 világjárvány, a 2022-ben kezdődő orosz-ukrán háború és más gazdasági, politikai döntéseknek hatással voltak a tőzsdék működésére.

A téma megértéséhez elengedhetetlen az elméleti alapismeret. Ezért tehát azzal kezdtem kutatásomat, hogy bemutattam a tőzsde kifejezés jelentését, a működését, szereplőit, felépítését, típusait. Ezek után szó volt a tőzsdei jelenlét előnyeiről illetve hátrányairól, melyek minden befektető és cégvezető segítségére lehetnek. Utána szó volt egyik legérdekesebb megközelítés bemutatásáról, a tőzsdepszichológiáról. Fontos megérteni a tőzsdepszichológia hatásait, hiszen azáltal jobban fel lehet készülni a tőzsdén való kereskedésre és segít az előnyösebb befektetési döntések meghozatalában.

A fentiekben soroltak után bemutatásra került mindhárom tőzsde történelmi, felépítési szempontból. Szó esett azok szabályairól, feltételeiről, előnyeiről, hátrányairól, fő és fontosabb indexeinek bemutatásáról. Ezen három index egyike a New York-i tőzsdén jegyzett Dow Jones Industrial Average volt, amely a világ egyik fő részvényindikátora is. Magába foglalja a 30 legnagyobb amerikai vállalat részvényeit. Másodikként a Bukaresti Értéktőzsde fő indexéről volt szó a BET indexről, mely a tőzsdén jegyzett 20 leglikvidebb társaság részvényeit tartalmazza. Végül pedig a Budapesti BUX referenciaindexről, amely a magyarországi nagyvállalatok részvényeit tartalmazza. Az indexek bemutatása ábrák segítségével történt.

Az elméleti részt követő gyakorlati részben szó volt a módszertan bemutatásáról és utána következett a tőzsdék elemzése. A NYSE esetében a DJIA indexet és az Apple Inc. technológiai vállalatot választottam elemzésre, a Bukaresti Értéktőzsde esetében a BET indexet és az OMV Petrom R.T. energetikai vállalatot, a Budapesti tőzsde esetében pedig a BUX indexet és az OTP Bank részvényét. Elsőként megvizsgáltam a részvényindexek és cégrészvények árfolyamának alakulását 2018 és 2022 közti időszakban. Ezek után megvizsgáltam ábrák és táblázatok segítségével mindhárom tőzsde piaci kapitalizációjának értékét, a tőzsdén minden nap használt mutatók közül a P/E, az EPS mutatókat, két jövedelmezőséget mérő mutatót a ROA és a ROE mutatót, végül az eladósodottságot jelző mutatót a D/E értékét. Végül a vizsgált árfolyamok, mutatók összehasonlítása következett mindhárom tőzsde esetében ábrákkal szemléltetve. Majd a 2020 márciusában bekövetkezett Covid19 világjárvány hatásait és a 2022 február 24-én kitört orosz-ukrán háború hatásait elemeztem. Ezt követően a kutatási eredményekből adódó következtetések levonása és javaslatok alkotása történt meg.

Összességében elmondható, hogy a legrosszabb eredményeket a Budapesti Értéktőzsde érte el a vizsgált öt év során, majd a Bukaresti Értéktőzsde és legjobban a New York-i Értéktőzsde teljesített.

7. FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Bellu C. (2021): *Indicele BET AeRO*. Letöltés dátuma: 2023.02.16. Forrás: <https://www.zf.ro/burse-fonduri-mutuale/indicele-bet-aero-20-companii-componenta-printre-chimcomplex-holde-20295345>
2. Bíró B. (2022): *Pénzügyi piacok és értéktőzsde*, egyetemi előadás 2022
3. Bloomenthal A. (2023): *How To Invest in the S&P 500*. Letöltés dátuma: 2023.02.16. Forrás: <https://www.investopedia.com/ask/answers/how-can-i-buy-sp-500-fund/>
4. Bokor Z. (2008): *Pénzügyi ismeretek*. Letöltés dátuma: 2023.02.16. Forrás: <https://doksi.net/hu/get.php?lid=5520>
5. Bukaresti Értéktőzsde archívuma (2014): *History*. Letöltés dátuma: 2023.02.16. Forrás: <https://web.archive.org/web/20141021151146/http://bvb.ro/About/Presentation.aspx?t=1>
6. Chen J. (2023): *What Is an Exchange-Traded Fund (ETF)?* Letöltés dátuma: 2023.02.16. Forrás: <https://www.investopedia.com/terms/e/etf.asp>
7. Fernando J. (2023a): *Market Capitalization: How Is It Calculated and What Does It Tell Investors?* Letöltés dátuma: 2023.02.19. Forrás: <https://www.investopedia.com/terms/m/marketcapitalization.asp>
8. Fernando J. (2023b): *Return on Equity (ROE) Calculation and What It Means*. Letöltés dátuma: 2023.02.19. Forrás: <https://www.investopedia.com/terms/r/returnonequity.asp>
9. Fernando J. (2023c): *Debt-to-Equity (D/E) Ratio Formula and How to Interpret It*. Letöltés dátuma: 2023.02.19. Forrás: <https://www.investopedia.com/terms/d/debtequityratio.asp>
10. Garzón E. (2023): *S&P500 index befektetés 2023-ban – SP500 részvények*. Letöltés dátuma: 2023.02.19. Forrás: <https://admiralmarkets.com/hu/education/articles/trading-instruments/sp500-kereskedes>
11. Hall M. (2022): *Dow Jones: What It Is and Why It's Important in Stock Investing*. Letöltés dátuma: 2023.02.19. Forrás: <https://www.investopedia.com/ask/answers/who-or-what-is-dow-jones/>
12. Hargrave M. (2022): *Return on Assets (ROA): Formula and 'Good' ROA Defined*. Letöltés dátuma: 2023.02.19. Forrás: <https://www.investopedia.com/terms/r/returnonassets.asp>
13. Iacomi A. (2022): *BET-TR atinge un nou maxim istoric*. Letöltés dátuma: 2023.02.19. Forrás: <https://www.bursa.ro/bet-tr-atinge-un-nou-maxim-istoric-28043746>
14. Kenton W. (2022a): *Listed: Definition, How Listing of a Company Work, and Example*. Letöltés dátuma: 2023.03.05. Forrás: <https://www.investopedia.com/terms/l/listed.asp>
15. Kenton W. (2022b): *NYSE Composite Index: What it is, How it Works*. Letöltés dátuma: 2023.03.05. Forrás: <https://www.investopedia.com/terms/n/nysecompositeindex.asp>
16. Korányi G. & Szeles N.: *1990-től napjainkig: Újjászületés*. Letöltés dátuma: 2023.03.05. Forrás: <https://www.bet.hu/Rolunk/a-bet-tortenete/1990-tol-napjainkig-ujjaszuletes>
17. Kostolány A. (1992): *Tőzsdepszichológia*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Kiadó
18. Magyar Indexek Kézikönyv (2023): *A Budapesti Értéktőzsde Részvényindexéről (BUX, BUMIX)*. Letöltés dátuma: 2023.04.25.
19. Merényi Zsuzsanna, Megyesi Gabriella, Szűcs Tamás, Matits Ágnes, Mihók Viktória, Lendvai Gyöngyi, Tóth Attila (2023): *A tőzsde*. Letöltés dátuma: 2023.04.24. Forrás: <https://penziranytu.hu/archivalt-pop-torzsananyag/konyv/az-en-penzem>
20. Naeseem Sobia, Mohsin Muhammad, Hui Wang, Liyan Geng, Penglai Kun (2021): *The Investor Psychology and Stock Market Behavior During the Initial Era of COVID-19: A*

- Study of China, Japan, and the United States*. Letöltés dátuma: 2023.04.26. Forrás: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.626934/full>
21. OMV Petrom éves jelentései 2018-2022. Letöltés dátuma: 2023.04.28. Forrás: www.omvpetrom.com
 22. OTP Bank éves jelentései 2018-2022. Letöltés dátuma: 2023.04.28. Forrás: www.otpbank.hu
 23. Szemán Á. (2020): *Ez most a tőzsdeguruk, milliárdos üzletemberek és politikusok kedvence*. Letöltés dátuma: 2023.04.28. Forrás: <https://www.portfolio.hu/uzlet/20200917/ez-most-a-tozsdeguruk-milliardos-uzletemberek-es-politikusok-kedvence-448958>
 24. Tamplin T. (2023): *What Is the New York Stock Exchange (NYSE)?* Letöltés dátuma: 2023.05.01. Forrás: https://www.financestrategists.com/wealth-management/stocks/nyse/?gclid=Cj0KCQjw8qmhBhCIARIsANAtbodu9iq8T3jiordp0yi3i6Mf7OdRDy7UoW3QgltrwQ_FOlyAaxjXY-QaAoQdEALw_wcB#nyse-listing-requirements
 25. Végh R. & Szarka G. (2019): *Pénzügyi intézményrendszer Magyarországon: A tőkepiac és a tőzsde* (old.:281-306), Sopron: Soproni Egyetem Kiadó
 26. Végh Z. (2016): *A technikai elemzés alapjai: chartok, pozíció felvétele és menedzselése*. Letöltés dátuma: 2023.03.14.
 27. www.admiralmarkets.com (2022a): *OTC piacok, azaz tőzsdén kívüli piacok – Mi az az OTC?* Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://admiralmarkets.com/hu/education/articles/forex-basics/otc-paicok>
 28. www.admiralmarkets.com (2023): *Tőzsdepszichológia tippek 2023-ra*. Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://admiralmarkets.com/hu/education/articles/trading-psychology/forex-tozsdepszichologia>
 29. www.bet.hu. (2023a): *A tőzsdei jelenlét előnyei*. Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://www.bet.hu/Kibocsatok/vallalati-tudastar/A-tozsdei-jelenlet-elonyei>
 30. www.bet.hu. (2023b): *A bevezetés feltételei*. Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://www.bet.hu/Kibocsatok/vallalati-tudastar/A-bevezetes-feltetelei>
 31. www.bet.hu. (2023c): *CETOP Index*. Forrás: <https://bet.hu/Befektetok/Indexek/CETOP>
 32. www.bvb.ro (2023a): *Despre noi si Guvernanta*. Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://www.bvb.ro/AboutUs/Overview>
 33. www.bvb.ro (2023b): *Regulamenari BVB*. Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://www.bvb.ro/Regulations/LegalFramework/BvbRegulations>
 34. www.bvb.ro (2023c): *Statistica*. Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://m.bvb.ro/TradingAndStatistics/Statistics/Top10ByTradingData>
 35. www.bvb.ro (2023d): *Financial Instruments*. Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://m.bvb.ro/FinancialInstruments/Details/FinancialInstrumentsDetails.aspx?s=bvb>
 36. www.bvb.ro (2023e): *Sistemul de tranzactionare Arena*. Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://bvb.ro/Services/Connectivity/ArenaSystem>
 37. www.bvb.ro (2023f): *Program de tranzactionare*. Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://www.bvb.ro/TradingAndStatistics/TradingSessionSchedule>
 38. www.capital.com (2023): *Mit jelent a Trend?* Letöltés dátuma: 2023.04.25. Forrás: <https://capital.com/hu/trend-irany--meghatározás>
 39. www.companiesmarketcap.com
 40. www.cursdeguvernare.ro (2023a): *Condiții listare BVB. Ghid pentru Piața Reglementată și Piața AeRO* Letöltés dátuma: 2023.04.25. Forrás: <https://cursdeguvernare.ro/conditii-listare-bvb-ghid-pentru-piata-reglementata-si-piata-aero.html>

41. [www.cursdeguvernare.ro](https://cursdeguvernare.ro) (2023b): *Ce este indicele BET și care sunt cele 20 de companii care îl alcătuiesc*. Letöltés dátuma: 2023.04.26. Forrás: <https://cursdeguvernare.ro/ce-este-indicele-bet-si-care-sunt-cele-20-de-companii-care-il-alcatuiesc.html>
42. [www.elemzeskozpont.hu](https://elemzeskozpont.hu) (2022): *Tudnivalók a New York-i tőzsdéről*. Letöltés dátuma: 2023.05.01. Forrás: <https://elemzeskozpont.hu/nyse-tudnivalok-new-york-i-tozsderol>
43. [www.financer.com](https://financer.com) (2021): *BVB - totul despre Bursa de Valori București*. Letöltés dátuma: 2023.05.01. Forrás: https://financer.com/ro/wiki/bvb-bursa-de-valori/#Principaliu_indici_BVB_Bucureti
44. www.financialmarket.ro (2023): *Free Float*. Letöltés dátuma: 2023.05.01. Forrás: <https://www.financialmarket.ro/terms/free-float/>
45. [www.hvg.hu](https://hvg.hu) (2009): *9/11 nem csak a tornyok, a pénzhegyek is leomlottak*. Letöltés dátuma: 2023.04.20. Forrás: https://hvg.hu/gazdasag/20090910_szeptember_11_wtc_gazdasagi_hatasok
46. www.investing.com
47. www.macrotrend.net
48. www.nyse.com (2023a): *The history of NYSE*. Letöltés dátuma: 2023.03.16. Forrás: <https://www.nyse.com/history-of-nyse>
49. www.stephenson.law (2023a): *IPO Explained: The A to Z of an Initial Public Offering*. Letöltés dátuma: 2023.04.07. Forrás: <https://www.stephenson.law/blog/ipo-explained-the-a-to-z-of-an-initial-public-offering>
50. [www.wikipedia.org](https://ro.wikipedia.org) (2023): *A Bukaresti Értéktőzsde*. Letöltés dátuma: 2023.04.25. Forrás: https://ro.wikipedia.org/wiki/Bursa_de_Valori_Bucuresti

ÁBRAJEGYZÉK

1.ábra: A pénzügyi rendszer hierarchikus felépítése.....	7
2.ábra: A tőzsde szereplői	9
3.ábra: A tőzsde típusai	9
4.ábra: DJIA index összetétele	14
5.ábra: BET index összetétele	18
6.ábra: A budapesti tőzsde szekciói	23
7.ábra: BUX index összetétele	24
8.ábra: DJIA index árfolyamalakulása 2018-2022 között.....	29
9.ábra: DJIA index százalékos alakulása 2018-2022 között	30
10.ábra: Apple részvény árfolyamalakulása 2018-2022 között (dollár)	31
11.ábra: Apple részvény százalékos alakulása 2018-2022 között.....	32
12.ábra: Az Apple részvény EPS és P/E mutatója 2018-2022 közti időszakban (dollár)	33
13.ábra: BET index árfolyamalakulása 2018-2022 között.....	35
14.ábra: BET százalékos árfolyamalakulása 2018-2022 között.....	36
15.ábra: SNP részvény árfolyamalakulása 2018-2022 között (lej)	37
16.ábra: SNP részvény százalékos alakulása 2018-2022 között	38
17.ábra: SNP árfolyama, P/E és EPS mutatójának alakulása 2018-2022 közti időszakban	39
18.ábra: BUX index árfolyamalakulása 2018-2022 között	41
19.ábra: BUX index százalékos alakulása 2018-2022 között	42
20.ábra: OTP bank részvényeinek árfolyamalakulása 2018-2022 között (forint)	42
21.ábra: OTP bank részvényeinek százalékos alakulása 2018-2022 között	43
22.ábra: Az OTP részvény EPS és P/E mutatója 2018-2022 közti időszakban	44
23.ábra: DJIA, BET és BUX indexárfolyamok pontban kifejezett alakulása 2018-2022 között	47
24.ábra: AAPL, SNP és OTP részvényárfolyamok dollárban kifejezett alakulása 2018-2022 között.....	48
25.ábra: AAPL, SNP és OTP dollárban kifejezett EPS mutatójának alakulása 2018-2022 közti időszakban.....	49
26.ábra: AAPL, SNP és OTP P/E mutatójának alakulása 2018-2022 között	50
27.ábra: Az indexek százalékos árfolyamalakulása 2020 márciusában.....	51
28.ábra: A részvények százalékos árfolyamalakulása 2020 márciusában	52
29.ábra: Az indexek százalékos árfolyamalakulása 2022 februárjában.....	53
30.ábra: A részvények százalékos árfolyamalakulása 2022 februárjában	54

TÁBLAJEGYZÉK

1.táblázat: Különbségek hagyományos- és OTC piacok között.....	8
2.táblázat: AAPL részvény piaci kapitalizációja, EPS és P/E mutatója 2018-2022 között	33
3.táblázat: Apple Inc. vállalat ROA, ROE és D/E mutatója 2018-2022 között	34
4.táblázat: A SNP részvény piaci kapitalizációja, árfolyama, EPS és P/E mutatója 2018-2022 között	38
5.táblázat: Az OMV Petrom vállalat ROA, ROE és D/E mutatója 2018-2022 között	40
6.táblázat: Az OTP részvény piaci kapitalizációja, árfolyama, EPS és P/E mutatója 2018-2022 között.....	44

7.táblázat: Az OTP Bank Nyrt. ROA, ROE és D/E mutatója 2018-2022 között.....	45
8.táblázat: Az AAPL, SNP és OTP piaci kapitalizációja 2018-2022 között (dollár).....	49
9.táblázat: DJIA, BET, BUX indexek 2020 márciusában lévő korrelációs kapcsolata	52
10.táblázat:AAPL, SNP, OTP részvények 2020 márciusában lévő korrelációs kapcsolata	53
11.táblázat: DJIA, BET, BUX indexek 2022 februárjában lévő korrelációs kapcsolata	54
12.táblázat:AAPL, SNP, OTP részvények 2022 februárjában lévő korrelációs kapcsolata	55

MELLÉKLETEK

1.számú melléklet

DJIA index összetétele (2023.03.13.)

Szimbólum	Vállalat	Súly	Ár
UNH	UnitedHealth Group Incorporated	9,499272	460.61
GS	Goldman Sachs Group Inc.	6,989753	327.67
HD	Home Depot Inc.	5,884559	287.34
MCD	McDonald's Corporation	5,345754	262.03
MSFT	Microsoft Corporation	5,155528	249.30
CAT	Caterpillar Inc.	4,923415	227.71
AMGN	Amgen Inc.	4,613453	227.00
V	Visa Inc. Class A	4,495354	216.20
BA	Boeing Company	4,111836	203.59
HON	Honeywell International Inc.	3,94102	192.82
CRM	Salesforce Inc.	3,651696	173.90
TRV	Travelers Companies Inc.	3,55362	175.68
AXP	American Express Company	3,516841	165.70
CVX	Chevron Corporation	3,27962	159.67
JNJ	Johnson & Johnson	3,090211	151.79
AAPL	Apple Inc.	3,07693	148.60
WMT	Walmart Inc.	2,802726	137.38
PG	Procter & Gamble Company	2,790466	137.20
JPM	JPMorgan Chase & Co.	2,663172	133.65
IBM	International Business Machines Corporation	2,577764	126.40
NKE	NIKE Inc. Class B	2,408378	117.49
MRK	Merck & Co. Inc.	2,198537	107.69
MMM	3M Company	2,156037	104.06
DIS	Walt Disney Company	1,96438	93.87
KO	Coca-Cola Company	1,214916	59.40
DOW	Dow Inc.	1,125831	53.88
CSCO	Cisco Systems Inc.	0,99731	48.73
VZ	Verizon Communications Inc.	0,746808	36.79
WBA	Walgreens Boots Alliance Inc.	0,680198	33.37
INTC	Intel Corporation	0,540235	27.25

Forrás: <https://www.slickcharts.com/dowjones>

2.számú melléklet

BET index összetétele (2023.04.24)

Szimbólum	Vállalat	Súly(%)	Ár
TLV	BANCA TRANSILVANIA S.A.	20,2	19,52
FP	FONDUL PROPRIETATEA	19,65	2,095
SNP	OMV PETROM S.A.	17,67	0,495

SNG	S.N.G.N. ROMGAZ S.A.	8,71	39,45
BRD	BRD - GROUPE SOCIETE GENERALE S.A.	6,84	12,86
SNN	S.N. NUCLEARELECTRICA S.A.	5,29	45,95
TGN	S.N.T.G.N. TRANSGAZ S.A.	3,74	332,5
M	MedLife S.A.	3,21	18,1
DIGI	Digi Communications N.V.	2,73	35,8
EL	SOCIETATEA ENERGETICA ELECTRICA S.A.	2,38	9
ONE	ONE UNITED PROPERTIES	1,82	0,856
TRP	TERAPLAST SA	1,56	0,624
TEL	C.N.T.E.E. TRANSELECTRICA	1,42	25,4
TTS	TTS (TRANSPORT TRADE SERVICES)	1,07	13,3
BVB	BURSA DE VALORI BUCURESTI SA	0,72	47,1
ALR	ALRO S.A.	0,69	1,7
AQ	AQUILA PART PROD COM	0,65	0,704
WINE	PURCARI WINERIES PUBLIC COMPANY LIMITED	0,62	10,16
COTE	CONPET SA	0,52	78,2
SFG	Sphera Franchise Group	0,51	17,1

Forrás: <https://m.bvb.ro/FinancialInstruments/Indices/IndicesProfiles.aspx?i=BET>

3.számú melléklet

BUX index összetétele (2023.03.13.)

Szimbólum	Vállalat	Súly (%)
OTP	OTP Bank	39,49
MOL	MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.	25,6
RICHTER	Richter Gedeon Nyrt.	22,12
MTELEKOM	Magyar Telekom	5,21
OPUS	Opus	2,24
4IG	4iG	0,96
GSPARK	Graphisoft Park	0,69
MASTERPLAST	Masterplast	0,63
ANY	ANY Biztonsági Nyomda	0,57
AUTOWALLIS	AutoWallis	0,52
ALTEO	ALTEO Energiaszolgáltató Nyrt.	0,46
WABERERS	Waberer's International Nyrt.	0,42
CIGPANNONIA	CIG Pannónia	0,4
PANNERGY	PannErgy Nyrt.	0,3
AKKO	AKKO Invest	0,2
APPENINN	Appeninn Nyrt.	0,18

Forrás: www.bet.hu

4.számú melléklet

Az indexek és részvények pontban és dollárban mért árfolyama 2020 márcusában

Dátum	DJIA	BET	BUX	AAPL	SNP	OTP
02.03.2020	26.703,32	2190,147	137,0728	74,7	0,086077	44,451
03.03.2020	25.917,41	2252,665	142,8946	72,33	0,090636	46,926
04.03.2020	27.090,86	2263,919	142,9821	75,69	0,093647	47,157
05.03.2020	26.121,28	2239,242	140,6063	73,23	0,089859	47,322
06.03.2020	25.864,78	2217,693	140,03	72,26	0,088989	46,75
09.03.2020	23.851,02	2065,582	129,4578	66,54	0,077217	42,84
10.03.2020	25.018,16	2046,207	130,494	71,33	0,075659	43,622
11.03.2020	23.553,22	1958,75	120,5696	68,86	0,070928	39,039
12.03.2020	21.200,62	1842,815	106,649	62,06	0,068381	32,3235
13.03.2020	23.185,62	1815,268	112,824	69,49	0,068629	36,3
16.03.2020	20.188,52	1643,424	103,3743	60,55	0,064337	32,64
17.03.2020	21.237,38	1718,084	100,8819	63,22	0,063957	31,408
18.03.2020	19.898,92	1635,028	91,33927	61,67	0,061319	27,714
19.03.2020	20.087,19	1623,168	88,48257	61,2	0,061544	25,275
20.03.2020	19.173,98	1618,709	92,87982	57,31	0,064768	26,595
23.03.2020	18.591,93	1562,647	95,63054	56,09	0,061272	27,8535
24.03.2020	20.704,91	1668,536	97,84368	61,72	0,063752	28,14
25.03.2020	21.200,55	1719,298	101,3404	61,38	0,066552	29,946
26.03.2020	22.552,17	1742,561	102,2823	64,61	0,067437	31,403
27.03.2020	21.636,78	1733,913	99,40193	61,94	0,067708	29,109
30.03.2020	22.327,48	1709,904	99,15452	63,7	0,065694	28,9385
31.03.2020	21.917,16	1739,349	102,7181	63,57	0,066149	29,45

Forrás: www.investing.com

5.számú melléklet

Az indexek és részvények pontban és dollárban mért árfolyama 2022 februárjában

Dátum	DJIA	BET	BUX	AAPL	SNP	OTP
01.02.2022	35405,24	3056,264	169,4697	174,61	0,102151	57,952
02.02.2022	35629,33	3071,762	169,3124	175,84	0,102638	57,824
03.02.2022	35111,16	3096,948	167,3108	172,9	0,102041	56,48
04.02.2022	35089,74	3098,003	165,7805	172,39	0,102479	55,776
07.02.2022	35091,13	3094,492	166,5749	171,66	0,102644	57,312
08.02.2022	35462,78	3088,667	169,1567	174,83	0,101527	57,696
09.02.2022	35768,06	3095,268	169,377	176,28	0,099531	58,496
10.02.2022	35241,59	3103,293	168,2136	172,12	0,099778	58,08
11.02.2022	34738,06	3068,882	166,8531	168,64	0,098212	56,96
14.02.2022	34566,17	2996,113	164,0384	168,88	0,097739	55,696
15.02.2022	34988,84	3078,402	164,1452	172,79	0,099805	55,536
16.02.2022	34934,27	3064,994	165,6198	172,55	0,099738	55,888
17.02.2022	34312,03	3022,284	164,1772	168,88	0,098537	54,928

18.02.2022	34079,18	3020,174	160,759	167,3	0,099393	53,12
21.02.2022		2966,976	155,1063		0,097094	50,752
22.02.2022	33596,61	2978,018	154,1679	164,32	0,098198	49,376
23.02.2022	33131,76	3016,822	148,0626	160,07	0,099171	47,275
24.02.2022	33223,83	2863,424	129,307	162,74	0,094153	39,03
25.02.2022	34058,75	2937,273	141,8844	164,85	0,096674	45,725
28.02.2022	33892,6	2883,17	131,1938	165,12	0,096835	38,25

Forrás: www.investing.com

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Szőke Szende
A Hallgató Neptun kódja: GZOAQB
A dolgozat címe: A Világ gazdasági, politikai eseményeinek hatása a New York-i, Bukaresti, illetve a Budapesti Értéktőzsdéken
A megjelenés éve: 2023
A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Befektetési, Pénzügyi és Számviteli Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023. év október hó 31. nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Szőke Szende (GZOAQB) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: 2023. év október hó 31. nap

Dr. Gál Veronika Alexandra
egyetemi docens
belső konzulens

DIPLOMADOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

A Világ gazdasági, politikai eseményeinek hatása a New York-i, Bukaresti, illetve a Budapesti Értéktőzsdéken **Szőke Szende**

Pénzügy mesterképzés
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Belső témavezető: Dr. Gál Veronika Alexandra, egyetemi docens

Dolgozatomban bemutatom a világban történő gazdasági és politikai események hatásait a New York-i Értéktőzsdére, a Bukaresti Értéktőzsdére és a Budapesti Értéktőzsdére. Célom bebizonyítani, hogy a világban zajló események, mint például a 2020 márciusában kitört Covid-19 világjárvány, a 2022 februárjában kezdődött orosz-ukrán háború és más gazdasági, politikai döntéseknek mekkora hatása van a tőzsdék működésére.

Kutatásom két részből épül fel, egy leíró jellegű elméleti részből és egy elemző gyakorlati részből.

Dolgozatomat az elméleti alapismeretek, így maga a tőzsde jelentése, működése, szereplői, felépítése, típusai, a tőzsdei jelenlét előnyei illetve hátrányai, a tőzsdepszichológia bemutatásával kezdtem. Az általános bemutatást követően ismertetésre került mindhárom tőzsde történelme, felépítése, szabályai, feltételei, előnyei, hátrányai. Majd a tőzsdék fő indexeinek bemutatására került sor, így a New York-i tőzsde fő indexe a Dow Jones Industrial Average index, amely egyben a világ egyik fő részvényindikátora, továbbá a Bukaresti Értéktőzsde fő indexe a BET index és a Budapesti BUX referenciaindex.

A dolgozat gyakorlati része a módszertan bemutatásával kezdődött majd a felsorolt módszerek alkalmazásával folytatódott. Választásom mindhárom tőzsde fő indexének vizsgálatára, illetve az adott tőzsdén jegyzett legnagyobb kapitalizációval rendelkező vállalat vizsgálatára esett. A fentiekben említett indexek mellett az amerikai Apple Inc. technológiai vállalat, a romániai OMV Petrom R.T. energetikai vállalat és a magyarországi OTP Bank kerültek elemzésre. Megvizsgáltam a részvényindexek és cégrészvények árfolyamának alakulását a 2018 és 2022 közti időszakban. Szó esett a kapitalizáció értékéről és néhány fontosabb tőzsdei és pénzügyi mutató elemzéséről, mint például a P/E, EPS, ROA, ROE és D/E mutatók. Az elemzéshez szükséges árfolyam adatokat a www.investing.com oldalról töltöttem le és a mutatók értékeit pedig a vállalatok éves pénzügyi jelentéseiből kerestem ki.

Végül a vizsgált árfolyamok, mutatók összehasonlítására került sor a három tőzsde esetében. Ábrák segítségével szemléltettem a 2018-2022 időszakban bekövetkezett gazdasági és politikai események hatását a tőzsdék eredményeinek befolyásolásában. Ezt követte a kutatási eredményekből adódó következtetések levonása és javaslatok alkotása a jövőre tekintve.

Végeredményként elmondható, hogy indexeit és legnagyobb kapitalizációjával rendelkező vállalatát vizsgálva a legrosszabb eredményeket a Budapesti Értéktőzsde érte el a vizsgált öt év során, majd a Bukaresti Értéktőzsde és legjobban a New York-i Értéktőzsde teljesített.